

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Γενάρης - Φλεβάρης 2014 Νο102 Τιμή: 4€

ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

ΑΠΟΠΥΣΕΙΣ-ΚΑΤΑΣΤΟΠΗ-ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

Αντίσταση στην Προεδρία

- Η αριστερά και η ΕΕ
- Καπιταλισμός σε βάλτο • Η Ευρώπη φρούριο • Η ευρωπαϊκή Μαύρη “Διεθνής”
- 1934: Η στροφή προς τα Λαϊκά Μέτωπα • Μέση Ανατολή

**ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ
ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΦΑΣΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ**

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΟ ΣΥΛΛΑΛΗΤΗΡΙΟ

**στην ΑΘΗΝΑ ΟΜΟΝΟΙΑ 2μμ
στην ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ & στα ΧΑΝΙΑ**

ΚΕΕΡΦΑ

Κίνηση **ΕΝΩΜΕΝΟΙ ΕΝΑΝΤΙΑ**
στο **ΡΑΤΣΙΣΜΟ** και τη **ΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΑΠΕΙΛΗ**

www.antiracismfascism.org
antiracismfascism@yahoo.gr
Τηλ. 6932.828964, 210 3232871

102 Τεύχος Γενάρης - Φλεβάρης 2014

3 Αντίσταση στην Προεδρία που θέλει να μας κάνει το “βίο αβίωτο”

Πάνος Γκαργκάνας

30 Μέση Ανατολή Αναζητώντας την ανέφικτη σταθεροποίηση

Νίκος Λούντος

8 Καπιταλισμός σε βάλτο

Κώστας Σαρρής

12 Η αριστερά και η ΕΕ

Μαρία Στύλλου

17 Η Ευρώπη φρούριο

Σωτήρης Κοντογιάννης

21 Η ευρωπαϊκή Μαύρη “Διεθνής”

Θα νάσης Καμπαγιάννης

25 1934: Η στροφή προς τα Λαϊκά Μέτωπα

Λέανδρος Μπόλαρης

34 Βιβλιοκριτική

Κυβέρνηση της Αριστεράς

Συλλογικό έργο

Η έλευση του Γ' Ράιχ

Richard J. Evans

Φάκελος Χρυσή Αυγή

Κατερίνα Θωίδου, Γιώργος Πίπτας

Επανάσταση

Συλλογικό έργο

Μαύρη Ήπειρος

Δημήτρης Λιβιεράτος

40 Επισκόπηση

Ο Σοσιαλισμός από τα Κάτω είναι το δίμηνο περιοδικό του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος

Ιδιοκτήτης: Εκδόσεις Μαξιστικό Βιβλιοπωλείο, Υπεύθυνη σύνταξης: Μαρία Στύλλου

Σύνταξη: Θανάσης Καμπαγιάννης, Σωτήρης Κοντογιάννης, Νίκος Λούντος, Λέανδρος Μπόλαρης, Κώστας Σαρρής

Εξώφυλλο, σελιδοποίηση: Παντελής Γαβριηλίδης, Υπεύθυνη διακίνησης: Ελεάννα Τσώλη, 210 5247140,

Κεντρική διάθεση: Μαξιστικό Βιβλιοπωλείο, Φειδίου 14-16, Τηλ. 210 5247584,

Περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα Κάτω», Τ.Θ. 8161-102 10, Αθήνα, ISSN: 2241-7176

Για επικοινωνία: sosialismosapotakato@gmail.com www.socialismfrombelow.gr

Σαμαράς και Βενιζέλος καμαρώνουν γιατί η κυβέρνησή τους πήρε την Προεδρία της ΕΕ για το πρώτο εξάμηνο του 2014. Η πιο χρεοκοπημένη κυβέρνηση προεδρεύει στην Ευρώπη της λιτότητας, της ανεργίας και του ρατσισμού. Αυτό το τεύχος του “Σοσιαλισμός από τα κάτω” αναλύει όλες αυτές τις πτυχές της Ευρώπης του καπιταλισμού. Το αφιέρωμα ξεκινάει με ένα άρθρο του **Πάνου Γκαργκάνα** για τα αδιέξοδα της ελληνικής Προεδρίας.

Αντίσταση στην Προεδρία που θέλει να μας κάνει το “βίο αβίωτο”

Ο Σαμαράς έτρεξε να βαφτίσει την ελληνική Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης το πρώτο εξάμηνο του 2014 ως «προεδρία της ελπίδας». Το μόνο βέβαιο είναι ότι έκφρασε τις δικές του ελπίδες ότι η Προεδρία της ΕΕ θα αποτελέσει σανίδα σωτηρίας για τον ίδιο.

Η συγκυβέρνηση ΝΔ-ΠΑΣΟΚ υπολογίζει ότι χάρη στην ανάληψη της Προεδρίας θα επιβιώσει αυτό το εξάμηνο και θα φτάσει στις εκλογικές μάχες του Μάη-Ιουνίου με τη στήριξη της ΕΕ έχοντας υποσχέσεις για αναδιάρθρωση του χρέους και «έξοδο» από το Μνημόνιο όπως η Ιρλανδία.

Υπολογίζει, επίσης, ότι από τη θέση αυτή θα μπορέσει να παίξει το χαρτί του ρατσισμού πανευρωπαϊκά, και άρα ίσως πιο αποτελεσματικά, σαν εργαλείο αποπροσανατολισμού γενικότερα και επαναπατριsmού ψηφοφόρων από τη Χρυσή Αυγή προς τη ΝΔ ειδικότερα.

Ήδη τα κυβερνητικά επιτελεία δεν παύουν ούτε λεπτό να διαφημίζουν ότι «οι εταίροι μας έχουν δεσμευτεί για αντιμετώπιση του χρέους την άνοιξη, μόλις επιβεβαιωθεί επίσημα το ελληνικό πρωτογενές πλεόνασμα» και ότι «η ελληνική Προεδρία έχει το μεταναστευτικό στηντζέντα ως θέμα προτεραιότητας».

Οι δικοί τους σχεδιασμοί, λοιπόν, είναι σαφείς. Θέλουν να αξιοποιήσουν την Ευρώπη της λιτότητας και του ρατσισμού σε βάρος του κόσμου που παλεύει για την ανατροπή τους. Αλλά οι δυνατότητες για να αποक्रούσουμε αυτές τις μεθοδεύσεις είναι επίσης χειροπιαστές.

Η προηγούμενη Προεδρία

Ένα πρώτο στοιχείο που αξίζει να θυμηθούμε είναι τις κινητοποιήσεις που βρήκε μπροστά της η προηγούμενη ελληνική Προεδρία της ΕΕ το 2003, επί Σημίτη, παρόλο που τότε οι οικονομικές συνθήκες ήταν διαφορετικές και η Ελλάδα ήταν η χώρα όπου η ΕΕ είχε τα

μεγαλύτερα ποσοστά δημοφιλίας.

Στο περιοδικό «Σοσιαλισμός από τα κάτω», τεύχος 46, ο Πέτρος Κωνσταντίνου έγραφε:

«Ο κόσμος ανταποκρίθηκε μαζικά στα καλέσματα για περικύκλωση των συνόδων των υπουργών της ΕΕ.

Στο Ναύπλιο, (το Γενάρη) οι υπουργοί Εργασίας βρέθηκαν να συνεδριάζουν στη φρουρούμενη Ακροναυπλία περικυκλωμένοι από χιλιάδες διαδηλωτές. Η Πρωτοβουλία ΓΕΝΟΒΑ 2001 διαδήλωσε με σύνθημα “Δουλειές, όχι βόμβες” συνδέοντας την αντιπολεμική οργή με την αντεργατική εξόρμηση των κυβερνήσεων της ΕΕ.

Στην Αθήνα συνέρχονταν οι υπουργοί Παιδείας της ΕΕ στις 28 Φλεβάρη. Διοδομάδες μετά το μεγαλειώδες αντιπολεμικό συλλαλητήριο της 15 Φλεβάρη χιλιάδες μαθητές πλημμύρισαν τα Προπύλαια και διαδήλωσαν με σύνθημα “Σχολεία, όχι βόμβες”.

Στις 15 Μάρτη ακτιβιστές περικύκλωσαν στην Αθήνα το Πεντάγωνο, έστησαν εξέδρα στην είσοδο του υπουργείου και με τύμπανα και βαρέλια της ειρήνης μουσικοί και διαδηλωτές κατάγγελλαν τα πολεμοκάπηλα σχέδια των υπουργών Άμυνας της ΕΕ.

Και στις 16 Απρίλη με την επίσκεψη των αρχιεργκληματιών Μπλερ, Αθνάρ, Μπερλουσκόνι για τη Σύνοδο διεύρυνσης της ΕΕ, οι διαδηλώσεις και όχι οι πανηγυρισμοί του Σημίτη έδωσαν τον τόνο».

Και στο τεύχος 47 η Κατερίνα Θωίδου συμπλήρωνε την εικόνα του εξάμηνου με τις κινητοποιήσεις στη Χαλκιδική και στη Θεσσαλονίκη ενάντια στη Σύνοδο Κορυφής που έκλεισε την τότε ελληνική Προεδρία:

«Η Θεσσαλονίκη έφτασε να είναι η κορύφωση... την παραμονή της μεγάλης διαδήλωσης, το Εργατικό Κέντρο Χαλκιδικής μαζί με την τοπική επιτροπή κατοίκων του Ν. Μαμαρά υποδέχθηκαν τους διαδηλωτές σε μια συγκέντρωση

που έγινε λίγα μόλις μέτρα από το Πόρτο Καρράς όπου βρίσκονταν απομονωμένοι οι ευρωπαίοι ηγέτες. ...Πήρε το λόγο ο εκπρόσωπος των ιταλικών συνδικάτων Cobas και θύμισε τις μάχες της Γένοβας και της Φλωρεντίας, τη δολοφονία του Κάρολο Τζιουλιάνι, τοποθετώντας τη Θεσσαλονίκη δίπλα σε αυτούς τους σταθμούς.

Την άλλη μέρα, Σάββατο 21 Ιουνίου, επιβεβαιώθηκε αυτή η εικόνα. Απέτυχαν οι προσπάθειες της αστυνομίας να διαλύσει τη συγκέντρωση. Μέλη συνδικάτων και της Συμμαχίας Σταματήστε τον Πόλεμο έκαναν αλυσίδες. Αμέσως μετά ένα τεράστιο ποτάμι ξεχύθηκε στους δρόμους της Θεσσαλονίκης... η διαδρομή από το Αγαλμα Βενιζέλου, το αμερικάνικο προξενείο μέχρι την παραλία πλημμύρισε».

Τότε ο Σημίτης μπορούσε ακόμα να μιλάει για «ισχυρή Ελλάδα» που μόλις είχε μπει στο ευρώ, χτυπούσε ρυθμούς ανάπτυξης γύρω στο 4% και είχε την προοπτική των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 μπροστά της. Αλλά εκείνη η «φούσκα» έσκασε και αποδείχθηκε ότι οι διαδηλωτές που μιλούσαν για «Ευρώπη του πολέμου, της λιτότητας και του ρατσισμού» είχαν δίκιο.

Τώρα, ο Σαμαράς δεν έχει να αντιτάξει στους ασύγκριτα πιο οργισμένους διαδηλωτές του 2014 παρά μόνο ατέλειωτη ανεργία και φτώχεια, ρατσισμό επιπέδου νεοναζι και την πιο αντιδραστική πολεμοκάπηλη συμμαχία με το Ισραήλ.

Η οικονομία της «χρόνιας στασιμότητας»

Ο ελληνικός καπιταλισμός προσπαθεί να βγει από την πιο βαθιά οικονομική τρύπα της πρόσφατης ιστορίας του μέσα σε συνθήκες όπου κανένας καπιταλισμός δεν έχει βρει πραγματική διέξοδο από την κρίση.

Η συρρίκνωση της ελληνικής οικονομίας από το 2008 μέχρι σήμερα είναι

Θεσσαλονίκη 22 Ιούνη 2003 - ενάντια στη Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ.

δραματική και οι διαφωνίες για το αν ο κατήφορος έχει πιάσει πάτο παραμένουν. Τα όποια αισιόδοξα σενάρια ήθελαν το δεύτερο εξάμηνο του 2013 να δίνει σημάδια ανάκαμψης διαψεύστηκαν. Και οι προβλέψεις για το 2014 περιορίζονται σε εκτιμήσεις ότι ο ρυθμός της ύφεσης θα μειωθεί. Πρακτικά, έχουμε μια «σταθεροποίηση» της ύφεσης.

Η διεθνής εικόνα είναι παρόμοια, αν και σε διαφορετικά επίπεδα. Αντί για ανάκαμψη, υπάρχει σταθεροποίηση της στασιμότητας. Οι ρυθμοί αύξησης του ΑΕΠ δεν είναι αρνητικοί όπως στην Ελλάδα, αλλά και δεν προχωράνε σε σημαντικά θετικά πρόσημα. Πολλοί σχολιαστές μιλούν πια για την απειλή «χρόνια στασιμότητας», για μια επανάληψη σε παγκόσμιο επίπεδο των φαινομένων της Ιαπωνικής οικονομίας μετά το δικό της κραχ πριν είκοσι χρόνια.

Οι προσδοκίες για ανάκαμψη με τη βοήθεια της πολιτικής της λεγόμενης «ποσοτικής χαλάρωσης» έχουν διαψευστεί παντού. Στις ΗΠΑ, η Κεντρική Τράπεζα ταλανίζεται αναζητώντας τους ρυθμούς με τους οποίους θα έπρεπε να περιορίσει την παροχή φθηνού χρήματος προς το τραπεζικό σύστημα. Στην Κίνα, υπάρχει αντίστοιχο πρόβλημα, με την «λαϊκή» Κεντρική Τράπεζα να ανοιγοκλείνει τη στρόφιγγα προσπαθώντας να περιορίσει τα προβλήματα υπερχρέωσης ολόκληρων τομέων χωρίς να προκαλέσει πιστωτική ασφυξία. Στην Ιαπωνία, τα λεγόμενα Αμπενόμικς δεν αποδίδουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα και η όποια αναπτυξιακή ώθηση αποδεικνύεται παροδική.

Ακριβώς επειδή η «ποσοτική χαλάρω-

ση» δεν έφερε ανάπτυξη, το φθηνό χρήμα μεταφράστηκε σε φούσκες που τώρα κινδυνεύουν να σκάσουν και να προκαλέσουν νέα επιδείνωση της κρίσης. Το αγωνιώδες ερώτημα για τους κεντρικούς τραπεζίτες στη σημερινή συγκυρία είναι κατά πόσο μπορούν να περιορίσουν το φθηνό χρήμα χωρίς να προκαλέσουν απότομο άδειασμα και επικίνδυνους κλονισμούς. Κανένας δεν περιμένει βελτίωση, τα καλύτερα σενάρια είναι η αποφυγή υποτροπής τύπου Λίμαν Μπράδερς του 2008.

Ήδη, όμως, υπάρχουν τα πρώτα θύματα στις λεγόμενες «αναδυόμενες αγορές» όπου είχαν κατευθυνθεί πολλά κερδοσκοπικά κεφάλαια. Η περίπτωση της γειτονικής Τουρκίας είναι χαρακτηριστική. Ο Ερντογάν που βρίσκεται στο μάτι του κυκλώνα μιας πολιτικής κρίσης μετά την έκρηξη των διαδηλώσεων στην Ταξίμ το 2013, προσπαθεί να χρεώσει τις δυσκολίες του σε «συνομοσίες του λόμπι των επιτοκίων». Πραγματικά, τα επιτόκια ανεβαίνουν και η τουρκική λίρα πέφτει, αλλά οι κερδοσκόποι δεν φοβούνται μόνο την πολιτική αστάθεια. Φοβούνται ότι δεν θα μπορούν να δανειζονται φτηνά σε δολάρια και να παίζουν παιχνίδια στην Ισταμπούλ (ή στη Βραζιλία, την Ινδονησία, τη Ν. Αφρική).

Μέσα σε αυτές τις συνθήκες, δεν είναι καθόλου εύκολο για την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να αποφασίσει τι θα κάνει με το ελληνικό δημόσιο χρέος που είναι πια συγκεντρωμένο σε μεγάλο βαθμό στα χέρια της και εξακολουθεί να είναι μη βιώσιμο. Η «σταθερότητα» που πέτυχε ο Ντράγκι στην Ευρωζώνη είναι ουσιαστικά η αποφυγή μιας επι-

δείνωσης της κρίσης χρέους στην Ιταλία και στην Ισπανία μέσα από την πολιτική του φθηνού χρήματος για τις ευρωπαϊκές τράπεζες. Αλλά είναι άλλο πράγμα η μη επιδείνωση και άλλο το ξεπέρασμα αυτών των προβλημάτων. Πόσο γρήγορα ή απότομα θα έρθουν στην επιφάνεια αν σταματήσει το φθηνό χρήμα; Και πόσο εκρηκτικό μπορεί να γίνει αυτό το σκηνικό από την παρατεινόμενη αβεβαιότητα για τη βιωσιμότητα του ελληνικού χρέους;

Το μόνο που μπορεί να περιμένει η ελληνική κυβέρνηση μέσα σε αυτή την εικόνα είναι ακόμη μεγαλύτερες πιέσεις για να πετύχει μεγαλύτερο «προτογενές πλεόνασμα». Με μια οικονομία που συνεχίζει να συρρικνώνεται και την ανεργία να εξακολουθεί να ανεβαίνει, η μόνη προοπτική που έχει να προσφέρει ο Σαμαράς, ο Βενιζέλος και ο Στουρνάρας είναι πιο σκληρές περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες και πιο μεγάλη φορολόγηση για τους μισθούς όσων εξακολουθούν να έχουν δουλειά.

Η Ευρώπη του ρατσισμού

Το χαρτί του ρατσισμού είναι η πιο πρόχειρη λύση που σκέφτονται οι κυβερνήσεις όταν φτάνουν σε τέτοιες δυσκολίες. Μπορεί η έκρηξη της αντιφασιστικής οργής μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα να ανάγκασε τον Σαμαρά να δηλώσει πολέμιος της Χρυσής Αυγής, αλλά αυτό δεν άλλαξε την προσήλωσή του στη ρατσιστική ατζέντα. Αντίθετα, η αντίληψη ότι το κινήρι των μεταναστών είναι θεομική υπόθεση των κρατικών μηχανισμών και όχι μόνο παρακρατική εκστρατεία των νεοναζι-κα-

λά κρατεί.

Έτσι βλέπουμε τον αρχηγό της Αστυνομίας να δηλώνει προς τα στελέχη της ότι πρέπει να τους κάνουν «το βίο αβιώτο», με τη συλλογιστική ότι η Ελλάδα είναι προνομιακή πύλη εισόδου μεταναστών προς την Ευρώπη και αυτό πρέπει να αλλάξει: να καταλάβουν ότι η απόπειρα εισόδου στην Ελλάδα σημαίνει εγκλεισμό, βασανιστήρια μέχρι και θάνατο.

Και δεν πρόκειται για χοντροκοπιές ενός «άξεστου» μηχανισμού όπως η Αστυνομία. Την ίδια συλλογιστική προσυπογράφει το υπουργείο Δικαιοσύνης με τις ρυθμίσεις που κλαδεύουν όχι μόνο την προοπτική ιθαγένειας για τους μετανάστες που είναι ήδη εδώ και για τα παιδιά τους, αλλά και όλα τα δικαιώματά τους. Όπως τόνιζε σε ανακοίνωσή της η ΚΕΕΡΦΑ:

«Δόθηκε στη δημοσιότητα ο «Κώδικας Μετανάστευσης» της ΝΔ, ένα νομοθέτημα που καταγράφει το μέγεθος της ρατσιστικής πολιτικής και των διακρίσεων σε βάρος των μεταναστών στην Ελλάδα αλλά και καθρεφτίζει τις πολιτικές της ρατσιστικής Ευρώπης-φρούριο.

Ανθρωποι που έχουν έρθει στην Ελλάδα κατατρεγμένοι από τις χώρες τους εξ αιτίας των πολέμων, της φτώχειας και των δικτατορικών καθεστώτων και έχουν παραμείνει σχεδόν μια δεκαετία δεν μπαίνουν σε καμία διαδικασία νομιμοποίησης! Προορίζονται για ένα νέο κύμα απελάσεων και ρατσιστικών επιχειρήσεων σκούπας και στρατοπέδων συγκέντρωσης.

Τα παιδιά των μεταναστών που υπέβαλαν αιτήσεις για ιθαγένεια και βρέ-

θηκαν αντιμέτωπα με την αντιδραστική και άκαρδη απόφαση του ΣτΕ μετά από προσφυγή του έμμοθου δικηγόρου συνεργάτη της Χρυσής Αυγής Ι.Ανδριόπουλου στερούνται του δικαιώματος αυτού και παραπέμπονται στις διαδικασίες που τυραννάνε με την απίστευτη γραφειοκρατία τους γονείς τους. Η στέρηση δικαιώματος πρόσβασης σε επαγγέλματα διαιωνίζεται καθώς και η στέρηση ίσων πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Δυσκολεύει παραπέρα η επανένωση των οικογενειών των μονίμων μεταναστών. Διατηρούνται τα μοναδικής έμπνευσης στην Υφήλιο κριτήρια σύνδεσης του αριθμού των ενσήμων με την ανανέωση των αδειών παραμονής.

Με λίγα λόγια όλες εκείνες οι πολιτικές των κλειστών συνόρων που οδηγούν στις εκατοντάδες πνιγμένων της FRONTEX στη Λαμπεντούζα αναπαράγονται σε αυτό το νομοθέτημα».

Η εκατόμβη των νεκρών της Λαμπεντούζα, σε συνδυασμό με την επερχόμενη Προεδρία της Ελλάδας στην ΕΕ, έδωσε αφορμή στον Σαμαρά να φορέσει ευρωπαϊκό μανδύα σε αυτή την πολιτική. Έτρεξε με επισκέψεις στην Ιταλία και στη Μάλτα να προτείνει μια συνεργασία που θα σφραγίσει τη Μεσόγειο απέναντι στους μετανάστες όπως ήδη κάνει η Frontex στον Έβρο και στο Αιγαίο.

Αλλά η μεγαλύτερη εμπλοκή της ΕΕ δεν κάνει αυτή την πολιτική λιγότερο ρατσιστική. Η ΕΕ συνολικά περικλείει τη μεγαλύτερη οικονομία του πλανήτη. Σύμφωνα με τα στοιχεία από την επίσημη ιστοσελίδα της, σε έναν πληθυσμό που

φτάνει τα 500 εκατομμύρια, η παρουσία των μεταναστών που προέρχονται από χώρες εκτός ΕΕ φτάνει στα 31,4 εκατομμύρια ή ποσοστό 6,3%. Ο κύριος όγκος είναι συγκεντρωμένος στη Γερμανία (6,4 εκατομμύρια), στη Γαλλία (5,1 εκατ.), τη Βρετανία (4,7 εκατ.), την Ισπανία (4,1 εκατ.) και την Ιταλία (3,2 εκατ.).

Το 2011 ήταν η χρονιά που κορυφώθηκε το ρεύμα εισόδου μεταναστών από τον Έβρο πριν τον φράξει η Frontex. Ο αριθμός των εισερχομένων δίνεται επίσημα στις 54.974 άτομα. Με αυτό το ρυθμό θα χρειάζονταν 618 χρόνια για να διπλασιαστεί ο πληθυσμός των μεταναστών στην ΕΕ! Κι όμως ο Σαμαράς και οι ομόλογοί του έχουν το θράσος να μιλάνε για «κύρια πύλη εισόδου στην Ευρώπη» που πρέπει να σφραγιστεί με όλες τις βαρβαρότητες που αυτό συνεπάγεται.

Η σύγκρουση με τις ρατσιστικές επιλογές της ελληνικής Προεδρίας της ΕΕ θα είναι ένα από τα πιο σημαντικά μέτωπα του κινήματος και θα κορυφωθεί στις 22 Μάρτη με τις συντονισμένες κινητοποιήσεις που προωθούν η ΚΕΕΡΦΑ από την Ελλάδα και η Unite Against Fascism από τη Βρετανία.

Μαύρη αντίδραση στη Μέση Ανατολή

Η εικόνα για τις αντιδραστικές πολιτικές που φέρνει η «προεδρία της ελπίδας» συμπληρώνεται από το πεδίο της εξωτερικής πολιτικής. Σε μια Μέση Ανατολή σε αναβρασμό, ο Σαμαράς θέλει να προβάλει ως στοιχείο σταθερότητας τον άξονα Ελλάδα-Κύπρος-Ισραήλ.

Οι γονείς του Λουκμάν επισκέπτονται τον τόπο δολοφονίας του Παύλου Φύσσα στο Κερατσίνι.

14 Νοέμβρη 2013: απεργοί διοικητικοί ΕΜΠ και ΕΚΠΑ συντονίζονται με ΕΡΤ, νοσοκομεία, εκπαιδευτικούς και φοιτητικούς συλλόγους.

Και δεν περιορίζεται μόνο σε λόγια και ανταλλαγές επισκέψεων ανάμεσα στην Αθήνα και στο Τελαβίβ.

Την ίδια ώρα που η κυβέρνηση αυτοδιαφημίζεται ως δύναμη κάθαρσης από τις μίζες των εξοπλιστικών προγραμμάτων, οι εξοπλισμοί που αγοράστηκαν αξιοποιούνται μέσα σε περίοδο λιτότητας. Πρόσφατα έγινε η πρώτη δοκιμή των πυραύλων S-300, ενώ λίγο πιο πριν ο Σαμαράς είχε εποπτεύσει αυτοπροσώπως σε ασκήσεις του Ναυτικού στην περιοχή ανάμεσα στα Δωδεκάνησα και την Κύπρο.

Ένας λόγος για αυτές τις κινήσεις είναι η προσπάθεια για ελληνοϊσραηλινή συνεργασία στην εκμετάλλευση των κοιτασμάτων στην ΑΟΖ της Κύπρου, σε ανταγωνισμό με την Τουρκία. Αλλά δεν είναι ο μόνος.

Η κρίση και τα σημάδια αστάθειας στην Τουρκία οδηγούν σε εντατικοποίηση αυτών των κινήσεων. Ο Ερντογάν έχει καταγράψει αποτυχίες της πολιτικής του τόσο απέναντι στην Αίγυπτο, όσο και απέναντι στη Συρία με αποτέλεσμα να ξαναστρέφεται προς βελτίωση των σχέσεων της Τουρκίας με το Ισραήλ. Αλλά κινείται πλέον από θέση αδυναμίας. Η θεωρία ότι η Τουρκία έδειχνε το δρόμο της ενσωμάτωσης του Μουσουλμανικού κόσμου «στις αξίες της Δύσης» φθίνει καθώς ο Ερντογάν συγκρούεται πια και με τους Κεμαλιστές και με τους Ισλαμιστές μέσα στην ίδια τη χώρα του. Ως ένα βαθμό, οι άγριοι ανταγωνισμοί ανάμεσα στη Σαουδική Αραβία και το Ιράν αποσταθεροποιούν και το ίδιο το κυβερνητικό

κόμμα ΑΚΡ.

Παράλληλα, οι ευρύτερες εξελίξεις στην περιοχή έχουν φέρει τις αμερικάνικες θέσεις πιο κοντά προς τις ευρωπαϊκές. Ο Ομπάμα έχει εγκαταλείψει προς το παρόν τα σχέδια επέμβασης στη Συρία, ενώ παράλληλα προχώρησε σε άνοιγμα προς το Ιράν. Η αλλαγή των προτεραιοτήτων του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού από τη Μέση Ανατολή προς την Ασία και τον Ειρηνικό αφήνει μεγαλύτερα περιθώρια σε άλλες δυνάμεις, όχι μόνο τη Ρωσία, όπως κατά κόρον λέγεται και γράφεται από αφορμή το ρόλο του Πούτιν στη Συρία, αλλά και στην ΕΕ.

Ο Σαμαράς και ο Βενιζέλος φαντασιώνονται ότι όλα αυτά αναβαθμίζουν τις δυνατότητες της ελληνικής Προεδρίας στην περιοχή. Πρόκειται για επικίνδυνες φαντασιώσεις που μπορεί να οδηγήσουν σε μεγαλύτερη εμπλοκή στους οξυμένους ανταγωνισμούς της Μέσης Ανατολής στο πλευρό της πιο πολεμόχαρης δύναμης. Ο Νετανιάχου έχει απειλήσει ανοιχτά ότι μπορεί να επιτεθεί μονομερώς στο Ιράν και όλοι ξέρουν ότι μια απειλή από το κράτος που έχει επιτεθεί σε όλους τους γείτονές του δεν είναι κενό γράμμα. Η αντίσταση στον άξονα Νετανιάχου-Σαμαρά ως δύναμη ιμπεριαλιστικής «σταθερότητας» στην περιοχή είναι προτεραιότητα για το κίνημα.

Στροφή αριστερά

Όλα αυτά σημαίνουν ότι πίσω από τις φιλολογίες της «ελπίδας» και της αναβίωσης του success story, το εξάμηνο

που έρχεται κουβαλάει σκληρές κυβερνητικές επιθέσεις χωρίς καμιά προοπτική διεξόδου από την κρίση. ΝΔ και ΠΑΣΟΚ οδεύουν προς εκλογικές μάχες, ακόμη και αν αποφύγουν τις βουλευτικές εκλογές, μέσα σε συνθήκες που θα κάνουν τα κόμματά τους ακόμη πιο μισητά. Το αποτέλεσμα είναι αναταραχή και στα δυο επιτελεία.

Αυτό είναι εξώφθαλμο στην περίπτωση του ΠΑΣΟΚ. Εκεί όλοι περιμένουν το τέλος του Βενιζέλου και τοποθετούνται ανάλογα. Οι Σημιτικοί αναζητούν σωσίβιο στην κίνηση των 58 για μια «νέα» κεντροαριστερά. Ο Λοβέρδος το ψάχνει στη συνεργασία με τον Κουβέλη. Ο Σκανδαλίδης διεκδικώντας βελτίωση των σχέσεων με τον ΣΥΡΙΖΑ. Ο Βενιζέλος θυμίζει όλο και περισσότερο τον Ζίγδη όταν κρατούσε σφιχτά τη σφραγίδα της Ένωσης Κέντρου μέχρι τελικής πτώσης.

Η ΝΔ δεν έχει φτάσει ακόμη σε αυτό το σημείο. Αλλά η διαγραφή του Βύρωνα Πολύδωρα, το σκάνδαλο Λιάπη και ο περιορισμός της κυβερνητικής πλειοψηφίας στη Βουλή σε οριακά επίπεδα είναι ανοιχτά σημάδια της κρίσης που σέρνεται και μέσα στο βασικό κυβερνητικό κόμμα.

Ο Σαμαράς αναγκάζεται να κάνει συνάντηση με τον Καραμανλή για το περιεχόμενο της οποίας δεν ανακοινώνεται τίποτα. Τι να πουν άλλωστε; Ότι ο Καραμανλής μπορεί να υποχρεωθεί να αναλάβει αντίστοιχες πρωτοβουλίες με τον Σημίτη για κάποια «κίνηση των 58» της κεντροδεξιάς;

Εξίσου εξευτελιστικό για τον προθυ-

πουργό που καμαρώνει ότι προεδρεύει στην ΕΕ είναι το γεγονός ότι οι εξαγγελίες του κατά των νεοναζι στήριζονται σε μια ομάδα ακροδεξιών βουλευτών της ΝΔ που διατηρούν ανοιχτά τις γέφυρες με τη Χρυσή Αυγή. Έτσι οι αντιφασιστικοί μύθοι συνδυάζονται με βολικές ρυθμίσεις για τους Χρυσανγίτες, όπως η μη προφυλάκιση του Κασιδιάρη, οι αστυνομικές διευκολύνσεις για τις συγκεντρώσεις τους ή η απόπειρα αποσύνδεσης των δολοφόνων του Σαχζάτ Λουκμάν από την εγκληματική δράση της Χρυσής Αυγής.

Πρακτικά, το κυβερνητικό στρατόπεδο δεν είναι σε θέση να πάρει την πρωτοβουλία των κινήσεων. Η μια όψη αυτής της τελμάτωσης είναι οι ασφυκτικοί περιορισμοί που επιβάλλει η τρωϊκανή διαχείριση της κρίσης. Αλλά η κύρια όψη είναι η εντυπωσιακή επιμονή της εργατικής αντίστασης.

Ο Σαμαράς μετά την αποχώρηση της ΔΗΜΑΡ από την κυβέρνηση έκανε υπουργό Υγείας τον Γεωργιάδη σε μια κίνηση που σηματοδοτούσε κλιμάκωση της επίθεσης στη Δημόσια Υγεία. Ο τσαμπουκάς δεν απέδωσε. Έξι μήνες αργότερα ο φασιστοϋπουργός αντιμετωπίζει όχι μόνο τις αντιστάσεις στα νοσοκομεία του ΕΣΥ αλλά και μια απεργία διαρκείας στον ΕΟΠΥΥ που συνεχίστηκε και μέσα στα Χριστούγεννα.

Αντίστοιχα, μπορεί τα ΜΑΤ να μπήκαν στο ραδιομέγιστο της Αγίας Παρασκευής, αλλά η κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να το χρησιμοποιήσει. Στα Πανεπιστήμια το μόνο μάθημα του φθινοπωρινού εξαμήνου ήταν αυτό που έδωσαν οι απεργοί διοικητικοί υπάλληλοι στον υπουργό Παιδείας.

Και παράλληλα, χιλιάδες συνδικαλισμένοι εργαζόμενοι αντλούν τα διδάγματα από αυτή την επιμονή των αγώνων. Στο συνέδριο της ΑΔΕΔΥ καταγράφηκε η πιο εντυπωσιακή στροφή αριστερά ακόμη και σε επίπεδο τριτοβάθμιας οργάνωσης. Διαβάζουμε στο ρεπορτάζ της Εργατικής Αλληλεγγύης:

“Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας, η πτώση των ΠΑΣΚΕ-ΔΑΚΕ είναι εντυπωσιακή. Στις 174 ψήφους και τις 22 έδρες στο Γενικό Συμβούλιο (από 376 ψήφους και 38 έδρες το 2010) έπεσε η ΠΑΣΚΕ, ενώ στις 153 ψήφους και τις 19 έδρες (από 236 ψήφους και 24 έδρες το 2010) η ΔΑΚΕ. Από τις 85 έδρες του Γενικού Συμβουλίου, οι δύο παρατάξεις μαζί καταλαμβάνουν πλέον τις 41 (από 62 το 2010), χάνοντας την απόλυτη πλειοψηφία τους.

Αντίστροφη είναι η πορεία της Αρι-

Όλα αυτά σημαίνουν ότι πίσω από τις φιλο-λογίες της «επιίδας» και της αναβίωσης του success story, το εξάμηνο που έρχεται κουβαλάει σκληρές κυβερνητικές επιθέσεις χωρίς καμιά προοπτική διεξόδου από την κρίση

στεράς. Στις 114 ψήφους και τις 14 έδρες (από 84 ψήφους και 9 έδρες το 2010) ανέβηκε η Αυτόνομη Αγροιστική Ριζοσπαστική Συνεργασία (ΣΥΡΙΖΑ). Μικρότερη άνοδο είχε η ΔΑΣ (ΠΑΜΕ) με 91 ψήφους και 11 έδρες (από 96 ψήφους και 10 έδρες το 2010). Ενώ σχεδόν διπλασιασμό είχαν οι Παρεμβάσεις (ΑΝΤΑΡΣΥΑ) με 68 ψήφους και 8 έδρες (από 43 ψήφους και 4 έδρες το 2010).

Επιτυχία σημείωσε και η πρωτοεμφανιζόμενη αριστερή διάσπαση της ΠΑΣΚΕ με κέντρο την ΠΟΕ-ΟΤΑ και τον πρόεδρό της Θ. Μπαλασόπουλο, Δημοσιοϋπαλληλική Ανατροπή, που πήρε 63 ψήφους και 8 έδρες στο ΓΣ. Ενώ από μία έδρα έλαβαν το Δίκτυο Εργαζομένων (ΔΗΜΑΡ), η Ανεξάρτητη Ενωτική Κίνηση και η ΕΡΓΑΣ - Ταξική Πορεία (Μ-Α ΚΚΕ και ΚΚΕ μ-λ).

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι στη νέα 17μελή Εκτελεστική Επιτροπή που θα εκλεγεί από το Γενικό Συμβούλιο, ΠΑΣΚΕ-ΔΑΚΕ θα πέσουν στις 8 έδρες (4 ΠΑΣΚΕ και 4 ΔΑΚΕ) χάνοντας κι εδώ την πλειοψηφία. Στις 3 από 2 έδρες θα ανέβει η Αυτόνομη Αγροιστική Ριζοσπαστική Συνεργασία, στις 2 από 1 έδρα θα ανέβει η ΔΑΣ και στις 2 από 1 θα ανέβουν οι Παρεμβάσεις. Ενώ 2 έδρες θα έχει και η Δημοσιοϋπαλληλική Ανατροπή.”

Και η Αριστερά:

Με την κυβέρνηση σε αδιέξοδο, την εργατική αντίσταση να επιμένει και τον κόσμο της εργασίας να στρίβει αριστερά, οι προϋποθέσεις για μια μαζική και νικηφόρα απάντηση στις επιθέσεις της ελληνικής Προεδρίας της ΕΕ είναι ορατές. Ωστόσο οι ηγεσίες της κοινοβου-

λευτικής αριστεράς κινούνται σε άλλο μήκος κύματος.

Η ηγεσία του ΚΚΕ επιμένει να χτυπάει τις απεργίες διαρκείας ως «τυχοδιωκτικές». Το πιο χυπητό παράδειγμα ήταν η στάση του στις συνελεύσεις των ΕΛΜΕ και των προέδρων τους και τον Μάη και τον Σεπτέμβρη. Χιλιάδες εκπαιδευτικοί προσπάθησαν να επιβάλουν στη συνδικαλιστική ηγεσία τους την κήρυξη επαναλαμβανόμενων πενήνημερων απεργιών, έφτασαν να το πετύχουν και περίμεναν ότι το κόμμα που κατακεραυνώνει καθημερινά τις «συμβιβασμένες ηγεσίες» θα τους στήριζε. Αλλά εισέπραξαν την πιο πεισματική άρνηση.

Το ίδιο επαναλήφθηκε και στον αγώνα των διοικητικών των ΑΕΙ, ενώ στην ΕΡΤ έφτασε να υποστηρίξει την στροφή δικών του στελεχών προς την απεργοσπαστική ΔΤ του Καψή. Ουσιαστικά το ΚΚΕ στο όνομα της θεωρίας των «αργητικών συσχετισμών» κουνάει το δάχτυλο στον κόσμο που αλλάζει συσχετισμούς υπέρ της αριστεράς στην πράξη.

Στο χώρο του ΣΥΡΙΖΑ, οι μετατοπίσεις της ηγεσίας προς τα δεξιά βρίσκονται σε αντίστροφη πορεία με τον κόσμο που παλεύει. Τον τόνο δίνει ο ίδιος ο Τσίπρας με πιο χαρακτηριστική την ομιλία του στο Τέξας, όπου ανάμεσα στα άλλα τόνισε:

«Υπάρχουν μαθήματα που εμείς οι Ευρωπαίοι πρέπει να αντλήσουμε από την Αμερική. Σήμερα βρίσκομαι στο LBJ School of Public Affairs και ξαναθυμάμαι πως η «Μεγάλη Κοινωνία» άλλαξε την Αμερική. Βλέπω ακόμα ότι παρά τις δυσκολίες, οι ΗΠΑ εξακολουθούν να προχωρούν προς αυτό το μεγάλο σχέδιο. Πόσο καλό θα ήταν να είχαμε το ίδιο πνεύμα και πρόγραμμα για την Ευρωζώνη.»

Καταστροφολογία για την έξοδο από το ευρώ, εναγκαλισμός των παραδοσιακών αξιών των ιδρυτών της ΕΕ, αποπληρωμή του χρέους σύμφωνα με την ανάπτυξη της οικονομίας, νοσταλγία για την Αμερική του Johnson (αυτήν που πάλευαν να αλλάξουν τα κινήματα της δεκαετίας του 60 και του 70) – τι άλλο θα ακούσουμε άραγε;

Όλες αυτές οι εξελίξεις έχουν αναδείξει την ΑΝΤΑΡΣΥΑ σαν το τμήμα εκείνο της Αριστεράς που παραμένει στήριγμα για τους αγώνες και την προοπτική τους. Τόσο κινηματικά όσο και προγραμματικά. Η ενίσχυση της μέσα στις κρίσιμες μάχες του εξαμήνου της ελληνικής Προεδρίας της ΕΕ είναι το κλειδί για να δούμε τους αγώνες μας να νικάνε. ■

Καπιταλισμός σε βάλτο

Ο Κώστας Σαρρής δίνει
την πραγματική εικόνα
της παγκόσμιας οικονομίας

Μέσα στο 2014 συμπληρώνονται επτά χρόνια... φαγούρας, από το κραχ στις διεθνείς αγορές και τη βουτιά στις οικονομίες που ξεκίνησε με την κατάρρευση των subprime και της Lehman Brothers στις ΗΠΑ. Κι όμως, παρά τα χαμόγελα στις συνόδους κορυφής και στα κυβερνητικά επιτελεία, η αδυναμία εξόδου από τη λακκούβα... αλλά 1930 κυριαρχεί.

Στην Ελλάδα το πισωγύρισμα τους τελευταίους μήνες του έτους σχεδόν σε όλα τα μέτωπα της οικονομίας προκαλεί πονοκεφάλους σε Σαμαρά-Βενιζέλο. Ο πρωτοφανής αποπληθωρισμός, η αμείωτα υψηλή ανεργία, το αρνητικό ρεκόρ εξαγωγών, η βαθύτερη ύφεση στη βιομηχανία και η νέα επιδείνωση της οικονομικής δραστηριότητας, σε συνδυασμό με τη διαρκή κατρακύλα των επενδύσεων και της κατανάλωσης, συνθέτουν τη μαύρη εικόνα του δ' τριμήνου 2013, προοιωνίζοντας συνέχεια της ύφεσης για το 2014. Με το δημόσιο χρέος να παραμένει στα ίδια επίπεδα με το 2010, πριν τα μνημόνια, κοντά στα 320 δισ. ευρώ, σχεδόν 175% του ΑΕΠ, παρά τα «κουρέματα».

Ο Σαμαράς, όμως, δεν είναι ο μόνος που χάνει το "success story". Ολόκληρος ο πλανήτης χάνει το στοίχημα της ανάπτυξης. Το ΔΝΤ έλεγε την περασμένη άνοιξη ότι «η διεθνής δραστηριότητα σταδιακά θα επιταχυνθεί το β' εξάμηνο του 2013». Όμως, η εικόνα αποδείχθηκε διαφορετική.

Δεν είναι μόνο τα απανωτά γλιστρήματα της Κίνας στην καρδιά της βιομηχανικής παραγωγής. Ούτε ότι στην Ιαπωνία, ο ρυθμός ανάπτυξης το γ' τρίμηνο του 2013 μειώθηκε σχεδόν στο μισό, παρά την προσπάθεια αναπέρωσης με μαζική «εκτύπωση» χρήματος, όπως γίνεται και στις αναιμικές οικονομίες ΗΠΑ και Βρετανίας.

Τα απογοητευτικά μεγέθη ανάπτυξης για την ευρωζώνη έρχονται να προστεθούν στα παραπάνω, παρά την προσπά-

θεια Σαμαράδων-Βενιζέλων και τροϊκανών να δείξουν ότι η Ιρλανδία βγήκε από το μνημόνιο χάρη στην «απαρέγκλιτη εφαρμογή του προγράμματος», με τη λιτότητα να παραμένει μαζί με τις πιέσεις νέας κατρακύλας από το τραπέζιικό σύστημα.

«Μην παραμυθιάζεστε για ανάκαμψη στην ευρωζώνη», εξηγεί ο Βόλφγκανγκ Μινχάου αρθρογράφος στην εφημερίδα Financial Times (30/9), «Αν συγκρίνουμε το πρώτο εξάμηνο του 2007 με το πρώτο εξάμηνο του 2013, το πραγματικό ΑΕΠ συρρικνώθηκε αθροιστικά 1,3% στην ευρωζώνη, 5,3% στην Ισπανία και 8,4% στην Ιταλία. Την ίδια περίοδο οι επενδύσεις μειώθηκαν αθροιστικά 19% στην ευρωζώνη - 38% στην Ισπανία και 27% στην Ιταλία. Από το 2007 έως το 2013, η απασχόληση μειώθηκε 17% στην Ισπανία και 2% στην Ιταλία. Δεν θα μιλάγα για λήξη της ύφεσης. Με τον επίμονο χαμηλό δείκτη τιμών, η ευρωζώνη μπορεί να εγκλωβιστεί σε φαύλο κύκλο αποπληθωρισμού».

Το ΑΕΠ της ευρωζώνης στο γ' τρίμηνο φρέναρε στο οριακό 0,1%, μετά το 0,3% του β' τριμήνου. Σε ετήσια βάση συρρικνώθηκε 0,4%, παρά τα μηδενικά επιτόκια, ενώ υπάρχουν πολλά σημάδια που δείχνουν πως η κρίση περνά από την περιφέρεια στον πυρήνα του ευρώ. Η Ιταλία βουλιάζει στην ύφεση, με χρέος άνω των 2 τρισ. ευρώ. Η Γαλλία χτυπάει καμπανάρια, καθώς πέφτει διαρκώς η βιομηχανική παραγωγή. Ακόμα και τα γερμανικά εργοστάσια φρενάρουν, παρά την ανθεκτικότητα της ηγέτιδας οικονομίας στην Ευρώπη. «Η βασική μηχανή ανάπτυξης της Γερμανίας όχι μόνο έχει σταματήσει, αλλά πάει με την όπισθεν», λέει ο Τζόνναθαν Λόινς αναλυτής στην Capital Economics, σχολιάζοντας τα τελευταία στοιχεία (Οκτωβρίου).

Την ίδια ώρα το ποσοστό φτώχειας στη Γερμανία έφτασε στο 15% και αποτελεί ρεκόρ για τη χώρα, σύμφωνα με έρευνα της ομοσπονδίας ενώσεων Paritatische Gesamtverband. Ένας

στους επτά ανθρώπους είναι φτωχός ή απειλείται με τη φτώχεια, έχοντας εισόδημα κατώτερο κατά 60% του μέσου εισοδήματος. Το αντιφατικό στοιχείο είναι ότι η αύξηση της φτώχειας συνοδεύεται με μείωση των ποσοστών ανεργίας. Όπως εξηγεί ο πρόεδρος της PG, Ούλριχ Σνάιντερ: «Αυτό αποδεικνύει την αύξηση της απασχόλησης με χαμηλό μισθό, τη μείωση της πλήρους απασχόλησης με κοινωνικές παροχές και την αύξηση της μερικής και επισφαλούς απασχόλησης τα τελευταία δέκα χρόνια».

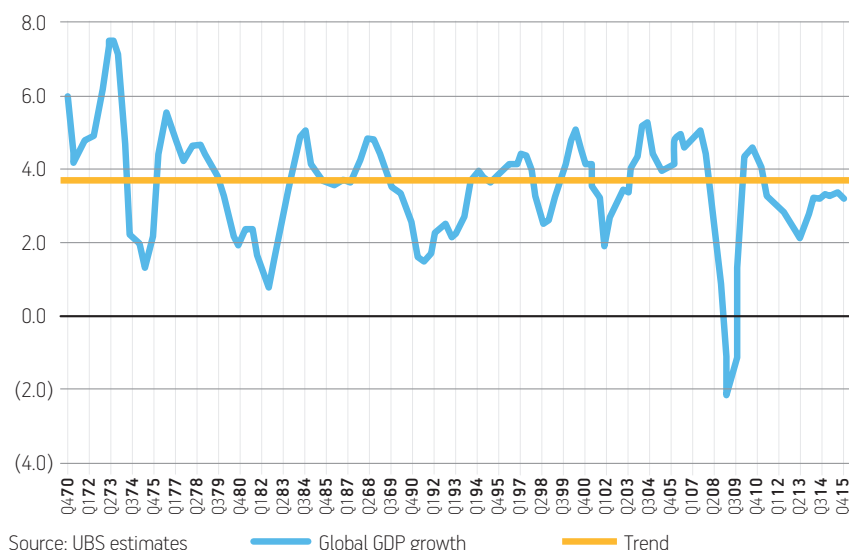
Η αδυναμία ιδιωτικών επενδύσεων είναι κάτι παραπάνω από αισθητή, εντείνοντας τις ανισοροπίες. Οι πραγματικές κεφαλαιακές δαπάνες των γερμανικών εταιρειών έχουν υποχωρήσει σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα ως ποσοστό του ΑΕΠ. Ο λόγος επενδύσεων προς ΑΕΠ της Γερμανίας είναι ένας από τους χαμηλότερους μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών. Επίσης μειώνεται απότομα, από 23% τη δεκαετία του 1990 σε λιγότερο από 17% σήμερα. Έρευνα του DIW στο Βερολίνο υπολογίζει ότι «το κενό επενδύσεων στη Γερμανία ετησίως αγγίζει το 3%, ή 80 δισ. ευρώ, μειώνοντας τη δυνητική ανάπτυξη από 1,6% σε 1%».

Τράπεζες - Ζόμπι

Ταυτόχρονα, οι συνεχείς αποτυχίες «εξυγίανσης» των τραπεζών παραμένουν το μεγαλύτερο εμπόδιο στην ευρωζώνη και την ΕΕ, παρά τις γιγαντιαίες κρατικές παρεμβάσεις διάσωσης που διόγκωσαν τα δημόσια χρέη.

«Ο ρυθμός ανάπτυξης των δανείων εκτός χρηματοοικονομικού τομέα έγινε αρνητικός το 2009, έδειξε κάποιες διακοπόμενες βελτιώσεις, αλλά και πάλι επιδεινώθηκε πέρσι. Τα πράγματα δεν έχουν βελτιωθεί έκτοτε: Τον Αύγουστο του 2013 τα δάνεια προς τον ιδιωτικό τομέα ήταν 2% χαμηλότερα σε σχέση με πέρσι», σημειώνει ο Β. Μινχάου. «Αυτό που μας λένε τα τραπεζικά δεδομένα είναι ότι η οικονομία θα παραπαίει στα

Global GDP growth versus trend

Ο παγκόσμιος ρυθμός ανάπτυξης από το 1970 μέχρι σήμερα. Η «ανάκαμψη» μετά τη βουτιά του 2009 δεν έχει καταφέρει να φτάσει στα προηγούμενα επίπεδα.

όρια της μηδενικής ή της χαμηλής ανάπτυξης στο άμεσο μέλλον, γιατί ο τραπεζικός τομέας δεν προμηθεύει την οικονομία με επαρκή κεφάλαια ώστε να επεκταθεί.

Το χρηματοδοτικό κενό των τραπεζών στην ευρωζώνη υπολογίζεται σε 2 τρισ. ευρώ. Τα «κόκκινα» δάνεια μόνο στον ευρωζώνη αγγίζουν τα 1,2 τρισ. ευρώ. Στην Ελλάδα το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων στις τράπεζες έχει εκτιναχθεί σε ρεκόρ άνω του 30%. Έχει τον δεύτερο -μετά την Ιρλανδία- υψηλότερο ρυθμό αύξησης των «κακών» δανείων στην 4ετία και αναμένεται συνέχεια λόγω του ενιαίου φόρου ακινήτων που θα πλήξει καίρια την ήδη βυθισμένη στην ύφεση αγορά ακινήτων (-37% οι πραγματικές τιμές κατοικιών από το 2008) προκαλώντας νέα φουρνιά «κόκκινων» στεγαστικών δανείων το 2014.

Ενδεικτικό είναι ένα διπλό εκρηκτικό κοκτέιλ που στέλνει σήμα συναγερμού: «Το μεν ελληνικό μερίδιο στο σύνολο των κακών δανείων της Ε.Ε. από 2,3% το 2008 αυξήθηκε σταθερά σε 4,7% το 2012 και κατ'επίσημη σε 5,6% το 2013, δηλ., δύομιση φορές πάνω στην πενταετία. Το δε ποσοστό των κακών δανείων της χώρας στο σύνολο των τραπεζικών καταθέσεων εκτινάχθηκε από 5,3% το 2008 σε 51,9% το 2013, δεκαπλασιάστηκε!» (Κ.Ε. 22/12). Νούμερα που δείχνουν το βαθμό επιδείνωσης ενός τραπεζικού συστήματος τρύπιου, με τις καταθέσεις να μειώνονται και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια να αυξάνονται διαρκώς.

Κι όμως, αρκετά ΜΜΕ προβάλλουν

ως νίκη τη συμφωνία της ΕΕ για την «τραπεζική ένωση» για την εξισορρόπηση του συστήματος. Ωστόσο, το deal μπάζει και δεν πρόκειται να δουλέψει. Τα stress test των ευρωπαϊκών τραπεζών που αναμένεται να διευθετήσει η ΕΚΤ, ώστε να «φανερωθούν» οι τρύπες που θα χρειαστεί να καλυφθούν με νέα κεφάλαια, είναι δίκιοπο μαχαίρι. Από τη μια πλευρά, χωρίς την «αμοιβαία στήριξη των κρατών-μελών», όπως λέει η συμφωνία, η ΕΚΤ δύσκολα θα ανταποκριθεί χωρίς κινδύνους δικής της υπερχρέωσης. Από την άλλη μεριά, η Γερμανία γνωρίζει πως ένα «τραπεζικό ευρωομόλογο» είναι επισφαλές (σαν τα subprime) και θα την αναγκάσει να βάλει το χέρι στην τσέπη για να καλύψει πιθανές χρεοκοπίες, οπότε το απορρίπτει.

«Η ΕΚΤ δεν θα μπορεί να απαιτήσει αύξηση κεφαλαίων από τις τράπεζες, εάν δεν υπάρχει αμοιβαία στήριξη των κρατών και θα πιέζεται ουσιαστικά να “τυπώσει” για να μην χρεοκοπήσει η ίδια», σημειώνει ο Β. Μινχάου (FT 23/12). «Κατά συνέπεια, η ΕΚΤ, έχει κάθε κίνητρο να μαγειρεύει τα αποτελέσματα των stress test», προσθέτει καινοσημά.

Υπό αυτά τα αδιέξοδα, ο νέος τρόπος «σωτηρίας» προβληματικών τραπεζών στην ΕΕ θεσμοθετεί πλέον την επέκταση διασώσεων... αλά κυπριακά, εκ των έσω (bail-in), με «κουρέματα» καταθέσεων. Αλλά όσο εξαντλούνται τα πυρομαχικά των κυβερνήσεων από τις προηγούμενες διασώσεις που διόγκωσαν τα δημόσια χρέη, τόσο οξύνονται οι αντιπαράθεσεις για το ποιες ευρω-τράπεζες

θα τη γλιτώσουν και με τι κόστος εις βάρος ποιων, με το Ecofin να μετατρέπεται διαρκώς σε ρινγκ.

Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ στην ευρωζώνη είναι ήδη πάνω από το 90% και σύντομα θα είναι πάνω από το 100%. Όσον αφορά τον ιδιωτικό τομέα, η Lombard Street Research λέει ότι οι συνολικές υποχρεώσεις των μεγάλων εταιρειών στη Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία και την Πορτογαλία έχουν διπλασιαστεί από την αρχή της κρίσης. Ο ιδιωτικός τομέας όχι μόνο έχει τεράστιες υποχρεώσεις, αλλά επί της ουσίας έχει σχεδόν εξαντλήσει τα ρευστά του αποθέματα για να παραμείνει εν ζωή, προσθέτει.

Μια ευρω-θάλασσα, δηλαδή, με τράπεζες και επιχειρήσεις ζόμπι. Μια εικόνα που ισχύει για τον καπιταλισμό διεθνώς, αν δει κάποιος και τη «Μέκκα» των αγορών, τις ΗΠΑ, από όπου ξεκίνησε η νέα κρίση το 2007-08.

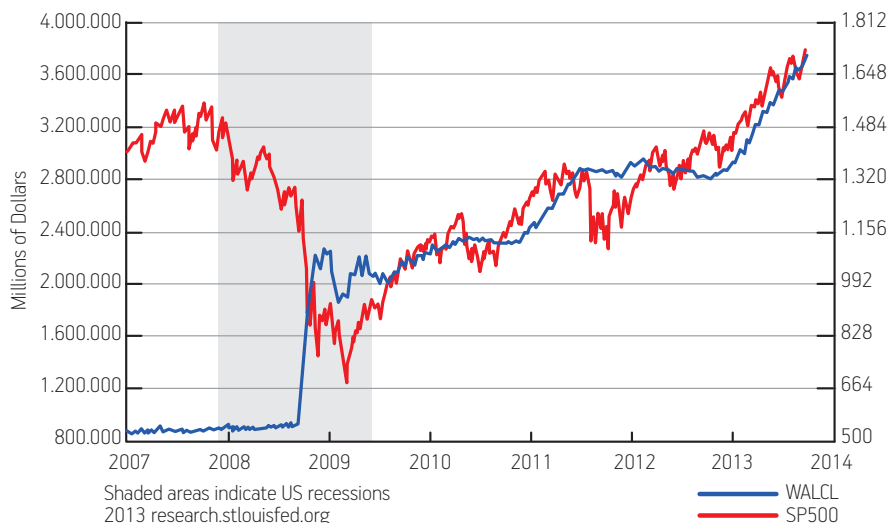
Η Ομοσπονδιακή Τράπεζα (Fed) αποφάσισε τελικά στις 17 Δεκεμβρίου να μειώσει από τον Ιανουάριο κατά 10 δισ. δολ. (σε 75 δισ. το μήνα από 85) το πρόγραμμα αγορών ομολόγων που εφαρμόζει ως τονωτικό μετά τη χειρότερη ύφεση από τη δεκαετία του 1930. Ωστόσο, η ανάπτυξη δεν αναμένεται να επιταχυνθεί με τον ρυθμό που ήλπιζαν στη Fed, όταν υπονόησαν για πρώτη φορά ότι θα επιβραδύνουν την «εκτύπωση» δολαρίων (ποσοτική χαλάρωση), προκαλώντας συνεχώς διχογνωμίες.

Η Τζάνετ Γέλεν, που αναλαμβάνει τον Ιανουάριο τη διοίκηση της Fed από τον Μπεν Μπερνάνκι, δεν είναι σίγουρη. «Η οικονομία και η αγορά εργασίας των ΗΠΑ εξακολουθούν να έχουν εικόνα που είναι πολύ χειρότερη από τις δυνατότητές τους», δήλωσε στη Γερουσία αποχαιρετώντας το 2013.

Την ίδια ώρα, πάντως, που στη μια όχθη ο Μπερνάνκι της Fed επιχειρεί να «φρενάρει» τα πιεστήρια, στην άλλη όχθη ο Ντράγκι της ΕΚΤ, ετοιμάζει να πάρει τη σκυτάλη της χαλάρωσης με υποσχέσεις για νέο LTRO (άτοκες μαζικές ενέσεις χρήματος) για να αποτρέψει τυχόν «ατυχήματα ρευστότητας». Κρατώντας πάντα και οι δυο σφιχτά τα γκέμια της λιτότητας.

Ο κίνδυνος αύξησης των επιτοκίων σε μια εύθραυστη παγκόσμια οικονομία ήδη έστειλε μηνύματα κλυδωνισμού: «Από τότε που ξεκίνησε η συζήτηση εξόδου από τα “πιεστήρια” το 10ετές ομόλογο των ΗΠΑ ενισχύθηκε πάνω από 1 ποσοστιαία μονάδα και ανέβηκε εκ νέου με την ανακοίνωση της Fed»,

All Federal Reserve Banks - Total Assets, Eliminations from Consolidation (WALCL)
S&P 500 Stock Price Index (SP500)

προειδοποιεί ο Μοχάμετ Ελ-Εριάν, επικεφαλής της Pimco, της μεγαλύτερης εταιρείας διαχείρισης ομολόγων στην παγκόσμια αγορά. Το ΔΝΤ υπολογίζει ότι κάθε άνοδος κατά μια μονάδα μειώνει την αξία των ομολόγων που κατέχουν οι τράπεζες παγκόσμια κατά 2,3 τρισ. δολ.

Στασιμότητα

Κι αυτό μας φέρνει στις προειδοποιήσεις του Λόρενς Σάμερς περί «χρόνιας στασιμότητας». Ο Λ. Σάμερς, πρώην ανώτερο στέλεχος της Goldman Sachs, πρώην πρόεδρος στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ και πρώην υπουργός Οικονομικών των ΗΠΑ, παραδέχτηκε σε μια εκδήλωση του ΔΝΤ στο τέλος του 2013 πως «παρά την άνοδο των αγορών, τη χαλάρωση των πιστωτικών στάνταρ και το φθινόχρηστο της τελευταίας δεκαετίας, η οικονομική ανάπτυξη στη Δύση ήταν μετά βίας μετριοπαθής», επαναφέροντας την ιδέα της «διαρκούς στασιμότητας».

Με άλλα λόγια: κρατήστε την αναπνοή σας. Η Fed έχει ρίξει ήδη 4 τρισ. δολ. από το 2009. Οι κεντρικές τράπεζες φτιάχνουν ξανά φούσκες έτοιμες να σκάσουν, ενώ η πραγματική οικονομία παραμένει βαλτωμένη, αναμικτή και ευάλωτη, με τα χρέη στα ύψη (δημόσιου και ιδιωτικού τομέα).

Ο Σάμερς δεν είναι ο μόνος που αναφέρεται στη πιθανότητα «χρόνιας στασιμότητας» διεθνώς. Από τότε που ξεκίνησε η κρίση αρκετοί αναλυτές έχουν εξετάσει το ενδεχόμενο μιας χαμένης δεκαετίας, όπως ακριβώς συνέβη στην Ιαπωνία του 1990. Μια σειρά επίγονοι του κέϊνσιανισμού, όπως ο Πολ

Κρούγκμαν, ο Μάρτιν Γουλφ αρθρογράφος στους FT και ο Γκάβιν Ντέιβις πρώην επικεφαλής οικονομολόγος της Goldman Sachs και σχολιαστής στο blog των FT, ασπάζονται αυτή την εκτίμηση.

Ωστόσο, ο Μ. Γουλφ κάνει ένα βήμα παραπέρα στον τρόπο που το προσεγγίζει. Μιλά για βαθύτερη ανισορροπία, κάνοντας λόγο για «παγκόσμιο κορεσμό αποταμιεύσεων» και «επενδυτικό λοιμό», ως «προϋπάρχουσες δομικές αδυναμίες» που επιδεινώνονται (FT 19/11):

«Η ανάκαμψη από τη χρηματοοικονομική κρίση του 2007-08 ήταν πολύ αργή. Το πραγματικό ΑΕΠ των ΗΠΑ εξακολουθεί να μειώνεται, συγκριτικά με την τάση πριν από την κρίση... Πριν από την κρίση υπήρχαν χρηματοοικονομικές υπερβολές, οι οποίες είχαν καλυφθεί ή -όπως έχω υποστηρίξει και στο παρελθόν- ήταν η απάντηση σε προϋπάρχουσες δομικές αδυναμίες. Μία από αυτές τις αδυναμίες είναι ο «παγκόσμιος κορεσμός αποταμιεύσεων», που μπορεί επίσης να χαρακτηριστεί «επενδυτικός λοιμός».

Η παγκόσμια οικονομία παρήγαγε περισσότερες αποταμιεύσεις από όσες ήθελαν να χρησιμοποιήσουν οι επιχειρήσεις, ακόμη και με πολύ χαμηλά επιτόκια. Αυτό δεν ίσχυε μόνο για τις ΗΠΑ αλλά και για τις περισσότερες οικονομίες υψηλού εισοδήματος. Αυτή η δυσκολία προϋπήρχε της κρίσης, αλλά επιδεινώθηκε σημαντικά με αυτήν».

Για τον Γουλφ, η κρίση προκλήθηκε από «υπερβολικές δαπάνες» και τώρα η ύφεση προκαλείται από την «υπερβολική αποταμίευση». Ο καπιταλισμός ταλα-

Μετά το 2009, ο δείκτης του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης (κόκκινη γραμμή) ακολουθεί πιστά την «ποσοτική χαλάρωση» της αμερικανικής Κεντρικής Τράπεζας (μπλε γραμμή).

ντεύεται από τη Σκύλα στη Χάρυβδη! Αυτό που δεν απαντά, όμως, ο Μ. Γουλφ είναι τι προκαλεί την «απροθυμία επενδύσεων» σε «βουνό αποταμιεύσεων»; Η ιδέα της πορείας της κερδοφορίας του κεφαλαίου, αν μη τι άλλο σε μια εξ ορισμού οικονομία του κέρδους, είναι εντελώς απύσχα από τις εξηγήσεις, τόσο του Γουλφ όσο και του Κρούγκμαν.

Υπάρχουν, ωστόσο, μια σειρά μελέτες οικονομολόγων, οι οποίες δείχνουν ότι η προσέγγιση του Μαρξ στην ερμηνεία των κρίσεων -με βάση την εγγενή τάση του ποσοστού κέρδους να υποχωρεί μέσα στον ανταγωνισμό- είναι αυτό που δημιουργεί τα κενά ανάμεσα σε «αποταμιεύσεις και δαπάνες», ή αλλιώς σε κέρδη και επενδύσεις.

«Είναι η κερδοφορία, ηλίθιε»

Σε μελέτες τους, τόσο ο Ρόμπερτ Μπρένερ, ο Μάικλ Ρόμπερτς και ο Μικ Μπρους από τις ΗΠΑ, ο Κρις Χάρμαν από τη Βρετανία, όσο και δυο νέοι μαρξιστές οικονομολόγοι, ο Πέτερ Τζόουνς φοιτητής PhD από την Αυστραλία και ο Θέμης Καλογεράκος από το Πανεπιστήμιο Λουντ στη Σουηδία, όπως επίσης ο Θανάσης Μανιάτης από το τμήμα Οικονομικών Επιστημών στην Αθήνα και ο Σταύρος Μαυρουδέας από το ΑΠΘ που εξετάζουν την κρίση της ελληνικής οικονομίας, καταλήγουν με τον τρόπο τους στο ίδιο συμπέρασμα.

Κοιτώντας τις ΗΠΑ (ως σηματορό), από το 1997 η πτωτική τάση στις κερδοφορίες (το ποσοστό κέρδους ως προς τις επενδύσεις) αποτέλεσε το υπόβαθρο για την πτώση των επενδύσεων, της απασχόλησης και της παραγωγής το 2001 και μόνο χάρη στο πιστωτικό μπουμ στην αγορά κατοικίας και στις μετοχές σε συνδυασμό με την αύξηση της εκμετάλλευσης -μέσω της μείωσης της απασχόλησης και των μισθών- κατάφερε να υπάρξει μια πρόσκαιρη ανάσπαση στην κερδοφορία έως το 2006. Πριν ακολουθήσει νέα πτώση που οδήγησε στη Μεγάλη Ύφεση, τραβώντας το χαλί κάτω από τα πόδια.

Σε απόλυτα νούμερα μπορεί τα κέρδη να ενισχύονται, αλλά τα κέρδη ως ποσοστό των επενδύσεων πιέζονται. Στις ΗΠΑ τα εταιρικά κέρδη σε απόλυτα

Τουρκία, Δεκέμβριος 2013 - «Να παραιτηθεί η κυβέρνηση»

νούμερα ανέκαμψαν εντυπωσιακά από τα χαμηλά στο τέλος του 2008. Ξεπέρασαν την προηγούμενη κορυφή τους το 2006 ήδη από το 2011 και τώρα φρενάζουν ξανά. Όμως, το μεγαλύτερο μέρος της ανάκαμψης των κερδών από τα τέλη του 2008 κρατήθηκε, αντί να δαπανηθεί σε επενδύσεις.

Τα αδιανέμητα κέρδη των εταιρειών στις ΗΠΑ ανέρχονται σε 744 δισ. δολ. από μόλις 19 δισ. στο τέλος του 2008, εξηγεί ο Μάικλ Ρόμπερτς. Τα κέρδη είναι αυξημένα περίπου 1 τρισ. δολ. από τότε, οπότε μόνο το 30% της αύξησης των κερδών έχει πάει για νέες επενδύσεις. Αυτό εξηγεί γιατί η οικονομική ανάκαμψη είναι τόσο αδύναμη, μόλις 2% ετησίως στις ΗΠΑ. Ακριβώς η ίδια ιστορία βαρύνει διεθνώς.

Η συσσωρευμένη ρευστότητα συνολικά των εταιρειών στις ΗΠΑ είναι στα 2 τρισ. δολ. κι άλλα 2 τρισ. δολ. σε offshore, σύμφωνα με τον Εντουαρντ Λις (FT 13/5), μαζί χρηματοοικονομικός και μη χρηματοοικονομικός τομέας. Μόνο τα χρέη των εταιρειών εκτός χρηματοοικονομικού τομέα (εκτός τραπεζών κλπ) είναι κοντά στο 72% του αμερικανικού ΑΕΠ, το οποίο υπολογίζεται στα 15 τρισ. δολ. Αυτό δείχνει ότι το συσσωρευμένο ρευστό είναι μικρότερο από τα συσσωρευμένα χρέη των επιχειρήσεων.

Εξετάζοντας την κερδοφορία, τις κινήσεις του ποσοστού κέρδους στις ΗΠΑ ιστορικά, κατά μέσο όρο υπάρχει μια πτώση σχεδόν 30% μεταξύ 1946 και

2011. Σε κανένα σημείο ανάκαμψης η κερδοφορία δεν κατάφερε να ξεπεράσει τη «χρυσή εποχή» 1946-65, παρατηρεί ο Μ. Ρόμπερτς. Η μεγαλύτερη πτώση σημειώνεται μεταξύ 1965-82 σχεδόν 20%. Στη συνέχεια υπάρχει ανάκαμψη στο ποσοστό κέρδους κοντά 20% από το 1982 έως το 1997, την περίοδο στροφής στο νεοφιλελευθερισμό και τη σημαντική πτώση του εργατικού κόστους καθώς αυξάνεται η εκμετάλλευση για την ανάκτηση των κερδοφοριών. Όπως λέει ο Ρόμπερτς, από το 1997 το ποσοστό κέρδους έχει υποχωρήσει περίπου 9%, σχεδόν στο μισό ρυθμό μείωσης της προηγούμενης πτωτικής φάσης (1965-82) και η πτωτική τάση δεν έχει τελειώσει ακόμη.

«Τι μπορεί να γίνει; Μία πιθανότητα, την οποία ανέφερε και ο Σάμερς και στήριξαν πολλοί οικονομολόγοι (εκ των οποίων και εγώ), είναι να χρησιμοποιηθούν οι πλεονάζουσες αποταμιεύσεις για να χρηματοδοτηθεί μία αλματώδης αύξηση των δημοσίων επενδύσεων», καταλήγει ο Μ. Γουλφ.

Αυτό που προτείνει η νεοκείνισιανή σχολή είναι ότι η ανισορροπία μπορεί να σταματήσει με την αύξηση των δημοσίων επενδύσεων, που θα ενθαρρύνει τους καπιταλιστές να επενδύσουν. Αλλά κι αυτό έχει πρόσκαιρα αποτελέσματα, όπως έχει φανεί ιστορικά.

Ο δανεισμός και οι δαπάνες του κράτους μπορεί να λειτουργούν σταδιακά τονωτικά για ένα διάστημα, απορροφώντας το πλεόνασμα που δημιουργεί το

«κενό αποταμιεύσεων και επενδύσεων». Αλλά οι πιέσεις της ύφεσης έρχονται από άλλες διαδρομές. Τα δάνεια των κυβερνήσεων θα πρέπει να αποπληρωθούν, αλλιώς τα νομίσματα θα καταρρεύσουν και ο πληθωρισμός θα ανέβει, τα επιτόκια το ίδιο. Εάν φορολογηθούν περαιτέρω τα κέρδη των επιχειρήσεων θα κοπεί η διάθεση επενδύσεων ξανά κι αν μαζί φορολογηθούν περαιτέρω οι καταναλωτές τότε θα μειωθεί η αγοραστική δύναμη... και η ύφεση επανέρχεται.

Από την άλλη πλευρά, με τη νεοφιλελεύθερη εκδοχή του σοκ, εάν αφεθούν εταιρείες να χρεοκοπήσουν για να σωθούν άλλες μπας και μειωθεί η πίεση στα ποσοστά κέρδους, ελλοχεύει ο κίνδυνος να δημιουργηθεί μια μάζη τρύπα αλά Lehman Brothers που ρουφάει τα πάντα. Εάν αυξηθεί περαιτέρω το ποσοστό της εκμετάλλευσης των εργατών για να ανατάξει τις κερδοφορίες, τότε μειώνεται η αγοραστική δύναμη και η παραγωγή δεν μπορεί να απορροφηθεί. Οπότε, εάν λύση θεωρούνται ξανά οι φούσκες, τότε τα κραχ και οι υφέσεις πάνε πακέτο.

Οι πιέσεις της ύφεσης πηγάζουν από παντού στον καπιταλισμό και ο μόνος τρόπος να σταματήσουν είναι το ξήλωμα -και όχι το φτιασίδωμα- αυτού του παρανοϊκού, χωστικού, συστήματος, που σπέρνει την καταστροφή για να επιβιώσει. Γι' αυτό, η στήριξη και ο συντονισμός των απεργιακών αγώνων σήμερα, είναι τόσο καθοριστικής σημασίας. ■

Η αριστερά και η ΕΕ

Η **Μαρία Στύλλου** θυμίζει τις διαδρομές της Αριστεράς απέναντι σε ΕΟΚ - ΕΕ και τονίζει ότι χρειάζεται αντιμετώπιση αντικαπιταλιστική

Στις 28 Μαΐου 1979 υπογράφηκε πανηγυρικά στο Ζάππειο η συμφωνία ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ. Στον πανηγυρικό λόγο που έβγαλε ο τότε πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής, τόνισε ότι «Η Ελλάδα ενώνεται με την Ευρώπη πεπεισμένη ότι θα ενισχυθούν οι δημοκρατικές ελευθερίες, ότι θα επιταχυνθεί η οικονομική ανάπτυξη και ότι, με τη συνεργασία όλων των εταίρων, η κοινωνική και οικονομική προκοπή θα αποτελέσει κοινό αγαθό...»

Στις αρχές Νοέμβρη του 2013, σχεδόν τριάντα τρία χρόνια από τη ένταξη και τις φανφάρες του τότε πρωθυπουργού, ο Αλέξης Τσίπρας, με προοπτική να είναι ο επόμενος πρωθυπουργός, κάνει δηλώσεις που ανεβάζουν την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ευρώ στα ουράνια:¹

«Σήμερα η Ευρωζώνη υπάρχει. Έχουμε μια οικονομική ένωση και ένα κοινό νόμισμα και οι άμεσες εναλλακτικές είναι χειρότερες. Μια έξοδος δεν θα ωφελήσει κανέναν... Η σημερινή Ευρώπη - η κοινή αγορά και η Ευρωπαϊκή Ένωση - βασίστηκε σε ορισμένες αρχές. Μεταξύ αυτών ήταν: όχι άλλοι ευρωπαϊκοί πόλεμοι. Καθολικά ανθρώπινα δικαιώματα. Ένα κοινό συμβόλαιο, που σημαίνει ένα ισχυρό σύστημα κοινωνικής ένταξης, κοινωνικής ασφάλισης, δημόσιας εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας, και σταδιακή σύγκλιση του βιοτικού επιπέδου των φτωχότερων περιφερειών προς τα πρότυπα των πιο εύρωστων. ... παλεύουμε για τις παραδοσιακές αξίες των ιδρυτών της Ευρώπης. Αυτό που επιδιώκουμε είναι η σημερινή Ευρώπη να επιστρέψει στις πρακτικές και τις επιδιώξεις αυτών των παλαιών αξιών».

Όταν μπήκε η συμφωνία ένταξης στην ΕΟΚ στη Βουλή το 1979, αποχώρησαν από την ψηφοφορία το ΠΑΣΟΚ (που ήταν ακόμα στην αντιπολίτευση) και το ΚΚΕ. Την υπερψήφισαν το κόμμα της Ν.Δ., η Ένωση Κέντρου (μετά από λίγο διαλύθηκε), η Εθνική Παράταξη (κόμμα χουντικοβασιλικών) και οι δυο βουλευτές της «Συμμαχίας», ο Ηλίας Ηλιού της ΕΔΑ και ο Λεωνίδας Κύρκος του ΚΚΕ εσωτ. (στις εκλογές του 1977 το σχήμα της Συμμαχίας των Πέντε όπου συμμετείχε και το ΚΚΕ εσωτ., είχε εκλέξει δυο βουλευτές).

Το «Όχι στην ΕΟΚ» και το σύνθημα που είχε το ΠΑΣΟΚ στην περίοδο που ήταν αντιπολίτευση, «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο», δεν άντεξε για πολύ. Τον Οκτώβρη του 1981 το ΠΑΣΟΚ κερδίζει τις εκλογές και γίνεται κυβέρνηση και στις 3 Νοέμβρη ο Αντρέας Παπανδρέου συμμετέχει επίσημα σαν πρωθυπουργός στην επόμενη διάσκεψη κορυφής. Μετά δυο ακριβώς χρόνια, στο δεύτερο εξάμηνο του 1983, η Ελλάδα γίνεται η χώρα που φιλοξενεί τη Σύνοδο Κορυφής και ο Παπανδρέου αυτός που υποδέχεται τη Θάτσερ, τον Κολ, τον Κράξι (πέθανε στην Τυνησία γιατί ήταν σκαστός από την Ιταλία για να μην μπει στη φυλακή λόγω τεράστιων οικονομικών σκανδάλων), τον Μιτεράν (Σοσιαλιστικό Κόμμα Γαλλίας), τον Γκονζάλες (Σοσιαλιστικό Κόμμα Ισπανίας), τον Σουάρεζ (Σοσιαλιστικό Κόμμα Πορτογαλίας)...

Αυτή η αριστεροδεξιά συμμαχία, κατάφερε τα επόμενα 30 χρόνια να πετύχει τρία πράγματα. Το πρώτο την άνοδο της ανεργίας σε επίπεδα που η Ευρώπη δεν είχε ξαναδεί από την εποχή του Μεσοπολέμου. Το δεύτερο την αύξηση του

μερίδιου του κεφαλαίου στο ετήσιο ΑΕΠ της κάθε χώρας. Όταν ανέλαβε ο Μιτεράν πρόεδρος στη Γαλλία, η συμμετοχή του κεφαλαίου στο ΑΕΠ ήταν 28% και μέσα στα επόμενα χρόνια έφτασε στο 42%, όχι μόνο στη Γαλλία αλλά σε όλη την Ευρώπη. Στην Ελλάδα του Σημίτη έφτασε το 47%. Και το τρίτο, τη διάλυση όλων των κατακτήσεων που είχε παλέψει και κερδίσει μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η εργατική τάξη.

Οι μύθοι για την Ευρωπαϊκή Ένωση

Κυκλοφορεί η αντίληψη, που την ασπάζεται κομμάτι της αριστεράς, ότι υπάρχουν δυο κύκλοι στην πορεία της Ενωμένης Ευρώπης. Ο πρώτος συνδέεται με την παλιά ευρωπαϊκή ιδέα, της δημοκρατίας, της ειρήνης και των δημοσίων αγαθών, και ο δεύτερος με την επικράτηση των νεοφιλελεύθερων ιδεών και πολιτικής. Ο Τσίπρας στην ίδια ομιλία στο Τέξας υποστηρίζει ότι «η άνοδος του ΣΥΡΙΖΑ στην εξουσία στην Ελλάδα θα είναι ένας αποφασιστικός παράγοντας που θα αλλάξει τα πράγματα προς όφελος των δυνάμεων της δημοκρατίας και της ανάπτυξης στην Ευρώπη».

Η δημιουργία της ΕΟΚ και η Συνθήκη της Ρώμης του '57 ήταν από την αρχή το προϊόν μιας αναγκαίας ανταγωνιστικής συνύπαρξης των διαφόρων κεφαλαίων μέσα σε μια κοινή αγορά, ευρύτερη απ' αυτή των χωρών τους.

Στη δεκαετία του '50 οι εμπορικές συναλλαγές ήταν αρκετά συγκεντρωμένες ανάμεσα στα ίδια τα ευρωπαϊκά κράτη, ενώ από την άλλη, κανένα κεφάλαιο ή κανένα ευρωπαϊκό κράτος δεν ήταν τόσο δυνατό ώστε να επιβάλει τους όρους

Ο Τσίπρας με τον Ασομουνσεν της ΕΚΤ τον Σεπτέμβριο του 2013

Πορεία Πολυτεχνείου 2013

που θα κυριαρχούσαν ανάμεσα τους. Η ΕΟΚ ήταν η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς από έξι κράτη (Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο), για προϊόντα των χωρών αυτών, με συμφωνία ότι σταδιακά θα εξαφανίζονταν όλοι οι περιορισμοί, όχι μόνο για τα εμπορεύματα, αλλά και για το κεφάλαιο.

Σε όλη την ιστορία της ΕΟΚ, οι πρωτοβουλίες της γραφειοκρατίας των Βρυξελλών και οι αποφάσεις των Συνδιασκέψεων Κορυφής, ερχόντουσαν να επικυρώσουν πρακτικές που είχαν ήδη ξεκινήσει από ολόκληρους τομείς των πιο δυναμικών κομματιών του κεφαλαίου.²

Η τραπεζική αγορά είχε αρχίσει να διεθνοποιείται στην Ευρώπη, ήδη από τη δεκαετία του 1970. Η αγορά των «ευρωδολαρίων» ήταν μια πηγή χρηματοδότησης των επιχειρήσεων έξω από τους περιορισμούς των επιμέρους κυβερνήσεων και γνώρισε εκρηκτικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Οι ευρωπαϊκές τράπεζες είδαν καθαρά την ανάγκη να βρουν τρόπους διεύρυνσης αυτής της χρηματαγοράς και με τα κυριότερα ευρωπαϊκά νομίσματα. Τέτοιες εξελίξεις έσπρωξαν το πέραςμα της ΕΟΚ προς την ΕΕ με την απελευθέρωση της διακίνησης κεφαλαίων και την πορεία προς το κοινό νόμισμα.

Ο ευρωπαϊκός καπιταλισμός δεν λειτούργησε σε κενό. Δεχόταν πιέσεις από τους άλλους μεγάλους καπιταλισμούς, την Κίνα, την Ιαπωνία, τις ΗΠΑ. Το ευρωπαϊκό κεφάλαιο δέχτηκε πολύπλευρες πιέσεις. Από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία στον τομέα προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και από την Κίνα στα προϊόντα χαμηλής τεχνολογίας. Η αντίδραση της ΕΕ σε αυτές τις προκλήσεις ήταν να

αντιγράψει το μοντέλο των ΗΠΑ, ένα μοντέλο που είχε διαμορφωθεί από τον ανταγωνισμό ανάμεσα στις πολυεθνικές της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ. Κεντρικό στοιχείο του μοντέλου ήταν οι «ελαστικές» σχέσεις απασχόλησης», πράγμα που σήμαινε όχι μόνο μεγαλύτερο και εντατικό ωράριο αλλά και περικοπές στις δαπάνες πρόνοιας. Αυτή ήταν η εξήγηση πίσω από τις νεοφιλελεύθερες επιλογές, με αντιμεταρρυθμίσεις στις κοινωνικές παροχές και την χρησιμοποίηση μέτρων εμπορευματοποίησης και ιδιωτικοποίησης δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών για να πετύχουν τον ανταγωνισμό ανάμεσα στους εργάτες. Αυτή η πολιτική έφτασε τον Σρέντερ να επιβάλει την ατζέντα 2010, πράγμα που οδήγησε στο να πέσουν οι μισθοί των εργατών στη Γερμανία για πρώτη φορά μετά από

μισό αιώνα.³

Η πορεία από τη Συνθήκη της Ρώμης προς το Μάαστριχτ και το Ευρώ και αργότερα τη Συνθήκη της Λισαβόνας, μπορεί να πέρασε από πολλές φάσεις και βέβαια διευρύνσεις του αρχικού πυρήνα των χωρών μελών, αλλά είναι ενιαία και έχει κοινό νήμα τις ανάγκες και τις τάσεις των ευρωπαϊκών καπιταλισμών. Η ιδέα ότι ο Ντε Γκολ, ο Αντρεότι ή ο Αντενάουερ υπηρετούσαν άλλες «ευρωπαϊκές αρχές και ιδεώδη» από τη Θάτσερ, τον Σιράκ ή τον Σρέντερ δεν επικοινωνεί με την πραγματικότητα.

Η ελληνική αριστερά από την ΕΟΚ στην ΕΕ

Στις 30 Μάρτη του 1961 η Ελλάδα υπογράφει τη Συμφωνία Σύνδεσης με την ΕΟΚ. Η σύνδεση είναι μεταβατική, θα κρατήσει για 22 χρόνια, και στο τέλος αυτής της περιόδου η Ελλάδα θα γίνει πλήρες μέλος. Αμέσως μετά την υπογραφή, η ΕΔΑ, που ήταν τότε αξιωματική αντιπολίτευση, βγάζει ανακοίνωση που καταδικάζει αυτή τη σύνδεση:

«1. Η μονογραφία της συμφωνίας σύνδεσης της Ελλάδος με τους έξι της Κοινής Αγοράς αποτελεί πράγματι σταθμό στην ιστορία της χώρας.....
.....3. Η ΕΔΑ θεωρεί καταστροφή για την ελληνική οικονομία τη σύνδεση της με την Κοινή Αγορά διότι: α) Η βιομηχανική και βιοτεχνική παραγωγή της χώρας... θα εξαφανιστεί... β) Η γεωργική παραγωγή... θα υποστεί τις αυτές με τη βιομηχανική και βιοτεχνική παραγωγή συνέπειες...».⁴

Στο 2ο συνέδριο της ΕΔΑ που έγινε τον Δεκέμβριο του 1962, συζητήθηκε αργότερα το θέμα της ΕΟΚ και στην απόφαση η διατύπωση ήταν περισσότερο μαζε-

Φυλλάδιο της ΕΔΑ για την ΕΟΚ το 1962

Ο Καραμανλής υπογράφει την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ στο Ζάππειο.

μένη και λιγότερο επιθετική, απ' ό,τι στην ανακοίνωση που κυκλοφόρησε αμέσως μετά τη σύνδεση:

«Κοινή αγορά: χωρίς να παραιτούμαστε από το αίτημα της απαγκίστρωσης της χώρας μας από την Κοινή Ευρωπαϊκή Αγορά και της χάραξης μιας αδέσμευτης οικονομικής πολιτικής, σήμερα πρέπει να αντιπαλεύουμε τις καταστροφικές της συνέπειες για κάθε κοινωνικό στρώμα».⁵

Το 1965 οργανώθηκε από τις εκδόσεις «Θεμέλιο» μια βδομάδα σύγχρονης σκέψης (12-20 Μάη) με συμμετοχές ακαδημαϊκών, πολιτικών και ηγετικών στελεχών από την ΕΔΑ και από τα Κομμουνιστικά Κόμματα της Δύσης.

Όπως ήταν φυσικό η κατάσταση της διεθνούς οικονομίας και της Κοινής Ευρωπαϊκής Αγοράς ήταν ένα από τα κεντρικά ζητήματα στη συζήτηση, που προκάλεσε και αρκετές διαφωνίες.

Ο Αντόνιο Πεζέντι, γερουσιαστής του Ιταλικού Κ.Κ. και μέλος της επιτροπής προϋπολογισμού στην ιταλική γερουσία υποστήριζε ότι «Στην πραγματικότητα η Ευρώπη των έξι με τα 172 εκατ. κατοίκους και με την παραγωγή των 73 εκατομμυρίων τόνων χάλυβα, αντιπροσωπεύει μια οικονομική δύναμη που μπορεί να σταθεί κάλλιστα στο ίδιο επίπεδο και ακόμα να ξεπεράσει τόσο τις Ηνωμένες Πολιτείες, όσο και τη Σοβιετική Ένωση».⁶

Στο τέλος της ομιλίας έπεσαν βροχή οι ερωτήσεις για το τι κάνει το Ιταλικό ΚΚ και τι νομίζει ο Πεζέντι για τη γραμμή της ΕΔΑ. Η απάντηση του ήταν διπλωματική: «Η θέση που παίρνει κάθε κόμμα εξαρτάται από την κατάσταση που διαμορφώνεται μέσα στη χώρα

του».

Αυτό που μοιάζει κοινή λογική, και που τα οδήγησε να έχουν διαφορετική αντιμετώπιση για την Κοινή Ευρωπαϊκή Αγορά, είναι και το βασικό λάθος των κομμάτων της ρεφορμιστικής αριστεράς σε όλη την μεταπολεμική περίοδο. Η στάση τους για την Κοινή Αγορά καθορίζεται με βάση εθνική και όχι ταξική.

Το Ι.Κ.Κ. είχε την άποψη ότι η ιταλική οικονομία και το ιταλικό κεφάλαιο θα έβγαине κερδοσμένο με το να είναι ένας από τους έξι της ΕΟΚ. Μέσα απ' αυτή τη συμμετοχή που θα έφερνε οικονομική ανάπτυξη, πίστευαν ότι θα καλυτέρευε και η θέση των εργατών. Αντίστοιχα θεωρούσαν ότι θα ενισχύονταν και οι ίδιοι πολιτικά μέσα από το ρόλο τους στην κοινή αναπτυξιακή προσπάθεια και την ενίσχυση των συνδικάτων, που ήταν στηρίγματα για το Ι.Κ.Κ.

Αντίθετα η ΕΔΑ είχε την άποψη ότι η ελληνική οικονομία ήταν υπανάπτυκτη και η συμμετοχή της στην ΕΟΚ θα χειροτέρευε την κατάσταση της. Και για τους δυο το κοινό σημείο ήταν η πατριωτική αντιμετώπιση ενός πολυεθνικού οργανισμού και όχι η ταξική πάλη και η αντίσταση στις επιλογές του κεφάλαιου.

Αυτή η γραμμή οδήγησε στην ελληνική περίπτωση στη στροφή υπέρ της ΕΟΚ όταν, μετά τη δικτατορία, ο Καραμανλής έβαλε στόχο να επισπεύσει τη σύνδεση που είχε παγώσει λόγω της χούντας. Το επιχείρημα ότι η Κοινή Αγορά είναι ένα βήμα προς τη δημοκρατία και την κοινωνική δικαιοσύνη, έμοιαζε τόσο αληθοφανές, ώστε ο Ηλίας Ηλιού, βασικός εισηγητής στο 2ο συνέδριο της ΕΔΑ το 1962 της θέσης ότι

το κόμμα πρέπει να είναι κατά της σύνδεσης, να αλλάξει θέση και στη Βουλή το '79 να ψηφίσει υπέρ.

Μάαστριχτ – Λισαβόνα και σοσιαλδημοκρατία

Η ανάκαμψη των εργατικών αγώνων στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του '90, μετά τη μεγάλη απεργία του 1995 στη Γαλλία, έφερε στην εξουσία στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις. Στη Γαλλία ήρθε στην εξουσία η «πληθυντική αριστερά» του Ζοσπέν με την κυβερνητική συνεργασία Σοσιαλιστικού και Κομμουνιστικού κόμματος. Στη Γερμανία βγήκε ο Σρέντερ μετά από 20 χρόνια κυβέρνηση των Χριστιανοδημοκρατών με επικεφαλής τον Κολ, στη Βρετανία ο Μπλερ έφερε το Εργατικό κόμμα στην κυβέρνηση για πρώτη φορά από το 1979 και τη Θάτσερ. Όλοι αυτοί κέρδισαν τις εκλογές με την υπόσχεση ότι θα αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της ανεργίας, και ότι θα μπορέσουν να ξαναγυρίσουν την Ευρώπη σε πορεία ανάπτυξης.

Ο Κώστας Βεργόπουλος στο βιβλίο του «Ποιος φοβάται την Ευρώπη», συγκρίνει εκείνη την περίοδο με αυτή του 1914, και τον ρόλο των Σοσιαλδημοκρατών στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

«Το 1914 η ευρωπαϊκή αριστερά ξεφούσκωσε σε μια νύχτα ψηφίζοντας πολεμικές πιστώσεις σε κάθε χώρα και από διεθνιστικό ειρηνικό κίνημα μετεξελίχθηκε σε πατριωτικό και φιλοπόλεμο. Οι σημερινοί απόγονοι τους... ξεφούσκωσαν επίσης σε μια νύχτα με την υιοθέτηση του πολέμου ως μοναδικής επιλογής».⁷

Οι σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις ανέλαβαν εργολαβικά να καλύψουν τη θηριωδία του πολέμου στη Γιουγκοσλαβία με πρόσχημα την «ηθική» και την «ανθρωπιστική παρέμβαση». Ο Ζοσπέν δήλωνε ότι «στο Κόσοβο διακυβεύονται σήμερα το πνεύμα και η ψυχή της Ευρώπης». Ο Τόνι Μπλερ διακήρυξε ότι ο πόλεμος πρέπει να προχωρήσει «μέχρι την πλήρη εξόντωση του αντιπάλου». Μαζί τους όχι μόνο ο Σρέντερ αλλά και ο Ντ' Αλέμα, μέλος του Ιταλικού Κ.Κ. που μετά το '89 είχε μετασχηματιστεί σε Δημοκρατικό Κόμμα.

Η δεξιά πορεία της εκσυγχρονισμένης (και «εκσυγχρονιστικής») σοσιαλδημοκρατίας δεν περιορίστηκε μόνο στον πόλεμο. Ήταν αυτές οι κυβερνήσεις που υποστήριζαν στη Σύνοδο της Λισαβόνας την ανάγκη μιας «νέας οικονομικής πολιτικής», που έπρεπε να ακο-

λουθήσει το παράδειγμα των ΗΠΑ. Αυτό σήμαινε επιτάχυνση της απελευθέρωσης της αγοράς εργασίας, έστω κι αν αυτό ανέβαζε την ανεργία. Ήταν η πλήρης διάψευση των ελπίδων πάνω στις οποίες είχαν αναδειχθεί εκείνες οι κυβερνήσεις. Εάν θέλουμε να δούμε την κατάσταση κρίσης και ημιδιάλυσης που πέρασαν ή που ακόμα βρίσκονται μια σειρά από σοσιαλδημοκρατικά κόμματα της Ευρώπης, δεν μπορεί παρά να τη συνδέσουμε και με την πολιτική τους στις δεκαετίες του '90 και του 2000. Το ΠΑΣΟΚ μπορεί να είναι ακραίο παράδειγμα που έφτασε στην κατάρρευση, αλλά η κρίση είναι πανευρωπαϊκή.

Τα έργα και οι ημέρες της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας είχαν επιπτώσεις σε δυο διαφορετικά επίπεδα. Από τη μια προκάλεσαν το ξέσπασμα ενός καινούργιου κινήματος που πρωτοστάτησε στις κινητοποιήσεις αρχικά ενάντια στον πόλεμο του 1999 και στη συνέχεια ενάντια στην επέμβαση στο Ιράκ, και παράλληλα άρχισε να προβάλει την αντικαπιταλιστική προοπτική απέναντι σε κόμματα που συνεχώς απομακρύνονταν από τη βάση τους. Από μια στιγμή και μετά οι αντιπολεμικές κινητοποιήσεις στην Ευρώπη συνδύαστηκαν με δράσεις ενάντια στις Συνόδους Κορυφής των G8 και της ΕΕ.

Παράλληλα με τις κινηματικές αντιδράσεις από τα κάτω, όμως, είδαμε τη μεγαλύτερη προσαρμογή των κομμάτων του αριστερού ρεφορμισμού στο κενό που άφησε η σοσιαλδημοκρατία. Με την προοπτική να παίξουν μεγαλύτερο ρόλο, τα κόμματα που ανήκαν στο ευρωκομμουνιστικό ρεύμα μετατράπηκαν σε στήριγμα στις επιλογές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στην Ελλάδα, ο Συνασπισμός ήταν ο συνεχιστής της στροφής που ήδη από το 1979 υποστήριζε ότι η ΕΟΚ ανοίγει δυνατότητες για την αριστερά να παλέψει για δημοκρατία και κοινωνική δικαιοσύνη. Αυτό τον έκανε να ψηφίσει υπέρ της Συνθήκης του Μάαστριχτ, όταν ήρθε προς επικύρωση στην ελληνική Βουλή το 1992. Η προσαρμογή συνεχίστηκε με τη στάση του στην επέμβαση του ΝΑΤΟ στη Γιουγκοσλαβία και την αποδοχή ότι το Ευρώ ανοίγει νέες προοπτικές για την ελληνική οικονομία. Όσο κι αν ο ΣΥΡΙΖΑ σήμερα θέλει να αυτοπροβάλλεται ως μια νέα, πρωτότυπη ριζοσπαστική αριστερά, οι ρίζες του βρίσκονται στον Συνασπισμό με όλες τις δεξιές προσαρμογές του. Ο Τσίπρας του Τέξας δεν έπεσε από τον ουρανό.

Το 1989 και η κατάρρευση του ανατο-

Ο Α. Παπανδρέου με τον Μητεράν και τη Θάτσερ στη Σύνοδο Κορυφής της ΕΟΚ στην Αθήνα το 1983.

λικού μπλοκ είχε βάλει και το ΚΚΕ σε δοκιμασία. Άρχισε να μιλάει για «μια ισότιμη και συμφέρουσα συμμετοχή της Ελλάδας στον διεθνή καταμερισμό εργασίας» που θα επιτευχθεί με «αγώνα προοπτικής σε εθνικό και διεθνιστικό επίπεδο, ταυτόχρονα και σε αλληλεπίδραση». Τι σήμαιναν όλα αυτά τα πολύ διαλεκτικά; Στο εσωτερικό σήμαιναν συμμαχίες για την «προοδευτική ανάπτυξη και ανόρθωση της ελληνικής οικονομίας» και σε ευρωπαϊκό επίπεδο «αναβάθμιση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ώστε να αποκτήσει αυτό ουσιαστικές αρμοδιότητες».

Σήμερα το ΚΚΕ καταγγέλλει από το πρωί μέχρι το βράδυ τον ΣΥΡΙΖΑ σε μια προσπάθεια να αποδείξει ότι υπάρχει ποιοτική διαφορά ανάμεσα στα δυο παραδοσιακά κόμματα της αριστεράς στην Ελλάδα. Αλλά η κοινή ρεφορμιστική ρίζα δεν βρίσκεται τόσο μακριά στο παρελθόν.

Κυβερνητική αριστερά

Μέχρι τις προηγούμενες Ευρωεκλογές του 2009, ο ΣΥΡΙΖΑ θεωρούσε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο παράδεισος της ανάπτυξης (σε αντίθεση με την τραπεζική κρίση που τότε χτυπούσε τις ΗΠΑ) και γι' αυτό η θέση «μέσα στην Ε.Ε. γιατί όλοι θα είμαστε καλύτερα» έμοιαζε εύκολη. Όμως σ' αυτές τις εκλογές έχει να αντιμετωπίσει μια τελείως διαφορετική κατάσταση, μια Ευρωπαϊκή Ένωση σε βαθιά ύφεση, στην Ελλάδα την Τρόικα και την κυβέρνηση να επιβάλλουν τα πιο σκληρά μέτρα και ο ίδιος να είναι αξιωματική αντιπολίτευση με προοπτική να πάει για κυβέρνηση.

Ποια είναι η θέση της κυβερνητικής αριστεράς απέναντι σ' αυτές τις εξελίξεις; Έχει πρόταση εξόδου από την κρίση και ποια είναι;

Ο Τσίπρας στην ομιλία του στο Τέξας ήταν κατηγορηματικός πάνω σε δυο πράγματα. Το πρώτο, ότι η παραμονή στην Ευρωζώνη είναι μονόδρομος αλλιώς «μια εξοδος θα πυροδοτήσει σοβαρά νέα προβλήματα – διαχείριση ενός ασταθούς νέου νομίσματος, φαινόμενα bank-run, πληθωρισμός, φυγή κεφαλαίων και ανθρώπων». Και το δεύτερο, ότι μια κυβέρνηση με κέντρο τον ΣΥΡΙΖΑ δεν πρόκειται να προχωρήσει σε μονομερείς ενέργειες που θα προκαλέσουν ρήξη με την Ε.Ε. Κι αυτό ισχύει και για το χρέος και για τα μνημόνια.

Για το χρέος προτείνει μια διεθνή διάσκεψη για το δημόσιο χρέος, όπως έγινε για τη Γερμανία το 1953.

Ο Γιάννης Δραγασάκης στο άρθρο του «Από τα Μνημόνια στην ανασυγκρότηση» που δημοσιεύει στο βιβλίο «Κύβερνηση της Αριστεράς», συγκεκριμενοποιεί ακόμα περισσότερο την τακτική του ΣΥΡΙΖΑ μέσα στην Ε.Ε. «Το πολιτικό διακύβευμα καταλήγει να είναι όχι το νόμισμα ή το νομισματικό καθεστώς αλλά το ευρύτερο πλέγμα των σχέσεων, εσωτερικών και εξωτερικών, που προσδιορίζουν τη θέση μιας χώρας και την τύχη ενός λαού στο ευρωπαϊκό και στο διεθνές γίγνεσθαι. Γι' αυτό η εξοδος από το ευρώ ή η διάλυση της ευρωζώνης, ενώ δεν μπορούν να αποκλειστούν ως ένα θεωρητικό ενδεχόμενο, δεν συνιστούν μια αυτόνομη πολιτική πρόταση ούτε μπορούν να τίθενται ως προαπαιτούμενα μιας αριστερής στρατηγικής ή της κοινής δράσης της αριστεράς».⁸

Αυτή η θέση σημαίνει ότι μια κυβέρνηση της αριστεράς που έχει αυτή τη στρατηγική, έχει τα χέρια της δεμένα στο να πάρει μέτρα διεξόδου από την κρίση. Έτσι ζητήματα αντιμετώπισης της ανθρώπινης κρίσης στην Ελλάδα, ανατίθενται στην πρωτοβουλία της Εκκλησίας, της φιλανθρωπίας και των δήμων και όχι μιας κεντρικής πολιτικής αντιμετώπισης. «Στο βραχύ χρόνο κυρίαρχη θέση έχει η καταπολέμηση της ανθρώπινης κρίσης... Στην κατάσταση που βρίσκεται η κοινωνία δεν αρκούν κάποια μέτρα πολιτικής, ούτε αρκούν οι αποδιαρθρωμένες δημόσιες υπηρεσίες. Θα πρέπει να οργανωθεί μια κοινωνική πανστρατιά, με την ενεργοποίηση της ίδιας της κοινωνίας, συνδικάτων, κινημάτων, δομών αλληλεγγύης, εκκλησίας, μη κυβερνητικών οργανώσεων, με κρίσιμο το ρόλο της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης...».

Μια τέτοια στρατηγική δεν έχει καμιά δυνατότητα να κερδίσει τη μάχη ενάντια στην κρίση. Είναι παρατημένη από την προσπάθεια να ξαναβρεθεί η εργατική τάξη και η αριστερά στο κέντρο της σύγκρουσης με τα μνημόνια και πάνω απ' όλα στο κέντρο μιας προσπάθειας να ξηλώσει ένα ολόκληρο σύστημα που διαιωνίζει την κρίση, την ανεργία και τη φτώχεια.

Το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα που προτείνει η ΑΝΤΑΡΣΥΑ δεν είναι «πύττα για τον πεινασμένο όταν πεθάνει», αλλά η πιο ρεαλιστική απάντηση και προοπτική απέναντι στην κρίση.

Το πρόγραμμα αυτό συγκεντρώνεται σε τέσσερα κρίσιμα σημεία.

Το πρώτο είναι ότι η ανθρώπινη κρίση, φτώχεια, ανεργία, διάλυση των κοινωνικών υπηρεσιών και του κράτους

πρόνοιας μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με επιστροφή των απολυμένων στις δουλειές τους, μαζικές προσλήψεις, αύξηση μισθών και δαπάνες για να ξαναστιάθουν οι κοινωνικές υπηρεσίες που έχουν διαλυθεί. Μόνο μέσα από μια τέτοια επιλογή θα αρχίσει να λύνεται το πρόβλημα της ανεργίας, των άστεγων που κοιμούνται στους δρόμους, του κόσμου που πεθαίνει χωρίς να μπορεί να μπει σε νοσοκομείο.

Το δεύτερο είναι ότι και όμως τα λεφτά υπάρχουν. Αυτό απαιτεί μια απόφαση για μονομερή διαγραφή του χρέους και χρηματοδότηση αυτών των δαπανών με τους τόκους που πληρώνονται κάθε χρόνο από τον προϋπολογισμό – 6 δις για τόκους φέτος, είναι περίπου το 50% των δαπανών για κοινωνική ασφάλιση και περίθαλψη.

Το τρίτο είναι η κρατικοποίηση των τραπεζών, όχι μόνο για να μη γίνει φυγή κεφαλαίων, bank-run, και όλα όσα φοβάται ο Τσίπρας ότι θα γίνουν σαν αντίδραση του κεφαλαίου, αλλά γιατί μπορούν να αναγκαστούν οι τράπεζες από τα κέρδη και τα αποθεματικά τους να χρηματοδοτήσουν επενδυτικά προγράμματα με βάση ένα συνολικότερο πρόγραμμα ανάκαμψης και όχι ανταγωνισμών και κερδοσκοπίας. Τέτοιες αλλαγές σημαίνουν εργατικός έλεγχος και στις τράπεζες και σε όλα τα κρίσιμα κέντρα αποφάσεων.

Κομμάτι αυτών των αποφάσεων είναι η ρήξη με την ευρωζώνη και με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όλοι ομολογούν ότι οι θεσμοί της ΕΕ και του ευρώ, η ΕΚΤ, η «τραπεζική ένωση» που ετοιμάζεται κλπ, λειτουργούν σαν «κορσές» που εμποδίζει μια αριστερή κυβέρνηση να υλοποιήσει μέτρα υπέρ των εργατών.

Αλλά φοβούνται τις συνέπειες της διάρρηξης των δεσμών. Αυτό είναι λάθος.

Η προοπτική είναι ότι αυτή η ρήξη θα οδηγήσει σε γενικευμένες αντίστοιχες αντιδράσεις σε όλη την Ευρώπη. Σύμφωνα με τον πρόεδρο της Τσεχίας, στην Πολωνία και στην Τσεχία μόνο το 30% είναι υπέρ της Ευρωζώνης, γι' αυτό και η προοπτική τους να γίνουν μέλη είναι πολύ μακρινή. Το τελευταίο διάστημα όλο και περισσότερο αραιώνουν οι αιτήσεις κρατών για να μπουν στην Ευρωζώνη. Κι αυτό όχι τόσο από τις ηγεσίες, όσο από τις πιέσεις που υπάρχουν από τα κάτω.

Η Ευρώπη δεν χωρίζεται σε Βορρά και Νότο αλλά σε εργάτες και καπιταλιστές. Αυτό είναι που δεν πρέπει να ξεχνάει ποτέ η Αριστερά. Η αντικαπιταλιστική προοπτική είναι αυτή που θα λύσει την σημερινή ανθρώπινη κρίση, γιατί είναι η μόνη προοπτική ότι οι εργάτες θα αρχίσουν να οργανώνουν την κοινωνία βάζοντας στο κέντρο της τις δικές τους ανάγκες και όχι το κέρδος. ■

Σημειώσεις

1. Ολόκληρη η ομιλία του Τσίπρα στο Τέξας: www.enet.gr/i=news.el.article?id=396523
2. Μαρία Στύλλου: «Η ΕΟΚ μετά το Μάαστριχτ», άρθρο στο ΣΑΚ Νο 1, Ιούνης-Ιούλης 1992
3. Κρις Χάρμαν: «Καπιταλισμός Ζόμπι», εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, σελ. 240
4. Τάσος Τρίκκας: «Η ΕΔΑ 1951-67», τόμος Β', σελ. 899 – εκδόσεις Θεμέλιο
5. Τάσος Τρίκκας: όπως παραπάνω, σελ. 951
6. Αντόνιο Πεζέντι: «Τάσεις του συγχρόνου καπιταλισμού», ομιλία του στην Α' Βδομάδα Σύγχρονης Σκέψης, 12-20 Μάη 1965, εκδόσεις Θεμέλιο.
7. Κ. Βεργόπουλος: «Ποιος φοβάται την Ευρώπη», εκδόσεις Λιβάνη
8. Γιάννης Δραγασάκης: «Κυβέρνηση της Αριστεράς», εκδόσεις Τόπος 2013
9. Γιάννης Δραγασάκης: "Όπως παραπάνω, σελ. 23

Βρυξέλες 19 Δεκέμβρη 2013: διαδηλωτές έξω από την τελευταία Σύνοδο Κορυφής της ΕΕ.

Η Ευρώπη φρούριο

Οι εικόνες φρίκης και ντροπής από την Λαμπεντούζα και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης δεν είναι η εξαίρεση, γράφει ο **Σωτήρης Κοντογιάννης**. Η ΕΕ μετατρέπει τους μετανάστες σε "λαθραίους" συστηματικά για χάρη του κεφάλαιου.

Συνοριακοί φρουροί της Frontex στα ελληνοτουρκικά σύνορα.

Η Λαμπεντούζα ήταν ο κα-
θρέφτης της Ευρώπης.
Όλα τα στοιχεία που συν-
θέτουν τη ρατσιστική "Ευ-
ρώπη Φρούριο" -ο θάνατος, τα στρατό-
πεδα συγκέντρωσης, ο εξευτελισμός, τα
βασανιστήρια αλλά και η υποκρισία και
η αναλγησία- ήταν εκεί παρόντα τις τε-
λευταίες βδομάδες του 2013.

Η Λαμπεντούζα είναι όμως μόνο μια
μικρογραφία της "Ευρώπης Φρούριο".
Οι 311 νεκροί ήταν ένα τρομαχτικό σοκ
για την ανθρωπότητα, ένα σοκ, όμως,
που αύξησε ελάχιστα μόνο τον θλιβερό
απολογισμό των θυμάτων της ρατσιστι-
κής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
Τα επίσημα στοιχεία κάνουν λόγο για
πάνω από 17.000 νεκρούς μέχρι
σήμερα.¹ Από αυτούς η πλειοψηφία ήταν
νέοι, κάποιοι παιδιά ακόμα. Οι περισσό-
τεροι έχασαν τη ζωή τους στην προσπά-
θεια να ξεφύγουν από τα ραντάρ της
Frontex και να φτάσουν σε κάποια από-
μακρη ακτή της Ιταλίας ή της Ελλάδας.
Πολλοί έχουν χαθεί χωρίς να αφήσουν
ούτε ένα ίχνος πίσω τους. Ο πραγματι-
κός απολογισμός του θανάτου είναι, δί-
χως αμφιβολία, ακόμα μεγαλύτερος.²

Ο Μανουέλ Μπαρόζο, ο πρόεδρος
της Κομισιόν, δήλωσε συντετριμμένος
όταν επισκέφθηκε την Λαμπεντούζα.

"Αυτή η εικόνα", είπε, "με τα εκατοντά-
δες φέρετρα, δεν θα φύγει ποτέ από το
μυαλό μου". "Αυτή δεν είναι η Ευρω-
παϊκή Ένωση που θέλουμε", συμπλήρω-
σε η Σεσίλια Μάλστρομ, η επίτροπος
"Εσωτερικών" της ΕΕ που τον συνόδευε.
"Πρέπει να κάνουμε ότι μπορούμε για
να εμποδίσουμε να συμβεί κάτι τέτοιο
ξανά". Η Μάλστρομ, που προέρχεται
από το δεξιό Φιλελεύθερο Λαϊκό Κόμ-
μα της Σουηδίας έχει προτείνει την δι-
εύρυνση της δράσης της Frontex "απ'
την Ισπανία μέχρι την Κύπρο". Για τους
ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η
πραγματική τραγωδία δεν είναι ο ίδιος
ο πνιγμός των 311 "λαθρομεταναστών".
Η πραγματική τραγωδία είναι ότι πνίγη-
καν στις ακτές της Ιταλίας. Η πραγματι-
κή τραγωδία είναι η εικόνα με τα εκα-
τοντάδες φέρετρα στη σειρά και όχι τα
ίδια τα εκατοντάδες φέρετρα στη σειρά.
Η λύση είναι να πνίγονται στα ανοιχτά
της Μεσογείου, μακριά από τα ευρω-
παϊκά σύνορα, τα μάτια του κόσμου και
τα φώτα της δημοσιότητας.

Και ο Ενρίκο Λέττα, ο πρωθυπουργός
της Ιταλίας δήλωσε συντετριμμένος. Η
κυβέρνηση έδωσε στους νεκρούς την
ιταλική ιθαγένεια και οι κηδείες τους
έγιναν δημοσία δαπάνη. Όσο για αυ-
τούς που επέζησαν, η αντιμετώπιση

ήταν πολύ διαφορετική. Αυτό που ακο-
λούθησε ήταν η συνήθης διαδικασία:
εγκλεισμός σε στρατόπεδο μέχρι οι αρ-
χές να αποφασίσουν για τη μοίρα τους.
Την παραμονή των Χριστουγέννων η
ιταλική κυβέρνηση αναγκάστηκε να
κλείσει το "κέντρο υποδοχής" της Λα-
μπεντούζα όταν βγήκε στη δημοσιότητα
ένα μυστικό βίντεο³ που έδειχνε τον
εξευτελισμό και την κακομεταχείριση
των προσφύγων. Οι εικόνες των "λαθρο-
μεταναστών", που υποχρεώνονταν να
σταθούν γυμνοί στη σειρά μέσα στο
κρύο για να ψεκαστούν με απολυμαντι-
κό αφρό, ανάγκασε την ίδια τη δήμαρχο
της Λαμπεντούζα να αποκαλέσει το κέ-
ντρο υποδοχής "Konzentrationslager" -
στρατόπεδο συγκέντρωσης, στα γερμα-
νικά.⁴ Ο Λέττα δήλωσε για μια ακόμα
φορά σοκαρισμένος. Και διέταξε "ένορ-
κη διοικητική εξέταση" για να αποδο-
θούν, υποτίθεται, οι ευθύνες σε αυτούς
που τους αναλογούν. Και η Ευρωπαϊκή
Ένωση εγκάλεσε την ιταλική κυβέρνη-
ση για τις άθλιες συνθήκες στα "κέντρα
φιλοξενίας".

Δουβλίνο II

Τα δικαιώματα των προσφύγων και
των αιτούντων άσυλο στην Ευρωπαϊκή
Ένωση προστατεύονται, υποτίθεται,

από τη "Ρύθμιση του Δουβλίνου II" -ένα σύνολο από κανονισμούς και νόμους που αποφασίστηκαν τον Φλεβάρη του 2003 και αντικατέστησαν τις παλαιότερες ρυθμίσεις (Δουβλίνο I) του 1997. Η αφετηρία τόσο για το Δουβλίνο I όσο και για το Δουβλίνο II ήταν οι ορισμοί και οι αποφάσεις της "Συνθήκης για το καθεστώς των προσφύγων" που υπογράφηκε, με πρωτοβουλία του ΟΗΕ, στη Γενεύη της Ελβετίας τον Ιούλη του 1951 από 19 χώρες. Σύμφωνα με το Άρθρο 1 της Συνθήκης, πρόσφυγας είναι "Το άτομο το οποίο έχει βάσιμο φόβο διώξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, ένταξης σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή έκφρασης συγκεκριμένης πολιτικής γνώμης, βρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν είναι σε θέση ή δεν επιθυμεί, λόγω του φόβου αυτού, να θέσει τον εαυτό του υπό την προστασία αυτής της χώρας. Ή (το άτομο που) μη έχοντας υπηκοότητα και ευρισκόμενος εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του, λόγω τέτοιων περιστάσεων δεν είναι σε θέση ή δεν έχει την επιθυμία, λόγω φόβου, να επιστρέψει σε αυτή".⁵

Όλες οι χώρες που αποτελούν τον "σκληρό πυρήνα" της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέγραψαν το 1951 την Συνθήκη. Παρόλα αυτά καμιά από αυτές δεν είναι σήμερα διατεθειμένη να παράσχει την παραμικρή βοήθεια στα θύματα των διώξεων. Η Διεθνής Αμνηστία κατήγγειλε, στις αρχές Δεκέμβρη, την Ευρωπαϊκή Ένωση για την στάση της απέναντι στους πρόσφυγες που προσπαθούν, κατά εκατοντάδες χιλιάδες να εγκατα-

λείψουν τη Συρία, για να σωθούν από την βία του εμφυλίου πολέμου. Σύμφωνα με τις δηλώσεις του Σαλιλ Σέτι, του Γενικού Γραμματέα της Διεθνούς Αμνηστίας, "η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αποτύχει τραγικά να αναλάβει τον ρόλο που της αναλογεί στην παροχή προστασίας σε αυτούς που έχουν χάσει τα πάντα εκτός από την ίδια τους τη ζωή. Ο αριθμός αυτών που είναι διατεθειμένη να αναλάβει είναι ειλικρινά θλιβερός. Σε όλη την Ευρώπη, οι ηγέτες θα πρέπει να κρύψουν τα πρόσωπά τους από την ντροπή".

Από τις 28 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι 18 -ανάμεσά τους και η Ελλάδα και η Κύπρος (η Λευκωσία απέχει λιγότερο από 200 μίλια από τη Δαμασκό)- αρνήθηκαν κάθε βοήθεια. Η Γερμανία, η πιο "γενναιοδόωρη" από τις ευρωπαϊκές χώρες, συμφώνησε να δώσει άσυλο σε όλους και όλους 10.000 πρόσφυγες. Η Γαλλία σε 500. Η Ισπανία σε 30. Συνολικά η Ευρωπαϊκή Ένωση συμφώνησε να δεχτεί στο έδαφός της 12.340 από τα 2,2 περίπου εκατομμύρια που έχουν εγκαταλείψει τη Συρία.⁶ Αυτό φυσικά δεν εμποδίζει τον Μπαράζο και τα άλλα μέλη της Κομισιόν να βγάζουν δακρύβρεχτους λόγους για την τραγωδία των Σύριων, να υπόσχονται λίγα ψίχουλα για βοήθεια⁷ και να καλούν την "διεθνή κοινότητα να ακολουθήσει και να μιμηθεί και αυτή τη χειρονομία αλληλεγγύης μας".

Ακόμα και οι ίδιοι οι απολογητές της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυσκολεύονται να απαρνηθούν αυτή την πραγματικότητα. Αντί για αυτό, αυτό που προσπαθούν να

κάνουν είναι να την δικαιολογήσουν -επιστρατεύοντας τους πιο κοινότυπους ρατσιστικούς μύθους. Η Ευρώπη, λένε, εγκατέλειψε πράγματι τις αρχές της Συνθήκης του 1951 -αλλά υπεύθυνοι για αυτή την αλλαγή είναι οι ίδιοι οι μετανάστες από τις μη ευρωπαϊκές χώρες που, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, άρχισαν να καταφθάνουν στα σύνορά της "σε αριθμούς χωρίς προηγούμενο". "Όταν οι αριθμοί ξεπέρασαν κάθε φαντασία", γράφει η Έμμα Χάνταντ, "κάτι έπρεπε να αλλάξει -ένας πρόσφυγας είναι ένα άτομο σε ανάγκη και πρέπει να του επιτραπεί η είσοδος, χίλιοι πρόσφυγες είναι μια απειλή και ένας μπελάς".⁸

Ψυχροπολεμική προπαγάνδα

Στην πραγματικότητα, όμως, και οι δυο παραδοχές στις οποίες στηρίζονται αυτές οι απόψεις είναι παραπλανητικές: ούτε ο αριθμός, ούτε η προέλευση των προσφύγων έχει σημειώσει κάποια δραματική αλλαγή μέσα στα τελευταία χρόνια. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΗΕ, η χειρότερη χρονιά ήταν το 1994, όπου ο συνολικός αριθμός των ανθρώπων υπό διωγμό στον πλανήτη έφτασε τα 47 εκατομμύρια.⁹ Μέσα στα επόμενα χρόνια ο αριθμός αυτός μειώθηκε σημαντικά -για να αρχίσει να ανεβαίνει και πάλι μόλις την τελευταία πενταετία. Το 2004, τη χρονιά που ιδρύθηκε η Frontex, ο αριθμός των προσφύγων (σε αυτόν δεν περιλαμβάνονται οι Παλαιστίνιοι πρόσφυγες του 1948 και οι απόγονοί τους, ούτε οι εκτοπισμένοι στο εσωτερικό των χωρών) είχαν μειωθεί κατά 30% σε σχέση

Διαδήλωση ενάντια στη ρατσιστική απέλαση μιας Ρομά μαθήτριάς, της Λεονόρντα Ντιμπράνι (φωτό δίπλα) από τη Γαλλία.

με τα νούμερα του 2001. Αντί να χαλαρώσουν, δηλαδή, με την πτώση των αριθμών των προσφύγων τα μέτρα αυξάνονταν.

Αλλά ακόμα και με ιστορικούς όρους, το "κύμα της λαθρομετανάστευσης" ανήκει στον χώρο της φαντασίας: το 1926, για παράδειγμα, ο συνολικός αριθμός των προσφύγων ήταν περίπου 9.5 εκατομμύρια,¹⁰ στα ίδια περίπου επίπεδα με σήμερα (10.5 εκατομμύρια το 2012). Στο μεταξύ, όμως, ο πληθυσμός του πλανήτη έχει διπλασιαστεί.

Με εξαίρεση την δεκαετία του 1940, ο κύριος όγκος των προσφύγων προερχόταν σχεδόν πάντα από τις εκτός Ευρώπης χώρες. Η Συνθήκη της Γενεύης του 1951, το ορόσημο της πολιτικής απέναντι στους πρόσφυγες του ΟΗΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης απλά δεν τους λάμβανε υπ' όψιν της. Η συμφωνία είχε και χρονικούς και γεωγραφικούς περιορισμούς: ίσχυε μόνο για αυτούς που είχαν διωχθεί πριν την υπογραφή της. Και εξαίρουσε τους κατοίκους των αποικιών και των πρώην αποικιών -αγνοώντας με αυτόν τον τρόπο επιδεικτικά την μαζική έξοδο από την Κίνα του 1949-50, τα εκατομμύρια των προσφύγων από την διαίρεση των Ινδιών, τους Παλαιστίνιους που εκδιώχθηκαν από την πατρίδα τους το 1948 ή τους πρόσφυγες από τον Πόλεμο στην Κορέα (1950-53).¹¹

Στην πραγματικότητα η Συνθήκη της Γενεύης δεν ήταν τίποτα άλλο πέρα από μια υποκριτική, Ψυχροπολεμική προπαγάνδα¹² που θα έδειχνε, υποτίθεται, την απόσταση που χώριζε την διαποτισμένη από τα ανθρωπιστικά ιδανικά "Ελεύθερη Δύση" από το "Σιδηρούν Παραπέτασμα". Ούτε η Ρωσία, ούτε η Κίνα, ούτε καμιά από τις άλλες χώρες του τότε "ανατολικού μπλοκ" δεν την υπέγραψε το 1951. Αντίθετα, ανάμεσα σε αυτούς που την υπέγραψαν ήταν η Ελλάδα -μια χώρα που είχε μόλις εξαναγκάσει με την απειλή του έκτακτου στρατοδικείου της Μακρονήσου και του εκτελεστικού αποσπάσματος, χιλιάδες αγωνιστές του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ να την εγκαταλείψουν.¹³

Πολλοί, ακόμα και μέσα στην Αριστερά, υποστηρίζουν ότι η "Ευρώπη Φρούριο" παραβιάζει τις αρχές πάνω στις οποίες έχει στηριχτεί η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή η άποψη δεν έχει, όμως, καμιά σχέση με την πραγματικότητα.¹⁴ Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας ιμπεριαλιστικός οργανισμός, διαποτισμένος βαθιά από την κληρονομιά της αποικιοκρατίας. Ο ρατσισμός είναι κομμάτι του ίδιου της του DNA. Η Frontex, ο θάνα-

Πορεία στο στρατόπεδο συγκέντρωσης έξω από την Ξάνθη στις 14 Δεκέμβριο.

τος στα σύνορα, τα "κέντρα φιλοξενίας", ο εξευτελισμός, τα βασανιστήρια και οι επαναπροωθήσεις δεν είναι "ατυχήματα". Ούτε οφείλονται σε κάποιες "παράβιασεις", που θα αντιμετωπιστούν με ένορκες διοικητικές εξετάσεις. Είναι ένας από τους θεμέλιους λίθους πάνω στους οποίους έχει χτιστεί το οικοδόμημα που ονομάζεται "Ενωμένη Ευρώπη".

Η Γηραιά Ήπειρος

Ούτε έχουν καμιά σχέση τα ρατσιστικά αυτά μέτρα με την "προστασία" της Ευρώπης από τα κύματα της μετανάστευσης. Η Ευρώπη έχει, στην πραγματικότητα, ανάγκη τους μετανάστες.

Η Ευρώπη "γερνάει". Στους καταλόγους με τους ρυθμούς γεννήσεων οι χώρες της Ευρώπης βρίσκονται κυριολεκτικά στον πάτο: στον κατάλογο του ΟΟΣΑ (2010) η Γερμανία βρίσκεται, με 8 γεννήσεις ανά 1000 κατοίκους, στην τελευταία, 205 θέση, θέση. Η Ιταλία στην 199. Η Αυστρία, η Πορτογαλία και η Ελλάδα ελάχιστα μόνο πιο πάνω. Κατά μέσο όρο, στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 28 αντιστοιχεί μόλις 1.4 παιδιά σε κάθε γυναίκα.

Οι Ευρωπαϊκές κυβερνήσεις επικαλούνται συχνά αυτή την γήρανση του πληθυσμού για να περάσουν τις επιθέσεις τους σε βάρος των συντάξεων και των ταμείων. Το 2030, το 2040, το 2050 κλπ λένε (οι προεκτάσεις διαφέρουν από ανάλυση σε ανάλυση και από χώρα σε χώρα) οι συνταξιούχοι θα ξεπεράσουν αυτούς που δουλεύουν. Για αυτό η ηλικία συνταξιοδότησης θα πρέπει να φτάσει στα 67, τα 68 ή ακόμα και τα 70.

Το βασικό πρόβλημα, όμως, δεν είναι η πίεση πάνω στα ταμεία. Η Ευρώπη κινδυνεύει, χωρίς τους μετανάστες, να ξεμείνει από εργατικά χέρια. Παρά τα όσα λέει, ο πραγματικός στόχος της ρατσιστικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής

Ένωσης δεν είναι να σταματήσει αλλά να ελέγξει την μετανάστευση.

Η μετανάστευση έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην ιστορία του καπιταλισμού. Οι ΗΠΑ χρωστάνε την ανάπτυξη στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα σε μεγάλο βαθμό στο "κύμα των μεταναστών" από την Ευρώπη. "Η ανισόμερη ανάπτυξη του καπιταλισμού", γράφει η Jane Hardy,¹⁵ "παρήγαγε μεγάλους αριθμούς εξαθλιωμένων και καταδιωγμένων αγροεργατών στην Ευρώπη, οι οποίοι ήταν απαραίτητοι για την εκρηκτική ανάπτυξη του καπιταλισμού στη Βόρεια και τη Νότια Αμερική. Ανάμεσα στο 1870 και το 1914 (τη χρονιά που ξέσπασε ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος) 50 εκατομμύρια άνθρωποι έφυγαν από την Ευρώπη. Τα δυο τρίτα πήγαν στις ΗΠΑ, ενώ οι υπόλοιποι μοιράστηκαν στον Καναδά, την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία, τη Νότια Αφρική, την Αργεντινή και τη Βραζιλία. Αυτή η μαζική μετανάστευση αντιστοιχούσε στο ένα όγδοο του πληθυσμού της Ευρώπης το 1900 -και περίπου στο 20% με 30% του πληθυσμού για χώρες όπως η Βρετανία, η Ιταλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία".

Αυτός ο ρυθμός διακόπηκε βίαια μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, καθώς οι ΗΠΑ άρχισαν να χρησιμοποιούν τον ρατσισμό για να επιβάλλουν αυστηρούς ελέγχους στα σύνορα. Και αποκαταστάθηκε μόνο μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο: τις δεκαετίες του 1950 και του 1960 η Βρετανία, η Γαλλία και οι Ολλανδία -οι ίδιες ακριβώς χώρες που πρωτοστάτησαν στην επιβολή των χρονικών και των γεωγραφικών περιορισμών στη συνθήκη της Γενεύης το 1951- εισήγαγαν εκατοντάδες χιλιάδες "εργατικά χέρια" από τις (συνήα πρώην) αποικίες τους. Η Γερμανία (και μερικές άλλες, μικρότερες, βιομηχανικές χώρες) στηρίχτηκαν στην μετανάστευση από τη

Λαμπεντούζα.

νότια Ευρώπη και την Τουρκία. Το 1973 οι μετανάστες-εργάτες στη Γερμανία και τη Γαλλία αποτελούσαν το 10% του εργατικού δυναμικού.¹⁶

Η μετανάστευση είναι από πολλές πλευρές σημαντική για τα αφεντικά. Η αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης είναι "ακριβή" στον σύγχρονο καπιταλισμό: η εκπαίδευση αποσπάει ένα σημαντικό ποσοστό του ΑΕΠ σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι καπιταλιστές προσπαθούν, βέβαια, με την διάλυση της δημόσιας παιδείας να μεταφέρουν τον κόστος στις πλάτες των ιδίων των εργατικών οικογενειών. Αλλά ακόμα και έτσι δεν παύει να είναι μια "δαπάνη" για την εθνική οικονομία. Η εισαγωγή "ξένων" εργατών τους απαλλάσσει από αυτό το βάρος -αφού το κόστος της εκπαίδευσης το έχει επωμισθεί η γειτονική χώρα.

Αλλά δεν είναι μόνο αυτό: τα αφεντικά προσπαθούν συνεχώς να αξιοποιήσουν την παρουσία των -συνήα φτωχών ή ακόμα και εξαθλιωμένων- μεταναστών για να αυξήσουν τα επίπεδα της εκμετάλλευσης για ολόκληρη την εργατική τάξη. Η βασική προϋπόθεση, όμως, για αυτό είναι να μην έχουν οι μετανάστες δικαιώματα: για αυτό αποκαλούνται συνεχώς οι μετανάστες "παράνομοι" και "λαθραίοι". Αυτόν τον στόχο εξυπηρετεί η "Ευρώπη Φρούριο".

Οι μετανάστες είναι δύναμη για το εργατικό κίνημα. Στις αρχές του περασμένου αιώνα οι εξαθλιωμένοι, συχνά, μετανάστες από την Ευρώπη πρωτοστάτησαν στις εργατικές εξεγέρσεις στις ΗΠΑ. Ο Λούις Τίκας, ένας μετανάστης από την Κρήτη, ήταν ένας από τους ηγέτες της μεγάλης απεργίας των ανθρακωρύχων στο Λούντλουν -της απεργίας που σφάχτηκε άγρια στις 21 Απριλίου του 1914 από την Εθνοφρουρά και τους μπράβους

των αφεντικών. Ο αγώνας ενάντια στον ρατσισμό σε βάρος των "λαθρομεταναστών" είναι αγώνας για την ενότητα της ίδιας της εργατικής τάξης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι συνυφασμένη, από την ίδια της τη φύση, με το ρατσισμό. Ο Σαμαράς δήλωσε ότι η μετανάστευση θα είναι μια από τις βασικές προτεραιότητες της Ελληνικής Προεδρίας. Πρόκειται για μια ανατριχιαστική δήλωση: οι διεθνείς οργανισμοί έχουν ήδη καταγγείλει πολλές φορές την Ελλάδα για τις συνθήκες κράτησης των μεταναστών στην Αμυγδαλέζα και τα άλλα κέντρα "φιλοξενίας". Ακόμα και οι ίδιες οι Ευρωπαϊκές χώρες αρνούνται να στείλουν τους "παράνομους" μετανάστες που φθάνουν στα σύνορά τους από την Ελλάδα πίσω (όπως ορίζουν οι Ευρωπαϊκές συνθήκες) από τον φόβο της κακομεταχείρισης.

Το όραμα της ελληνικής προεδρίας είναι ακόμα περισσότερες Λαμπεντούζες, ακόμα περισσότεροι μετανάστες πνιγμένοι στα νερά της Μεσογείου, ακόμα περισσότερα φέρετρα μικρών παιδιών. Είναι βαθιά γελασμένοι, αν πιστεύουν ότι θα τους αφήσουμε. ■

Σημειώσεις

1. Η οργάνωση "United For Intercultural Action" (www.unitedagainstracism.org) που έχει την στήριξη του ΟΗΕ, της Κομισιόν κλπ έχει καταγράψει μέχρι σήμερα πάνω από 17.000 νεκρούς πρόσφυγες και μετανάστες. Οι περισσότεροι από αυτούς έχουν πεθάνει στα σύνορα της Ευρώπης, όπως και οι 311 της Λαμπεντούζα. Στους καταλόγους της οργάνωσης, οι περισσότεροι παραμένουν ανώνυμοι.
2. Σύμφωνα με το βρετανικό BBC, για παράδειγμα, από το 1988 μέχρι σήμερα έχουν χάσει, στα ανοιχτά της Ιταλίας και μόνο, πάνω από 19.000 πρόσφυγες τη ζωή τους. (<http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-24485104>)
3. http://www.youtube.com/watch?v=M4E29sb_hg0
4. <http://www.spiegel.de/politik/ausland/lampedusa-italien-raeumt-fluechtlingslager-a-940842.html>
5. <http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.html>

6. <http://www.amnesty.org/en/news/fortress-europe-syrian-refugee-shame-exposed-2013-12-11>
7. Η Κομισιόν υπέγραψε στις 18 Δεκέμβρη τρεις συμφωνίες παροχής βοήθειας με τον ΟΗΕ συνολικού ύψους 147 εκατομμυρίων Ευρώ. Το ΑΕΠ της ΕΕ το 2012 ήταν 13 τρις Ευρώ και ο πληθυσμός της 500 εκατομμύρια. Η βοήθεια αντιστοιχεί, με άλλα λόγια, στο 0.0012% του ΑΕΠ της Ευρώπης, ή σε 0.3 Ευρώ/κεφαλή.
8. Αναφέρεται στην εξαιρετική, υπό δημοσίευση, μελέτη της Lucy Mayblin, Colonialism, Decolonisation and the Right to be Human: Britain and the 1951 Geneva Convention on the Status of Refugees, <http://sheffield.academia.edu/LucyMayblin>
9. Στους "ανθρώπους υπό διωγμό" περιλαμβάνονται, σύμφωνα με τον ΟΗΕ οι πρόσφυγες, οι εσωτερικά εκτοπισμένοι και οι Παλαιστίνιοι του 1948. <http://www.unhcr.org/51bacb0f9.html>
10. Mayblin, σελ. 4
11. Στο ίδιο, σελ 5
12. Όπως αποκαλύπτει η Mayblin, η Βρετανική κυβέρνηση διακατέχεται από έναν φόβο και μια εχθρότητα απέναντι στην Συνθήκη. Το παρακάτω απόσπασμα από τα πρακτικά του υπουργικού συμβουλίου τον Απρίλη του 1951, λίγο πριν την τελική υπογραφή, είναι χαρακτηριστικά:
H.M: Δεν ξέρω τίποτα για αυτό -εκτός ότι είμαστε σε μια δύσκολη θέση. Ξεκίνησε σαν μια αντισοβιετική προπαγάνδα, όπως πάει, μοιάζει ότι θα γυρίσει εναντίον μας, ιδιαίτερα στις αποικίες.
G.W: Όπως είναι, χωρίς την εξαίρεση των αποικιών, είναι απαράδεκτο για εμάς. Πρέπει να το συνειδητοποιήσουμε.
J: Να μείνουμε μέσα και να δημιουργήσουμε δυσκολίες. Πολύ δύσκολο για μας να αποσυρθούμε.
13. Η συνθήκη της Γενεύης αναθεωρήθηκε το 1967. Οι χρονικοί και οι γεωγραφικοί περιορισμοί διαγράφτηκαν και στις αιτίες που μπορεί να εξαναγκάσουν έναν "πρόσφυγα" να εγκαταλείψει τη χώρα του προστέθηκαν ο πόλεμος και η βία (δεν υπήρχαν στο κείμενο του 1951). Σήμερα η συνθήκη υπογράφουν 145 χώρες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, όμως, προτιμάει να αναφέρεται στο αρχικό κείμενο.
14. Ούτε σε νομικό επίπεδο δεν μπορεί να σταθεί αυτή η διάκριση. Χαρακτηριστική είναι η μελέτη της Joanna Lenart, 'Fortress Europe': Compliance of the Dublin II Regulation with the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms. Η Lenart εγκολώνει την ΕΕ για την στάση της απέναντι στους πρόσφυγες (η μελέτη "τονίζει την άμεση ανάγκη για αλλαγές στο νομικό πλαίσιο") και παραδέχεται ότι η πολιτική της ΕΕ καθορίζεται κύρια από τα οικονομικά της συμφέροντα και όχι από τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
15. Jane Hardy, Migration and capitalism, International Socialism 122, Spring 2009
16. Στο ίδιο.

Η ευρωπαϊκή Μαύρη “Διεθνής”

Ο Θανάσης
Καμπαγιάννης αναηλύει
την άνοδο της ακροδεξιάς
στην Ευρώπη και
τη σχέση της με την ΕΕ.

Η άκρα δεξιά της Ευρώπης ετοιμάζεται το πρώτο πεντάμηνο του 2014 για μια προεκλογική εκστρατεία – ενόψει των Ευρωεκλογών του Μάη – που θα την εκτοξεύσει στο κέντρο του ευρωπαϊκού πολιτικού σκηνικού.

Το άρθρο που ακολουθεί είναι χωρισμένο σε τρία μέρη: στο πρώτο θα σκιαγραφήσουμε τις πρωτοβουλίες της ευρωπαϊκής άκρας δεξιάς και τους βασικούς πρωταγωνιστές της. Στο δεύτερο θα αναδείξουμε τον ρόλο του ρατσισμού και της ισλαμοφοβίας στην ισχυροποίηση των κομμάτων της. Και στο τρίτο, θα επιχειρηματολογήσουμε ότι ο αυξημένος ρόλος της ακροδεξιάς αντιστοιχεί στα βαθύτερα αδιέξοδα με τα οποία είναι αντιμέτωπο το σχέδιο της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Η “Διεθνής” της ευρωπαϊκής άκρας δεξιάς

Η 13η του Νοέμβρη 2013 σηματοδότησε μια νέα σελίδα για τον χώρο της ευρωπαϊκής άκρας δεξιάς.

Οι ηγέτες του γαλλικού Εθνικού Μετώπου (Front National, FN) Μαρίν Λεπέν και του ολλανδικού Κόμματος για την Ελευθερία (Partij voor de Vrijheid, PVV) Γκιρτ Βίλντερς συναντήθηκαν στη Χάγη, στο κτίριο του ολλανδικού Κοινοβουλίου, και ανακοίνωσαν τη σύναψη μιας νέας πολιτικής συμμαχίας (μάλλον υπό την ονομασία Ευρωπαϊκή Συμμαχία για την Ελευθερία). Στόχος τους είναι, με μια εκλογική καμπάνια βασισμένη στον ευρωσκεπτικισμό και τον ρατσισμό κατά των μεταναστών, η συγκρότηση μιας επίσημης ευρω-ομάδας της άκρας δεξιάς, κάτι που απαιτεί τουλάχιστον 25 εκλεγμένους ευρωβουλευτές από επτά χώρες.

Η συμμαχία δεν περιορίζεται στα δύο κόμματα που αναφέραμε. Την επομένη της συνάντησης των Λεπέν-Βίλντερς, οι ευρωβουλευτές έξι ακροδεξιών κομμάτων πραγματοποίησαν την πρώτη τους συνάντηση εργασίας. Εκτός του γαλλικού Εθνικού Μετώπου και του ολλανδικού Κόμματος για την Ελευθερία, συμμετείχαν: το βελγικό Φλαμανδικό Συμφέρον (Vlaams Belang, VB), η ιταλική Λίγκα του Βορρά

(Lega Nord, LN), οι Σουηδοί Δημοκράτες (Sverigedemokraterna, SD) και το Αυστριακό Κόμμα της Ελευθερίας (Freiheitliche Partei Österreichs, FPÖ). Στις επαφές έχει ακόμα συμμετάσχει το Σλοβακικό Εθνικό Κόμμα (Slovenska Narodna Strana, SNS).

Ποιά είναι όμως σήμερα η διαφορά από παλιότερες απόπειρες ανάλογων συμμαχιών; Πολλά από αυτά τα κόμματα αντιπροσωπεύονταν ήδη στο Ευρωκοινοβούλιο. Υπάρχει ωστόσο μια ποιοτική αλλαγή στις σημερινές εξελίξεις.

Η ευρωπαϊκή άκρα δεξιά είχε κατορθώσει και παλιότερα, το 2007, να συγκροτήσει ομάδα στο Ευρωκοινοβούλιο, με την ονομασία “Ταυτότητα, Παράδοση, Κυριαρχία” (τότε απαιτούνταν 20 ευρωβουλευτές από έξι χώρες, διάταξη που άλλαξε με τον τρόπο που αναφέραμε το 2009). Ηγέτης των σχετικών προσπαθειών ήταν βέβαια το γαλλικό Εθνικό Μέτωπο, ένα φασιστικό κόμμα που με τον καιρό αναγκάστηκε να φορέσει γραβάτες (ή ταγιέρ αν μιλάμε για τη νέα ηγέτιδα του κόμματος και κόρη του Ζαν-Μαρί Λεπέν, Μαρίν) για να κερδίσει πολιτική νομιμοποίηση. Πέραν

Διαδήλωση ενάντια στην επίσκεψη της Μαρίν Λεπέν στο πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ.

του Αυστριακού Κόμματος της Ελευθερίας (του κόμματος του Γιεργκ Χάιντερ δηλαδή) και του φλαμανδικού Vlaams Belang, κανένα άλλο ακροδεξιό ή ευρωσκεπτικιστικό κόμμα δεν αποτολμούσε μια ανοιχτή ταύτιση με το κόμμα των Λεπέν. Είναι χαρακτηριστικό ότι το ΛΑΟΣ επέλεξε να μη συμμετέχει σε αυτή την ευρω-ομάδα και να προτιμήσει αντίθετα την “Ευρώπη της Ελευθερίας και της Δημοκρατίας” της οποίας πρακτικά ηγούταν το βρετανικό ευρωσκεπτικιστικό UKIP – United Kingdom Independence Party του Νάιτζελ Φάρατζ.

Η συγκρότηση της ομάδας “Ταυτότητα, Παράδοση, Κυριαρχία” κατέστη τελικά εφικτή λόγω της εισόδου στην Ευρωπαϊκή Ένωση της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας και της αντιπροσώπευσης στο Ευρωκοινοβούλιο δύο εθνικιστικών κομμάτων των χωρών αυτών: του βουλγαρικού κόμματος Επίθεση (Ataka στα βουλγαρικά) και του Κόμματος της Μεγάλης Ρουμανίας. Η συγκρότηση ευρω-ομάδας (που αναγνωρίστηκε από το Προεδρείο της Ευρωβουλής τον Γενάρη του 2007) σήμανε την δυνατότητα άντλησης χρηματικών πόρων 1 εκατομμυρίου ευρώ, τη συμμετοχή σε επιτροπές και σειρά άλλων προνομίων. Ωστόσο, η πρωτοβουλία αυτή έληξε άδοξα: τον Νοέμβριο του 2007, η Αλεσάντρα Μουσολίνι, εγγονή του φασίστα δικτάτορα και ιταλίδα ευρωβουλευτίνας, τορπίλισε την πολυπόθητη ενότητα με έναν ρατσιστικό οχέτο κατά των Ρουμάνων μεταναστών που ζούνε στην Ιταλία αποκαλώντας τους συλλήβδην “εγκληματίες, ληστές”, κοκ. Το Κόμμα της Μεγάλης Ρουμανίας αντέδρασε στις δηλώσεις Μουσολίνι αποχωρώντας από την “Ταυτότητα, Παράδοση, Κυριαρχία”, η οποία τελικά έχασε την επίσημη αναγνώριση της και διαλύθηκε.

Η διαφορά τού τότε με το σήμερα είναι ότι το κόμμα της Λεπέν έχει κατορθώσει να σπάσει το κορδόνι της απομόνωσης που υπήρχε γύρω του πίσω στο 2007 και απέτρεπε πολλά κόμματα από την ταύτιση μαζί του. Η συνάντηση με τον Βίλντερς (για την οποία οι πληροφορίες της γαλλικής Liberation λένε ότι μόχθησαν οι Αυστριακοί) αποτυπώνει αυτή την εξέλιξη. Έτσι άνοιξε ο δρόμος για την είσοδο στη συνεργασία της ιταλικής Λίγκας του Βορρά (πολύ πιο αξιοσέβαστης σε σχέση με τα διάφορα μουσολινικά γκρουπούσκουλα), αλλά και κομμάτων της σκανδιναβικής άκρας δεξιάς, όπως οι Σουηδοί Δημοκράτες.

Η νέα συμμαχία Λεπέν-Βίλντερς δεν λύνει βέβαια το πρόβλημα της ενότητας

Μαρίν Λεπέν και Γκερντ Βίλντερς σε κοινή συνέντευξη τύπου.

του “χώρου”. Στα “δεξιά” της, υπάρχει η νεοναζιστική ακροδεξιά της ελληνικής Χρυσής Αυγής, του συγγενικού Jobbik ή και του Βρετανικού Εθνικού Μετώπου (BNP) με ηγέτη τον ήδη ευρωβουλευτή Νιζ Γκρίφιν, τους οποίους η – “μετριοπαθής” πλέον – Λεπέν και ο Βίλντερς κατήγγειλαν ως “ακραίους”. Στα “αριστερά” της, βρίσκονται τα δεξιά ευρωσκεπτικιστικά κόμματα της Μ. Βρετανίας και της Γερμανίας. Ο Νάιτζελ Φάρατζ, ηγέτης του UKIP, δήλωσε ότι δεν μπορεί να συνεργαστεί με μια ευρω-ομάδα που θα περιλαμβάνει το κόμμα της Λεπέν, με το γνωστό αντισημιτικό παρελθόν. Αλλά και το νεότευκτο ευρωσκεπτικιστικό κόμμα Εναλλακτική για τη Γερμανία, που έχει κάνει σημαία του την στοχοποίηση του ευρώ, δήλωσε κατηγορηματικά ότι δεν θέλει να έχει καμία σχέση με την άκρα δεξιά.

Η αποχή αυτή του UKIP είναι μια απώλεια για τη νέα συμμαχία: τα κόμματα των Λεπέν και Βίλντερς βγαίνουν αυτή τη στιγμή πρώτα στις δημοσκοπήσεις που γίνονται για τις ευρωεκλογές του Μάη, και το ίδιο ισχύει και για το UKIP. Ωστόσο, η νομιμοποίηση που έχει πετύχει πλέον η ευρωπαϊκή άκρα δεξιά είναι η μεγαλύτερη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Αξίζει να σημειωθεί ότι από τα επτά κόμματα που αναφέρθηκαν ως πιθανοί εταίροι της νέας συμμαχίας (FN, PVV, VB, LN, SD, FPO, SNS), τα τέσσερα έχουν ήδη συμμετάσχει σε αντίστοιχες εθνικές κυβερνήσεις (σε Ολλανδία, Ιταλία, Αυστρία και Σλοβακία), έχουν δηλαδή επίσημα “ξεπλυθεί” από την εικόνα του “άκρου”.

Για να συνοψίσουμε με μια μάλλον γκριζα εκτίμηση που έχει δει το φως της δημοσιότητας: αν αθροίσει κανείς τις δημοσκοπικές εκτιμήσεις του “χώρου”

στο σύνολό του, έτσι όπως τον περιγράψαμε παραπάνω, μαζί με κόμματα που δεν αναφέραμε (σε Δανία, Φινλανδία, Λιθουανία, κλπ), τότε εκφράζονται φράβοι ότι η άκρα δεξιά θα μπορούσε να καταλάβει ακόμα και το ένα τρίτο των εδρών του νέου Ευρωκοινοβουλίου, του μοναδικού δηλαδή θεσμού που εκφράζει τη “δημοκρατική νομιμοποίηση” των λαών της Ευρώπης... Πώς φτάσαμε αλήθεια ως εδώ;

Ρατσισμός και ισλαμοφοβία

Ο ρατσισμός υπήρξε το εισιτήριο για το πέρασμα μιας σειράς φασιστικών κομμάτων από το ακροδεξιό περιθώριο στο κεντρικό πολιτικό σκηνικό. Το γαλλικό Εθνικό Μέτωπο θεωρούταν ένα ανοιχτά ναζιστικό κόμμα πίσω στη δεκαετία του '80: ο ηγέτης του Ζαν Μαρί Λεπέν είχε χαρακτηρίσει το Ολοκαύτωμα “μια λεπτομέρεια της ιστορίας”. Το Vlaams Belang προέρχεται από το κόμμα Vlaams Blok που είχε χαρακτηριστεί επίσημα ρατσιστικό με δικαστική απόφαση στο Βέλγιο, εξ ου και αναγκάστηκε να αλλάξει όνομα για να χτίσει ένα λιγότερο “ριζοσπαστικό” προφίλ. Ο επικεφαλής του Αυστριακού Κόμματος της Ελευθερίας Γιεργκ Χάιντερ είχε γίνει διάσημος για τις φιλοναζιστικές του δηλώσεις. Όταν το 2000, το FPO μπήκε στην αυστριακή κυβέρνηση, η Ευρωπαϊκή Ένωση της επέβαλε οικονομικές κυρώσεις. Χρειάστηκαν μπόλικες διασπάσεις και μια καινούργια ηγεσία υπό τον Χάινς Κρίστιαν Στράχε για να ξαναορθοποδήσει το κόμμα αυτό. Και όμως ακόμα και το 2011, όταν αιτήθηκε την μεταγραφή του στην ευρω-ομάδα “Ευρώπη της Ελευθερίας και της Δημοκρατίας”, πολλά κόμματα έβαλαν βέτο στην

εισοδοχή του, με αιτιολογία το “ακροαίο” παρελθόν του.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, για το δημοκρατικό ξέπλυμα των κομμάτων αυτών, αποφασιστικό ρόλο έπαιξε ο θεσμικός ρατσισμός σε βάρος των οικονομικών μεταναστών που έρχονται στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως από τη στιγμή που η Ευρώπη αποφάσισε να κλείσει τη στρόφιγγα και να ορθώσει τείχη. Ο Σωτήρης Κοντογιάννης σε άλλες σελίδες αυτού του τεύχους εξηγεί την πολιτική της ΕΕ απέναντι στο μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό και τις αλλαγές της μες στο χρόνο. Αυτό που κατόρθωσαν τα φασιστικά κόμματα είναι να νομιμοποιηθούν ως οι πιο αποφασιστικές φωνές ενάντια στα “προβλήματα” που φέρνουν οι μετανάστες μέσα σε ένα γενικευμένο κλίμα ρατσισμού που εξέθρεψαν η ίδια η ΕΕ, οι κυβερνήσεις της και τα κεντροδεξιά και κεντροαριστερά κόμματα που βρέθηκαν στην εξουσία. Είναι εντυπωσιακό ότι σήμερα οι ηγέτες των ακροδεξιών κομμάτων, όταν προκαλούνται για τις ρατσιστικές τους θέσεις, δηλώνουν ότι δεν λένε τίποτα περισσότερο από αυτά που υποστηρίζει ο Κάμερον, ο Σαρκοζί ή ο Σαμαράς (ανάλογα με τη χώρα).

Αν ο ρατσισμός ήταν το εισιτήριο για το πέρασμα των φασιστικών κομμάτων από το περιθώριο στο κεντρικό πολιτικό σκηνικό, η ισλαμοφοβία εξασφάλισε ότι η θέση τους θα είναι business class. Η ισλαμοφοβία προσέφερε τον συγκολλητικό ιστό για τη συμμαχία Λεπέν-Βίλντερς. Οι διαφορές που κράταγαν μακριά τους φασίστες του Νότου από τα ξαδέλφια τους στο Βορρά είναι γνωστές: οι Λεπέν και οι φασίστες του Νότου ήταν ανέκαθεν πιο αντισημίτες, πιο “κραιοί” και καθόλου φιλελεύθεροι σε ζητήματα όπως η ομοφυλοφιλία, η θέση των γυναικών, κλπ. Οι φασίστες του Βορρά είναι αντίθετα φανατικά φιλο-ισραηλινοί, πολέμιοι του “μεγάλου” κοινωνικού κράτους και υπερασπιστές του “ευρωπαϊκού τρόπου ζωής”, στον οποίον συμπεριλαμβάνουν (ιστορική ειρωνεία) τα δικαιώματα των γυναικών και των ομοφυλόφιλων.

Οι μουσουλμάνοι πολίτες της Ευρώπης, αλλά και οι μετανάστες και οι πρόσφυγες που έφτασαν από τις ισλαμικές χώρες ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία εξαιτίας των ιμπεριαλιστικών πολέμων, προσέφεραν τον βολικό εχθρό που λείανε όλες αυτές τις διαφοροποιήσεις. Γι’ αυτό και όλα τα ακροδεξιά κόμματα, ανεξαρτήτως του σε ποιά “πέτρυνγα” ανήκουν, αγκάλιασαν την ισλαμοφοβία

Ο ρατσισμός υπήρξε το εισιτήριο για το πέρασμα μιας σειράς φασιστικών κομμάτων από το ακροδεξίο περιθώριο στο κεντρικό πολιτικό σκηνικό

ως συστατικό στοιχείο της στρατηγικής τους. Η ισλαμοφοβία προσέφερε εξάλλου κάτι που καμία από τις προηγούμενες μορφές ρατσισμού δεν είχε προσφέρει: μια επιχειρηματολογία που εισχωρούσε σε προοδευτικά ακροατήρια, αξιοποιώντας κλασικές τους θεματικές, όπως η προστασία των γυναικών, τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων, η θρησκευτική ανεκτικότητα, κλπ.

Έτσι, ο παλιομοδίτικος – αν και πια “εκσυγχρονισμένος” – φασισμός των Λεπέν κατέληξε να κρύβει τον αντισημιτισμό του πίσω από την πιο μοντέρνα εκδοχή του ισλαμοφοβικού ρατσισμού των Βίλντερς. Και όλα αυτά με τη σφραγίδα αποφάσεων και πολιτικών νομιμοποιημένων από τη Ευρωπαϊκή Ένωση. Το πρόσφατο βέτο της Ολλανδίας για την εκκίνηση των διαπραγματεύσεων εισόδου της Τουρκίας στην ΕΕ είναι ακόμα μια χαρακτηριστική στιγμή αυτής της λειτουργίας. Αποτυπώνει ωστόσο την ίδια στιγμή τα αδιέξοδα και τα εγγενή προβλήματα του ίδιου του σχεδίου της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Τα αδιέξοδα της ΕΕ

Αν και για τους υποστηρικτές του μεταπολεμικού σχεδίου της ευρωπαϊκής ενοποίησης υπάρχει η “χρυσή εποχή” του Σούμαν και του Μονέ, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ή η ΕΟΚ και τα πρόγονά της σχήματα) δεν υπήρξε ποτέ “το σπίτι των λαών”. Η συγκρότησή της ικανοποιούσε πάντοτε δύο ταυτόχρονες αν και αντιφατικές ανάγκες, που ιδεολογικά ενδύθηκαν προοδευτικό πρόσημο.

Η μία ήταν η εμφάνιση της Ευρώπης στην παγκόσμια αγορά ως ενός ενιαίου οικονομικού μπλοκ, απέναντι σε ισχυρούς ανταγωνιστές, κύρια τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία και μετέπειτα την Κίνα. Αξίζει εδώ να πούμε ότι, ακόμα και μετά την εμπειρία του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου, η συγκρότηση της “ευρωπαϊκής ταυτότητας” δεν ήταν καθόλου ξένη προς ρατσιστικές αντιλήψεις και φυλετικά στερεό-

τυπα: τουναντίον η ταυτότητα αυτή ήταν κυρίαρχα λευκή και χριστιανική. Δεν είναι τυχαίο ότι το ζήτημα του εξ Ανατολών εχθρού ήταν πάντοτε στην ατζέντα, τροφοδοτώντας την αιώνια αντιπαράθεση για το “πού βρίσκονται τα ανατολικά σύνορα της Ευρώπης”. Ο αντικομμουνισμός την εποχή που υπήρχε η Σοβιετική Ένωση και η ισλαμοφοβία σήμερα υπήρξαν εκφράσεις αυτού του κοινού “ευρωπαϊκού” μοτίβου.

Η δεύτερη ανάγκη ήταν η διαχείριση των εθνικών εντάσεων ανάμεσα στα κράτη και τα εθνικά κεφάλαια στο εσωτερικό της Ευρώπης που είχαν παλιότερα οδηγήσει σε απανωτούς πολέμους με σημαντικότερους τους δύο Παγκόσμιους. Και σ’ αυτή την περίπτωση, είναι λαθροχειρία η παρουσίαση της ΕΕ ως ενός εγχειρήματος που επιχειρούσε την υπέρβαση των εθνικών κρατών. Τα εθνικά κράτη – και κατ’ επέκταση τα εθνικά κεφάλαια – αποτελούσαν πάντοτε την τελική πηγή του αναποφάσιστου, γι’ αυτό και ο εθνικισμός δεν ήταν ένα ενοχλητικό κατάλοιπο του παρελθόντος. Το συγκεκριμένο πολιτικό σχέδιο οικοδόμησης της ενωμένης Ευρώπης αποσκοπούσε στην ειρηνική ικανοποίηση των οικονομικών φιλοδοξιών του γερμανικού καπιταλισμού (που ήταν και η αιτία των προηγούμενων πολεμικών συγκρούσεων) με αντάλλαγμα τον αυξημένο πολιτικό ρόλο της Γαλλίας, για το κοινό συμφέρον των αρχουσών τάξεων ολόκληρης της ηπείρου.

Η πολιτική αυτή στοχοθεσία της ευρωπαϊκής ενοποίησης βρίσκεται αυτή τη στιγμή στα τάρταρα: βοήθουσης της κρίσης, η γερμανική οικονομική ισχύς έχει πλέον ξεχειλίσει σε πολιτικό έλεγχο της ΕΕ, την ίδια στιγμή που η γαλλική επιρροή εξασθενεί. Και οι εθνικισμοί έχουν ξαναμπει για τα καλά στο τραπέζι. Οι αντιπαράθεσεις ανάμεσα στους δανειστές του Βορρά και τους δανειολήπτες του Νότου παίρνουν όλο και συχνότερα εθνικό χρωματισμό: οι “πειθαρχημένοι” Γερμανοί και οι “υπεύθυνοι” Σκανδιναβοί εναντίον των “τεμπέληδων” Ελλήνων, των “ανεύθυνων” Ιταλών και ούτω καθεξής.

Δεν είναι περίεργο ότι σε αυτές τις συνθήκες αναδύονται πολιτικές δυνάμεις που εννοούν την εθνικιστική αναδίπλωση. Η πιο αδιαμφισβήτητη τέτοια περίπτωση είναι η Γαλλία. Το γαλλικό Εθνικό Μέτωπο της Λεπέν δεν αποτελεί κάποιον είδους πληβειακό κίνημα ενάντια στην κοσμοπολίτικη ΕΕ, ισχυρισμός που χρησιμοποιείται πλατιά από πολλά ακροδεξιά κόμματα και που ατυ-

25 Σεπτέμβρη 2013: η πορεία προς τα γραφεία της Χρυσής Αυγής.

χέστατα γίνεται αποδεκτός και από αριστερούς αναλυτές. Πρόκειται για κομμάτια των εθνικών κεφαλαίων και του πολιτικού προσωπικού (κατά βάση κομμάτων της Δεξιάς) που επενδύουν σε μια διαφορετική μορφή αστικής κυριαρχίας, σε μια περίοδο που το σχέδιο της ευρωπαϊκής ενοποίησης και της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης διέρχεται κρίση. Το αν τα ακροδεξιά κόμματα θα κατορθώσουν να συσπειρώσουν γύρω τους πλατύτερες κοινωνικές συμμαχίες με μικροαστικά στρώματα που καταστρέφονται από την κρίση αλλά και κομμάτια της εργατικής τάξης θα είναι κρίσιμο για το πού θα πάνε τα πράγματα τα επερχόμενα χρόνια.

Το μόνο σίγουρο είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα βαθύνει τα αντεργατικά και αντιδημοκρατικά της χαρακτηριστικά, μια διαδικασία της οποίας τα Μνημόνια και οι Τρόικες είναι μόνο η αρχή. Η εθνικοποίηση των χρεών των ευρωπαϊκών τραπεζών και το σύστημα διάσωσης τους σημαίνουν ότι η ΕΕ θα χρειαστεί να αστυνομεύει πολύ πιο ανοιχτά τους δημόσιους προϋπολογισμούς των κρατών-μελών της, γεγονός που θα παραβιάσει ακόμα και στοιχειώδεις αστικοδημοκρατικές κατακτήσεις, όπως η απόφαση της φορολογίας μονάχα από εκλεγμένα κοινοβούλια. Η απόπειρα να δοθεί δημοκρατική νομοποίηση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεσμοθετώντας την εκλογή του Προέδρου της μέσω των ψηφοδελτίων των Ευρωεκλογών (ένα σύστημα που θα εφαρμοστεί για πρώτη φορά στις φετινές ευρωεκλογές για την εκλογή του αντικαταστάτη του Μπαρόζο) είναι μια παρωδία δημο-

κρατίας. Γι' αυτό και ο άνεμος που φυσάει στις εκλογές που έρχονται είναι συντριπτικά εναντίον της ΕΕ. Το Ινστιτούτο Γκάλοπ υπολογίζει ότι μόλις το 30% των πολιτών της Ευρώπης υποστηρίζουν σήμερα την ΕΕ, σε αντίθεση με είκοσι χρόνια πριν που το ανάλογο ποσοστό ήταν 70%.

Η αντιφασιστική στρατηγική σήμερα

Αν ισχύουν όλα τα παραπάνω, τότε μια σύγχρονη αντιφασιστική στρατηγική θα πρέπει να απαντάει ταυτόχρονα και στα τρία επίπεδα που επιχειρήσαμε να αναλύσουμε. Τα καθήκοντα της Αριστεράς στην Ευρώπη διαμορφώνονται έτσι ως εξής: θα πρέπει καταρχάς να οικοδομήσουμε ένα μαζικό αντιφασιστικό κίνημα που να αμφισβητήσει την πολιτική νομομοποίηση των φασιστικών κομμάτων και τη δυνατότητά τους να σπέρνουν το μίσος από τις γειτονίες μέχρι τα κοινοβούλια. Η εμπειρία κινήσεων, όπως αυτών της Ελλάδας και της Μεγάλης Βρετανίας, είναι πολύτιμη και πρέπει να αξιοποιηθεί. Η οικοδόμηση ενός τέτοιου κινήματος θα απαιτήσει και διεθνείς αντιφασιστικούς συντονισμούς: η διεθνής συνάντηση που οργάνωσε η ΚΕΕΡΦΑ στις 5-6 Οκτώβρη στην Αθήνα ήταν μια τέτοια προσπάθεια. Η απόφαση για μια διεθνή μέρα δράσης στις 22 Μαρτίου 2014 μπορεί να δώσει την ευκαιρία σε χιλιάδες εργαζόμενους και νεολαίους να διαδηλώσουν ταυτόχρονα σε όλη την Ευρώπη την αντίθεσή τους στη φασιστική απειλή και τον αναδυόμενο ακροδεξιό εξτρεισμό.

Πλάι στο μαζικό αντιφασιστικό κίνημα, θα χρειαστεί μια πλατιά αντιρατσιστική καμπάνια που να απαντάει στα ψέματα των κυβερνήσεων και των φασιστών ενάντια στους μετανάστες και τους πρόσφυγες. Η FRONTEX και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης από τον Έβρο μέχρι τη Λαμπεντούζα και το Γιβραλτάρ θρέφουν το φασιστικό φίδι, γι' αυτό και ο αντιρατσισμός είναι ζωτικό στοιχείο της αντιφασιστικής πάλης. Ιδιαίτερα, η Αριστερά θα πρέπει να προτεραιοποιήσει την πάλη ενάντια στην ισλαμοφοβία, που αποτελεί την αιχμή του σύγχρονου ρατσιστικού λόγου.

Τέλος, η Αριστερά θα πρέπει να δώσει την δική της πολιτική εναλλακτική λύση απέναντι στην καπιταλιστική κρίση και το αντιδημοκρατικό κρεσέντο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντί να ξοδεύει το πολιτικό της κεφάλαιο στο να συντηρεί τις αυταπάτες για μια δημοκρατική μεταρρύθμιση των ευρωπαϊκών θεσμών και μια "καλύτερη" ευρωζώνη (η υποψηφιότητα Τσίπρα για τη θέση του Μπαρόζο δεν είναι παρά κομμάτι μιας τέτοιας στρατηγικής), η Αριστερά θα πρέπει να αξιοποιήσει την απονομιμοποίηση της ΕΕ για να κερδίσει τις εργατικές μάζες της Ευρώπης σε μια αντικαπιταλιστική προοπτική. Στο επίκεντρο αυτής της προσπάθειας δεν μπορεί παρά να είναι ένας νέος διεθνισμός, απέναντι στις δυνάμεις του φασισμού, του ρατσισμού και της εθνικιστικής περιχαράκωσης. Μόνο τότε θα μπορούμε με βεβαιότητα να πούμε ότι η Ευρώπη θα ξεφύγει τον κίνδυνο να ξανακυλίσει πίσω στις σκοτεινές στιγμές που τη σημάδεψαν στον εικοστό αιώνα. ■

1934 Η στροφή προς τα Λαϊκά Μέτωπα

Το 1934 ήταν η χρονιά που το εργατικό κίνημα περνάει στην αντεπίθεση μετά από μια δεκαετία υποχώρησης.

Στο τέλος της δεκαετίας 1923-1933, έμοιαζε να πνέει τα λοίσθια κάτω από το διπλό βάρος της οικονομικής κρίσης και της ανόδου του φασισμού στην Ευρώπη. Το 1934 η εικόνα ξαφνικά αλλάζει. Η χρονιά «ανοίγει» τον Φλεβάρη με την Γενική Απεργία ενάντια στην φασιστική απειλή στην Γαλλία και την εξέγερση των σοσιαλδημοκρατών εργατών στην Βιέννη ενάντια στην συγκρότηση μιας ακροδεξιάς κυβέρνησης. Η άνοιξη και το καλοκαίρι σηματοδοτούνται από τις πρώτες μεγάλες και νικηφόρες απεργίες στις ΗΠΑ. Και «κλείνει» με την εξέγερση των εργατών στις Αστούριες της Ισπανίας που πυροδότησε η είσοδος στην κυβέρνηση ενός καθολικού, ακροδεξιού κόμματος.

Ακόμα και στην Ελλάδα, που βρισκόταν μακριά από την καρδιά των εξελίξεων, η χρονιά σηματοδοτείται από τις απεργίες και τις πρώτες μεγάλες εκλογικές επιτυχίες του ΚΚΕ όπως η εκλογή «κόκκινων» δημάρχων στις Σέρρες και την

Ο Λέανδρος Μπόλαρης εξηγεί γιατί η στροφή των ΚΚ από την “τρίτη περίοδο” στα “Λαϊκά Μέτωπα” δεν ήταν μια πετυχημένη μαζική γραμμή αλλά μια στροφή από το σεχταρισμό στην ταξική συνεργασία.

Καβάλα.

Το 1934 ήταν και η χρονιά που η Αριστερά άλλαξε πορεία. Η άνοδος του φασισμού και η ανάκαμψη των εργατικών αγώνων ριζοσπαστικοποίησε τη βάση των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων με αποτέλεσμα οι ηγεσίες τους να αρχίσουν να μιλάνε «αριστερά» και μαχητικά. Όμως, η πιο θεαματική στροφή εκδηλώθηκε στο κομμουνιστικό κίνημα. Ξεκίνησε τη χρονιά ακολουθώντας πιστά την γραμμή της «Τρίτης Περιόδου» που είχε υιοθετήσει η Κομμουνιστική Διεθνής (ΚΔ) από το 1928. Όμως, από τις αρχές του Φλεβάρη 1934 και κατόπιν με ολοένα και πιο ταχείς ρυθμούς η πολιτική αυτή εγκαταλείφθηκε και αντικαταστάθηκε από αυτό που ονομάστηκε Λαϊκό Μέτωπο. Δηλαδή την πολιτική

συμμαχία και με αστικά κόμματα, με «όλους τους καλοπροαίρετους ανθρώπους» για να φραχτεί ο δρόμος στον φασισμό. Αυτή η στροφή, με τις ευλογίες της ΚΔ, επικυρώθηκε τυπικά από το 7ο Συνέδριο της ΚΔ το καλοκαίρι του 1935.

Ήταν μια διαδικασία που εκτυλίχτηκε παράλληλα σε διάφορες χώρες, αλλά το επίκεντρό της ήταν η Γαλλία και το Κομμουνιστικό Κόμμα της χώρας.

Η απειλή

Στις αρχές της χρονιάς η Γαλλία συγχλωνιζόταν από την οικονομική και πολιτική κρίση. Από διάφορες πλευρές ακούγονταν σχέδια και ευχές για «ισχυρή εκτελεστική εξουσία». Τα σκάνδαλα που ξεσπούσαν έκαναν ακόμα πιο εκρηκτική την κατάσταση. Η αποκάλυψη του

12 Φλεβάρη 1934: Τα μέλη του Κ.Κ. και του Σ.Κ. ενώνονται σε κοινή διαδήλωση ενάντια στους φασίστες.

«σκανδάλου Σταβίσι»¹ τον Γενάρη του 1934 οδήγησε στην παραίτηση του πρωθυπουργού Καμίλ Σοτέμτ. Τον διαδέχθηκε ο Εντουάρ Νταλαντιέ.

Οι φασίστες κέρδιζαν έδαφος, επιδιδόμενοι σε μια υστερική εκστρατεία ενάντια στην «κλεπτοκρατία» της Δημοκρατίας –το γεγονός ότι ο Σταβίσι ήταν Εβραίος (από την Ουκρανία) ήταν αιχμή της δημαγωγίας του – η Γαλλική δεξιά τότε ήταν εξάλλα αντισημιτική. Στις 6 Φλεβάρη οι παραστρατιωτικές οργανώσεις των βετεράνων που ελέγχονταν από την ακροδεξιά κάλεσαν διαδήλωση και πολiorκήσαν το κοινοβούλιο. Συγκρούστηκαν με την αστυνομία και υπήρχαν δεκαπέντε νεκροί. Ο Νταλαντιέ παραιτήθηκε και τη θέση του πήρε ο Γκαστόν Ντουμέρζ, που προσπάθησε να κυβερνήσει με διατάγματα και να περάσει μια Συνταγματική αναθεώρηση όπως την ήθελαν οι υποστηρικτές της «ισχυρής εξουσίας».

Ο Ντουμέρζ δεν τα κατάφερε αλλά ο κίνδυνος ήταν ορατός. Η ακροδεξιά, το φασιστικό «πεξοδρόμιο» μπορούσε να καθορίζει τις πολιτικές εξελίξεις.

Η στροφή

Στις 12 Φλεβάρη οι δυο εργατικές συννομοσπονδίες η CGT και η CGT-U (του Γαλλικού ΚΚ) κάλεσαν απεργία ενάντια στους φασίστες. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα (SFIO) κάλεσε σε διαδηλώσεις και την τελευταία στιγμή το Κομμουνιστικό Κόμμα (PCF) κάλεσε κι αυτό. Στο Παρίσι οι δυο πορείες ενώθηκαν και το σύνθημα που κυριαρχούσε ήταν «Ενότητα! Ενότητα!». Εκείνη την μέρα έγιναν 346 διαδηλώσεις σε όλη τη χώρα, στις 161 συμμετείχαν από κοινού κομμουνιστές και σοσιαλιστές. Ο συνολικός αριθμός των απεργών έφτασε τα 4,5 εκατομμύρια και των διαδηλωτών το ένα εκατομμύριο. Η επιτυχία αναπτέρωσε την αυτοπεποίθηση του εργατικού κινήματος και αυτή η αλλαγή εκφράστηκε με ένταση του απεργιακού κινήματος και ακόμα μεγαλύτερη πίεση στις ηγεσίες για ενωτική δράση. Αρχισαν να οργανώνονται επιτροπές και αντιφασιστικές πρωτοβουλίες.

Αρχικά το PCF έμενε αμετακίνητο στην πολιτική της Τρίτης Περιόδου. Ο Τορέζ, ο γραμματέας του κόμματος δήλωνε: «Καμιά συμμαχία με τον σοσιαλφασισμό!». ² Όμως λίγες μέρες μετά η ίδια ηγεσία αναγκάστηκε να κάνει στροφή 180 μοιρών. Η πίεση του κόμματος, η απειλή για ρήξη στην ίδια την ηγεσία ήταν ο ένας παράγοντας που

έσπρωξε σε αυτή την στροφή.

Στις 27 Ιούλη η συνεργασία του SFIO και του PCF επισημοποιήθηκε. Τα δυο κόμματα συμφώνησαν σε κοινή δράση για την υπεράσπιση των δημοκρατικών ελευθεριών, ενάντια σε πολεμικές προετοιμασίες, για μια κοινή καμπάνια κατά της φασιστικής τρομοκρατίας στην Γερμανία. Η μέθοδος θα ήταν κοινές συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις. Συμφώνησαν επίσης ότι θα απέχουν αμοιβαία από «επιθέσεις και κριτικές» εκτός αν ο στόχος τους ήταν όσοι καταδίδαν την συμφωνία.³

Ήταν μια θεαματική στροφή και από τις δυο ηγεσίες. Όμως, στην πράξη δεν σήμαινε πολλά πράγματα. Κανένα συγκεκριμένο βήμα αγώνα δεν προτεινόταν: ούτε στην πάλη ενάντια στις επιπτώσεις της καπιταλιστικής κρίσης, ούτε στην πάλη ενάντια στους φασίστες. Όπως έγραφε ο Τρότσκι στους συντρόφους του στην Γαλλία:

«Ούτε οι σοσιαλιστές ούτε οι σταλινικοί χρησιμοποίησαν την ενότητα για να προωθήσουν στόχους πάλης αλλά, αντίθετα, κατεύθυναν όλη τους την ενεργητικότητα για να κάνουν τις μάζες χαρούμενες για το γεγονός ότι απλά επιτεύχθηκε. Χτες, ο μεγαλύτερος κίνδυνος ήταν το σαμποτάρισμα του ενιαίου μετώπου. Σήμερα είναι οι ανταπάτες για το ενιαίο μέτωπο που είναι πολύ κοντά στις κοινοβουλευτικές ανταπάτες: οι διπλωματικές διαπραγματεύσεις, οι γεμάτες συναίσθημα ομιλίες, οι χειροψίες, η συμμαχία χωρίς επαναστατικό περιεχόμενο κι η προδοσία των μαζών».⁴

Τα «μεσαία στρώματα»

Η πρώτη φορά που χρησιμοποιήθηκε η φράση «λαϊκό μέτωπο» ήταν στις 24 Οκτώβρη του 1934, σε ένα άρθρο στην L' Humanité την εφημερίδα του PCF. Την ίδια μέρα ο Μορίς Τορέζ, ο ηγέτης του κόμματος, έκανε μια εμφάνιση-έκπληξη στο συνέδριο του Ριζοσπαστικού Κόμματος για να το καλέσει να συμβάλει σε ένα «λαϊκό μέτωπο της δημοκρατίας της ειρήνης και της ελευθερίας».

Το Ριζοσπαστικό Κόμμα είχε ιδρυθεί το 1901 και η επίσημη ονομασία του ήταν Κόμμα των Ριζοσπαστών και των Ριζοσπαστών-Σοσιαλιστών. Δεν είχε καμιά σχέση με τον σοσιαλισμό και δεν ήταν καθόλου ριζοσπαστικό. Ο προοδευτισμός του εξαντλούνταν στην υποστήριξη του διαχωρισμού της Εκκλησίας από το κράτος και στην στήριξη του για κάποια νεφελώδη κοινωνικά μέτρα (κυρίως την προοδευτική φορολόγηση και

μορφές κοινωνικής ασφάλισης).

Οι Ριζοσπάστες είχαν διαχειριστεί τις τύχες του Γαλλικού ιμπεριαλισμού στις πιο κρίσιμες στιγμές, όπως τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο Κλεμανσό, ο «πατέρας της νίκης» ήταν ηγέτης τους. Μεταπολεμικά, το κόμμα είχε σχηματίσει δυο φορές ακόμα κυβέρνηση. Ήταν οι κυβερνήσεις της λεγόμενης «Συμμαχίας της Αριστεράς» (Cartel des Gauches) το 1924-26 και μετά το 1932 με την υποστήριξη του Σοσιαλιστικού Κόμματος. Και τις δυο φορές το SFIO εγκατέλειψε την συνεργασία κι η κυβέρνηση επέζησε με στήριξη βουλευτών της Δεξιάς.

Με αυτό το χρεοκοπημένο κόμμα έβαλε πλώρη να συμμαχήσει ο Τορέζ και η ηγεσία του Γαλλικού ΚΚ. Η προετοιμασία ξεκίνησε νωρίτερα κι από την υπογραφή του συμφώνου συνεργασίας με το SFIO. Η μέθοδος ήταν οι αναφορές στην ανάγκη «κοινωνικών συμμαχιών» με τα «μεσαία στρώματα». Είναι μια μέθοδος που έχει επιζήσει ως τις μέρες μας.

Όμως, το Ριζοσπαστικό Κόμμα δεν ήταν γενικά το κόμμα των μικρομεσαίων, ήταν κόμμα της άρχουσας τάξης, του γαλλικού ιμπεριαλισμού. Ήταν, σύμφωνα με τον πολύ ακριβή ορισμό του Τρότσκι «το καλύτερο προσαρμοσμένο στις παραδόσεις και προκαταλήψεις των μικροαστών πολιτικό εργαλείο της μεγάλης αστικής τάξης».⁵ Η συμμαχία μαζί του δεν θα οδηγούσε στο κέρδιμα αυτών των στρωμάτων στην προοπτική της σύγκρουσης με τον καπιταλισμό και τον φασισμό, αλλά αντίθετα στην παράλυση του εργατικού κινήματος, της μοναδικής δύναμης που μπορούσε να επιτελέσει αυτόν τον ρόλο.

Η συμμαχία πραγματοποιήθηκε τον Ιούλη του 1935 και επισφραγίστηκε πανηγυρικά με μια διαδήλωση μισού εκατομμυρίου στο Παρίσι στις 14 Ιούλη. Ο Τορέζ, ο Μπλουμ (ο ηγέτης του SFIO) Ο Νταλαντιέ και ο Σαλενγκρό από τους Ριζοσπάστες χαιρετούσαν από το μπαλκόνι το πλήθος που ήταν κατακλυσμένο από γαλλικές σημαίες και τραγουδούσε την Μασσαλιώτιδα μαζί με τη Διεθνή.

Ρωσία και Κομιντέρν

Στα τέλη του 1933 η εξωτερική πολιτική της Ρωσίας ήταν σε αδιέξοδο και βαθιά κρίση. Το καθεστώς του Χίτλερ αποδείχτηκε πολύ πιο ανθεκτικό απ' ό,τι υπολόγιζαν στη Μόσχα. Αντί να καταρρεύσει γινόταν όλο και πιο απειλητικό. Κρίσιμη στιγμή από αυτή την άποψη

14 Ιουλίου 1936, Η παρέλαση στο Παρίσι διαδηλώνει υπέρ της γαλλοσοβιετικής φιλίας. Το πανό γράφει ότι η Γαλλία του Λαϊκού Μετώπου και η Σοβιετική ένωση θα εγγυηθούν την ειρήνη του κόσμου.

ήταν η υπογραφή ενός δεκαετούς Συμφώνου Μη Επίθεσης με την Πολωνία τον Γενάρη 1934. Η ρώσικη εξωτερική πολιτική έπρεπε να αναπροσανατολιστεί. Όμως, σε τι ακριβώς θα συνίστατο αυτός ο αναπροσανατολισμός παρέμενε ζητούμενο –ανάμεσα στα άλλα και γιατί οι ίδιοι οι συσχετισμοί στην ρώσικη ηγεσία ήταν ρευστοί.

Η ηγεσία της ΚΔ είχε επιπροσθέτως να αντιμετωπίσει και τη δική της κρίση. Η «Τρίτη Περίοδος» είχε συνοδευτεί με πτώση του αριθμού μελών και της επιρροής όλων των εθνικών τμημάτων της με εξαίρεση το Γερμανικό. Το 1933, όμως, το Γερμανικό κόμμα, το μεγαλύτερο ΚΚ στη Δύση, κατέρρευσε μετά την επικράτηση των ναζι. Ταυτόχρονα, η επανεμφάνιση του μαζικού κινήματος απειλούσε να αφήσει πίσω όσες ηγεσίες ήταν προσκολλημένες στην παλιά γραμμή. Όμως, η αλλαγή δεν ήταν αυτόματη. Υπήρχαν κόντρες στην γραφειοκρατία της Κομιντέρν που συνδυάζονταν με τις εξελίξεις στην ρώσικη εξωτερική πολιτική.

Την ίδια περίοδο η ρώσικη διπλωματία άρχισε να αναπροσανατολίζεται σταδιακά σε μια προσέγγιση με την Γαλλία.

Η Κομιντέρν προσαρμόζεται σε αυτή την αλλαγή με την σταδιακή εγκατάλειψη της γραμμής της «τρίτης περιόδου». Βασικός σταθμός σε αυτή την πορεία ήταν η ανάληψη της ηγεσίας της ΚΔ από τον Γκεόργκι Δημητρόφ, τον Βούλγαρο κομμουνιστή που είχε γίνει διάσημος για την στάση του απέναντι στους ναζι δημίους στη Δίκη της Λειψίας. Ο Δημητρόφ πήρε τα νήια από την άνοξη του 1934 με προοπτική την σύγκληση του 7ου Συνεδρίου της ΚΔ για το τέλος της

χρονιάς (τελικά έγινε το καλοκαίρι του 1935).

Στη διάρκεια του 1934 ένα τμήμα του γαλλικού πολιτικού κόσμου φλερτάριζε με την επιστροφή στην παλιά στρατηγική της συμμαχίας με την Ρωσία ως αντίβαρο στην Γερμανία. Όταν ο Χίτλερ ανακοίνωσε τον Μάρτη τον επανεξοπλισμό της Γερμανίας, η απόφαση πάρθηκε. Στις 2 Μάη ο υπουργός Εξωτερικών Λαβάλ υπέγραψε στη Μόσχα το «σύμφωνο αμοιβαίας βοήθειας» ανάμεσα στις δυο χώρες. Από κει και πέρα για τα επόμενα τρία χρόνια η σταθερή επιδίωξη της ρώσικης εξωτερικής πολιτικής ήταν το χτίσιμο μιας ισχυρής στρατιωτικής συμμαχίας με την Γαλλία.

Την υπογραφή της συνθήκης συνόδευσε μια δήλωση-βόμβα από τον Στάλιν. Στις 16 Μάη οι σε επίσημο ανακοινωθέν που δηλωνόταν ότι και οι δυο χώρες «*ανέλαβαν το καθήκον να συμβάλουν ώστε να μην εξασθενήσει σε καμιά περίπτωση η αμυντική τους ικανότητα*» και συνέχιζε: «*Απ' αυτή την άποψη, ο κύριος Στάλιν αντιλαμβάνεται πλήρως και αποδέχεται την γαλλική εθνική αμυντική πολιτική, η οποία απαιτεί ένα επίπεδο ενόπλων δυνάμεων που να ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στις αμυντικές ανάγκες της Γαλλίας*».

Το PCF επικρότησε τη δήλωση. Ο Τορέζ δήλωσε σε μια ομιλία του στις 17 Μάη ότι αν ξεσπούσε πόλεμος και η ΕΣΣΔ συμμαχούσε με ιμπεριαλιστικές χώρες ενάντια στην Γερμανία αυτός ο πόλεμος δεν θα ήταν ιμπεριαλιστικός μιας «*και θα ήταν τερατώδες να θεωρήσουμε ως ιμπεριαλιστικό το στρατόπεδο που συμμετέχει η πατρίδα του σοσιαλισμού*».⁶

Αν στην περίπτωση της συνεργασίας με το Σοσιαλιστικό Κόμμα οι ηγεσίες του PCF και της ΚΔ μπορούσαν να αναφέρονται στις επεξεργασίες του 3ου και 4ου συνεδρίου της Διεθνούς, διαστρεβλώνοντάς τις, σε αυτά τα ζητήματα η ρήξη με το παρελθόν ήταν ριζική. Το κομμουνιστικό κίνημα είχε κυριολεκτικά χτιστεί πάνω στο διαχωρισμό με τον «σοσιαλπατριωτισμό» των κομμάτων της Δεύτερης Διεθνούς. Αυτά τα κόμματα είχαν προδώσει την εργατική τάξη υποστηρίζοντας το καθένα τη δικιά του άρχουσα τάξη στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Το Γαλλικό κόμμα ήταν υπόδειγμα στη Κομιντέρν για την αντιιμπεριαλιστική, διεθνιστική πολιτική του. Το 1923 οι κομμουνιστές είχαν αντιταχθεί στην κατάληψη του Ρουρ από τα γαλλικά στρατεύματα για να υποχρεωθεί η Γερμανία να πληρώσει τις πολεμικές αποζημιώσεις. Ήταν μια μη-δημοφιλής στάση και το κόμμα την πλήρωσε με διώξεις. Το ίδιο συνέβη όταν υποστήριξε αποφασιστικά την εξέγερση των μουςουλμάνων στο Ριφ, του γαλλικού Μαρόκου, το 1925-26 και είχε οργανώσει μια Γενική Απεργία τον Οκτώβρη του 1925 γι' αυτό το σκοπό.

Τώρα, ο διεθνισμός πετιόταν στα αζήτητα κι η υποστήριξη στις πολεμικές προετοιμασίες και τον μιλιταρισμό του Γαλλικού ιμπεριαλισμού ντυνόταν με τα ρούχα της Γαλλικής Επανάστασης, όπως ακριβώς είχαν κάνει οι ηγεσίες των σοσιαλιστών και των συνδικαλιστών το 1914. Μια από τις συνέπειες ήταν η σωπηλή εγκατάλειψη της στήριξης για κινήματα ανεξαρτησίας στις γαλλικές αποικίες.

14 Ιουλίου 1937: Ο Μορίς Τορέζ του ΚΚ, ανάμεσα στον Νταλαντιέ (δεξιά του) και τον Σαλενγκρό του Ριζοσπαστικού Κόμματος. Το Λαϊκό Μέτωπο είναι επισήμως πραγματικότητα.

Ενιαίο και Λαϊκό

Τότε και σήμερα, η πολιτική των λεγόμενων Λαϊκών Μετώπων παρουσιάζεται ως μια δημιουργική ανάπτυξη του ενιαίου εργατικού μετώπου που είχαν επεξεργαστεί το 3ο και 4ο Συνέδριο της ΚΔ, έστω με την παραδοχή ότι η Γαλλία «είναι μία περίπτωση εσφαλμένης εφαρμογής του ΕΜ ή σε κάθε περίπτωση ανολοκλήρωτης εφαρμογής του».⁷

Στην πραγματικότητα ένα βαθύ χάσμα χωρίζει τις δυο στρατηγικές. Το Λαϊκό Μέτωπο δεν ήταν μια βελτιωμένη εκδοχή του Ενιαίου, έστω κι αν ο Δημητρός χρησιμοποίησε επιλεκτικά τη φρασολογία του Ενιαίου στο Έβδομο Συνέδριο της ΚΔ. Ήταν η άρνησή του.

Όταν η ΚΔ επεξεργαζόταν την πολιτική του ενιαίου μετώπου ξεκινούσε από την αφετηρία ότι το επαναστατικό κόμμα είναι η μειοψηφία της εργατικής τάξης που πρέπει να κερδίσει την πλειοψηφία με το μέρος της. Αυτό δεν θα γινόταν με αφηρημένη προπαγάνδα, αλλά με το τράβηγμα αυτών των εργατών στην πάλη για τα ζωτικά ταξικά τους συμφέροντα –οικονομικά και πολιτικά. Οι προσωρινές συμμαχίες και συνεργασίες με τις ηγεσίες των ρεφορμιστικών κομμάτων και των συνδικάτων υπάκουαν σ' αυτή την ανάγκη. Έπρεπε να είναι συμφωνίες για δράση, πάνω σε συγκεκριμένα ζητήματα όχι γενικές πολιτικές συμφωνίες για την εφαρμογή ενός «μίνιμου προγράμματος» ή ακόμα και τον σοσιαλισμό. Σ' αυτές τις προσπάθειες το επαναστατικό κόμμα θα έπρεπε να διατηρεί απόλυτη ανεξαρτησία κριτικής και κινήσεων, γιατί μόνο έτσι θα ήταν σε θέση να αξιοποιήσει τις υλικές κατακτήσεις και τα προχωρήματα στη συνείδηση της τάξης που θα έφερνε η ενωτική δρά-

ση.

Το Λαϊκό Μέτωπο από την σύλληψή του ήταν μια πολιτική που στο κέντρο της έβαζε τις συμμαχίες με μερίδες της αστικής τάξης και αστικά κόμματα. Η ίδια η συγκρότησή του προϋποθέτει ότι το εργατικό κόμμα εγκατέλειψε τους ανεξάρτητους σκοπούς της εργατικής τάξης και την υπέταξε στους γενικούς σκοπούς της αστικής τάξης στο όνομα της (αστικής) Δημοκρατίας. Ήταν δηλαδή πολιτική ταξικής συνεργασίας.

Το Ενιαίο Μέτωπο είχε σκοπό να τραβήξει τα πιο πλατιά τμήματα της τάξης στην δράση και με αυτό τον τρόπο – και την παρέμβαση του επαναστατικού κόμματος, να οξύνει και να βαθύνει την ταξική συνειδητοποίηση των εργατών. Το Λαϊκό Μέτωπο αντίθετα ωθούσε το εργατικό κίνημα να στηρίζεται στους γραφειοκρατικούς μηχανισμούς του αστικού κράτους, στις μεταρρυθμίσεις που θα έρθουν από τα πάνω. Με άλλα λόγια, αφοπλίζει την εργατική τάξη αντί να την εξοπλίζει ιδεολογικά, πολιτικά και οργανωτικά για τις επόμενες μάχες.

Στην πράξη

Η δοκιμασία της πράξης ήρθε με την εκλογική νίκη του Λαϊκού Μετώπου το Μάη του 1936. Πριν ακόμα αναλάβει τα καθήκοντά της η νέα κυβέρνηση, η εργατική τάξη ρίχτηκε σε πρωτοφανές απεργιακό κύμα: «Τον Ιούνιο του 1936 ξέσπασαν 12.142 απεργίες με 1.830.938 απεργούς. Το προηγούμενο ρεκόρ απεργιών είχε σημειωθεί το 1920 με 1.316.559 απεργούς για όλη τη χρονιά. Οι απεργίες είχαν και νέα ποιοτικά χαρακτηριστικά. Περισσότερα από τα τρία τέταρτα των απεργιών του Ιουνίου (8.941) συνοδεύονταν από καταλήψεις των ερ-

γοστασίων».⁸

Η ηγεσία της ενιαίας πλέον CGT υπέγραψε τις «Συμφωνίες της Ματινιόν» με τις οποίες κατοχυρωνόταν το 40ωρο, οι συλλογικές συμβάσεις, οι πληρωμένες άδειες δυο εβδομάδων, το επίδομα ανεργίας, αυξήσεις στους μισθούς. Ήταν κατακτήσεις της δράσης των εργατών, όχι κάποιου σχεδίου των ηγεσιών.⁹ Παρόλα αυτά, η άμεση αντίδραση των εργατών ήταν να συνεχίσουν την απεργία και τις καταλήψεις.

Όμως, το PCF έριξε όλες του τις δυνάμεις για να τις σταματήσει. Ο Τορέζ σε μια ομιλία τον στις 11 Ιούνη τόνισε ότι «οι κομμουνιστές πρέπει να ξέρουν πότε να σταματήσουν μια απεργία». Δεν μπαίνει ζήτημα κατάληψης εξουσίας, είπε, κι η συνέχειά τους θα αποξένωνε τα «μεσαία στρώματα». Η δυναμική της Γενικής Απεργίας με τις απεργιακές επιτροπές και τους συντονισμούς τους που άρχισαν να εμφανίζονται, άνοιγε την προοπτική για επαναστατικές εξελίξεις. Αυτή η πορεία ανακόπηκε απότομα. Η συνέχεια ήταν η μετατροπή μιας εν δυνάμει επαναστατικής κατάστασης σε αντεπαναστατική.

Για να μην «τρομάξουν τα μεσαία στρώματα» οι Συμφωνίες της Ματινιόν άφησαν ακάλυπτους τα δυο εκατομμύρια εργάτες γης –τον Ιούνιο του 1936 ξέσπασαν μια σειρά μεγάλες απεργίες αγροεργατών στην ύπαιθρο. Αυτή η σύνεση βέβαια δεν εξασφάλισε την συνάντηση των πλούσιων αγροτών που στραφθηκαν στην ακροδεξιά για να αντιμετωπίσουν τις ανταρσίες των «φτωχοδιάβολων» (οι μετανάστες εργάτες γης έφταναν το ένα εκατομμύριο και υπέφεραν από άθλιες συνθήκες και συστηματικό ρατσισμό). Ένα δεύτερο κύμα απεργιών τσακίστηκε με τη βία το καλοκαίρι

του 1937.¹⁰

Στις πόλεις οι κατακτήσεις του 1936 κουντούρεύονταν σταδιακά από την εργοδοτική επίθεση και τον πληθωρισμό. Όμως, το PCF συνέχισε να κηρύττει την αυτοσυγκράτηση –όχι γιατί έκανε λάθος «στην εφαρμογή της πολιτικής», αλλά γιατί ο κεντρικός του στόχος παρέμενε μια κυβέρνηση που θα συμμαχούσε στρατιωτικά με τη Ρωσία του Στάλιν. Γι' αυτό από ένα σημείο και μετά ο Τορέξ λανσάρισε την ιδέα της «διεύρυνσης» της συμμαχίας σε ένα Γαλλικό Μέτωπο που θα περιλάμβανε και τα πιο «αντι-γερμανικά» στοιχεία της Δεξιάς.

Ο επίλογος γράφτηκε το 1938. Τον Σεπτέμβριο, ο ίδιος Νταλαντιέ που χωριζόταν τα πλήθη μαζί με τον Τορέξ και τον Μπλουμ τον Ιούλη του 1935 υπέγραφε την Συμφωνία του Μονάχου που παρέδιδε την Τσεχοσλοβακία στα νύχια του Χίτλερ. Στο στρατόπεδο της εργατικής τάξης, οι ελπίδες και η αυτοπεποίθηση της άνοξης του '36 έδιναν τη θέση τους στην απογοήτευση και την παθητικότητα. Στις 30 Νοέμβριο η Γενική Απεργία ενάντια στη καθιέρωση των απλήρωτων υπερωριών (για να δουλέψει απρόσκοπτα η πολεμική βιομηχανία) τσακίστηκε και ηττήθηκε.

Στις άλλες χώρες

Η στροφή στο Λαϊκό Μέτωπο δεν περιορίστηκε στην Γαλλία. Εφαρμόστηκε σε όλες τις χώρες όπου δρούσαν Κομμουνιστικά Κόμματα, με ανάλογα αποτελέσματα.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι ΗΠΑ. Το Κομμουνιστικό Κόμμα της χώρας βρέθηκε κι αυτό αντιμέτωπο με μια ανάταξη του εργατικού κινήματος από το 1933 και μετά. Από το 1934 άρχισε να αναζητάει συμμαχίες με το αδύναμο Σοσιαλιστικό Κόμμα. Η μεγάλη αλλαγή ήρθε στην αντιμετώπιση του Ρούζβελτ. Το 1934 το κόμμα θεωρούσε αυτόν και την κυβέρνησή του ως φασιστικές. Στις προεδρικές εκλογές του 1936 κατέβασε μεν δικό του υποψήφιο αλλά μόνο και μόνο για να προσπατήσει τον Ρούζβελτ από τις κατηγορίες ότι ήταν «κρυφοκομμουνιστής». Την επόμενη χρονιά, το κόμμα δήλωνε πλέον ανοιχτά ότι ο Ρούζβελτ είναι ο ηγέτης του ... Αμερικανικού Λαϊκού Μετώπου.

Ήταν χρόνια που το εργατικό κίνημα έδωσε συγκλονιστικές μάχες, όπως οι καταλήψεις των εργοστασίων το 1937. Μάχες νικηφόρες, που άνοιγαν το δρόμο για να βρει η ριζοσπαστικοποίηση των εργατών έκφραση και στο πολιτικό

επίπεδο. Όμως, το ΚΚ θάφτηκε στην «προοδευτική» πτέρυγα των Δημοκρατικών και στέριξε αυτή τη δυνατότητα από το εργατικό κίνημα. Στην ουσία σπατάλησε τη δυνατότητα να υπάρξει μια δυνατή και ανεξάρτητη Αριστερά στις ΗΠΑ.

Στην Ελλάδα οι συνέπειες της στροφής στο Λαϊκό Μέτωπο ήταν πιο τραγικές. Όταν τον Γενάρη του 1934 το ΚΚΕ εγκατέλειπε με την 6η Ολομέλεια της ΚΕ του την σοσιαλιστική επανάσταση ως άμεσο στρατηγικό στόχο, έντυνε την υιοθέτηση του «αστικοδημοκρατικού» σταδίου με επαναστατική φρασεολογία. Μέσα σε ένα χρόνο αυτές οι αναφορές είχαν χαθεί. Το ΚΚΕ διεκδικούσε τον σχηματισμό μιας «αντιφασιστικής κυβέρνησης» σε συμμαχία με κομμάτια των Φιλελεύθερων. Τον Μάη του 1936 η απεργία των καπνεργατών στη Θεσσαλονίκη μετατράπηκε σε πολιτική γενική απεργία με αίτημα την πτώση της κυβέρνησης Μεταξά που είχε βουτήξει στο αίμα την πόλη. Ενώ η Απεργιακή Επιτροπή ήταν ουσιαστικά κυρίαρχη της πόλης, το ΚΚΕ έσπευσε να σταματήσει την απεργία. Στις 4 Αυγούστου ο Μεταξάς με τον βασιλιά επέβαλαν την δικτατορία τους.

Το καλοκαίρι του 1936 η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου στην Γαλλία χρειάστηκε να απαντήσει στις εκκλήσεις της «αδελφής» της κυβέρνησης στην Ισπανία (είχε εκλεγεί τον Φλεβάρη) για στρατιωτική βοήθεια ενάντια στους φασίστες του Φράνκο. Ήταν μια έκκληση μιας νόμιμα εκλεγμένης κυβέρνησης σε μια άλλη και μάλιστα αφορούσε υλικό (αεροπλάνα) για το οποίο υπήρχε ήδη υπογραμμένη συμφωνία. Όμως, το Γαλλικό Γενικό Επιτελείο δεν ήθελε να βοηθήσει την «κόκκινη» κυβέρνηση της Ισπανίας ούτε το Ριζοσπαστικό Κόμμα και έτσι το μόνο που πήρε ως συμπαράσταση η Ισπανική κυβέρνηση ήταν θερμά λόγια από τους Γάλλους συντρόφους της.

Το Ισπανικό Λαϊκό Μέτωπο είχε συγκροτηθεί στην ίδια βάση με το γαλλικό –για την ακρίβεια, τα αστικά κόμματα που συμμετείχαν ήταν πολύ πιο αδύναμα από το Ριζοσπαστικό της Γαλλίας. Αντίστοιχα, η εργατική τάξη είχε περάσει ένα μεγάλο σχολείο αγώνων και ριζοσπαστικοποίησης από το 1931 όταν μια επανάσταση εγκαθίδρυσε τη Δημοκρατία. Όταν τον Ιούλη του 1936 οι στρατηγοί με επικεφαλής τον Φράνκο οργάνωσαν πραξικόπημα, το σύνολο της άρχουσας τάξης πέρασε με τη μεριά τους. Η εργατική τάξη απάντησε με

επανάσταση.

Ο Στάλιν δεν ήθελε επανάσταση στην Ισπανία, γιατί ο στόχος του ήταν να τραβήξει τις «Δημοκρατίες της Δύσης» σε μια συμμαχία ενάντια στην Γερμανία. Το Λαϊκό Μέτωπο της Ισπανίας, με την επιμονή του ΚΚ, εφάρμοσε αυτή την πολιτική. Δεν δίστασε να εξαπολύσει μια εκστρατεία καταστολής την άνοιξη του 1937 που τσάκισε την επαναστατική Βαρκελώνη και σιγά-σιγά αφαίρεσε όλες τις κατακτήσεις της πρώτης επαναστατικής περιόδου.

Το ΚΚ Ισπανίας επέμενε ότι «πρώτα θα κερδίσουμε τον πόλεμο και μετά θα μπορούμε να μιλήσουμε για επανάσταση». Πνίγοντας την επανάσταση, όμως, εξασφάλισε και την ήττα στον πόλεμο. Μόνο ένας επαναστατικός πόλεμος θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τις πανίσχυρες στρατιές του Φράνκο που εξόπλιζαν ο Μουσολίνι και ο Χίτλερ. Οι δυτικές δημοκρατίες άφησαν αβοήθητη την Ισπανική Δημοκρατία. Ο Στάλιν μείωσε κατακόρυφα την όποια βοήθεια από το 1938, όταν έγινε σαφές ότι οι στόχοι της συμμαχίας θα έμενε ανεκπλήρωτος. Τον Μάρτη του 1939 η Ισπανική Δημοκρατία ηττήθηκε οριστικά και η δικτατορία του Φράνκο θα κρατήσει για σαράντα χρόνια. Σε εξί μήνες θα ξεσπούσε ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος. Τα Λαϊκά Μέτωπα απέτυχαν να σταματήσουν και τον φασισμό και τον πόλεμο. ■

Σημειώσεις

1. Ο Αλεξάντρ Σταβίσκι ήταν ένας κερδοσκόπος χρηματιστής που πούλησε πλαστά ομόλογα στη δημοτική τράπεζα της Μπαγιόν. Στο σκάνδαλο αναμίχθηκαν υπουργοί και άλλα ανώτερα στελέχη των Ριζοσπαστών.
2. Julian Jackson, *The Popular Front in France Defending Democracy 1934-1938*, Cambridge University Press 1990, σελ. 29.
3. E H Carr, *The Twilight of the Comintern 1930-1935*, McMillan 1982, σελ. 195
4. Writings of Leon Trotsky (1934-35), Pathfinder 2002, σελ. 41
5. <http://www.marxists.org/archive/trotsky/1936/whitherfrance/ch01.htm>
6. Carr, σελ. 204.
7. Όπως υποστηρίζει ο Βασίλης Λιόσης στο άρθρο «Ο φασισμός, ο πόλεμος και το 7ο Συνέδριο της Κομμουνιστικής Διεθνούς» στη Μαρξιστική Σκέψη τόμος 10, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2013.
8. Τόνι Κλιφ, *Τρότσκι Τόμος Τέταρτος*, σελ. 267.
9. Το πρόγραμμα του Λαϊκού Μετώπου περιείχε μόνο μια ασαφή αναφορά στη «μείωση των ωρών εργασίας χωρίς μείωση του μισθού». Επίσης περιείχε μια ασαφή αναφορά στο επίδομα ανεργίας, αλλά έτσι κι αλλιώς η βουλή είχε ψηφίσει ένα τέτοιο νόμο το 1931 ο οποίος είχε μπλοκαριστεί στην Γερουσία.
10. Για μια λεπτομερή ανάλυση βλέπε John Bulatis, *Communism in Rural France –French Agricultural Workers and the Popular Front*, IB Tauris 2008, ιδιαίτερα το πέμπτο κεφάλαιο *Rebellion in the Fields 1936-1937* σελ. 89-125.

Φοιτητική διαδήλωση στο Κάιρο
ενάντια στο στρατιωτικό πραξικόπημα.

Μέση Ανατολή

αναζητώντας την ανέφικτη σταθεροποίηση

Ο Νίκος Λούντος μας οδηγεί μέσα από την “κινούμενη άμμο”
της αστάθειας των καθεστώτων και του ιμπεριαλισμού.

Η επίσημη εικόνα για το τι συμβαίνει στη Μέση Ανατολή λέει πως βρισκόμαστε σε φάση σταθεροποίησης. Πράγματι αν κοιτάξει κανείς ένα χρόνο πριν, ο Μοχάμεντ Μούρσι βρισκόταν στο μέσο της θητείας του και κάθε μέρα είχε να αντιμετωπίσει ακόμη μια εστία έκρηξης και αμφισβήτησης. Πριν από έξι μήνες το κύμα των πιο μαζικών διαδηλώσεων με πολλά εκατομμύρια στους δρόμους όλης της χώρας γκρέμισε τον Μούρσι και την κυβέρνηση της Μουσουλμανικής Αδελφότητας. Όλα τα ενδεχόμενα ήταν ξανά ανοιχτά. Ακόμη κι αν δεν πάει κανείς τόσο πίσω, μόλις πριν από δύο τεύχη του περιοδικού, ένα από τα εισαγωγικά άρθρα ήταν αφιερωμένο στον επικείμενο (όπως φαινόταν τότε) πόλεμο κατά της Συρίας. Η αμερικάνικη πολεμική μηχανή αναπτυσσόταν στην Ανατολική Μεσόγειο και κανείς

δεν ήξερε ποια θα ήταν η μέρα της ανάφλεξης που δεν θα περιοριζόταν μόνο στη Συρία αλλά θα απλωνόταν από το Ιράν ως την Παλαιστίνη.

Σήμερα στην Αίγυπτο οι ειδήσεις φέρουν καθημερινά εικόνες για το σκληρό περιορισμό των διαδηλώσεων από την κυβέρνηση του Σίσι, μια κυβέρνηση που φαίνεται να έχει τον αδιαμφισβήτητο πολιτικό έλεγχο πατώντας πάνω σε ένα πολιτικό μπλοκ που ξεκινάει από το Κομμουνιστικό Κόμμα της Αιγύπτου και φτάνει ως τους φίλους του Μουμπάρακ. Στη Συρία, ο πόλεμος έχει απομακρυνθεί ως ενδεχόμενο και ο Άσαντ φαίνεται να σφίγγει τον κλοιό γύρω από τις απελευθερωμένες περιοχές. Τη στιγμή που γράφονταν αυτές οι γραμμές, η συριακή αεροπορία βομβάρδιζε το Χαλέπι, σκορπώντας το θάνατο και γεμίζοντας τα νοσοκομεία με τραυματίες. Οι πιο αντιδραστικές δυνάμεις

της περιοχής μέσα σε τέτοια κατάσταση βλέπουν τους φίλους τους στη Συρία να αποκτάνε περισσότερο έλεγχο στο εσωτερικό της αντιπολίτευσης, ενώ οι “κόποι” τους για το καταλάγιασμα της επανάστασης στην Αίγυπτο φαίνεται να διακαιώνονται.

Πάνω σε όλα αυτά, το μεγάλο χαρτί της σταθεροποίησης της περιοχής ήταν η συμφωνία των ΗΠΑ, των άλλων μεγάλων δυνάμεων και του Ιράν σχετικά με το πυρηνικό του πρόγραμμα. Στα τέλη Νοέμβρη οι υπουργοί εξωτερικών ΗΠΑ, Ρωσίας, Κίνας, Γερμανίας, Γαλλίας, Βρετανίας έφτασαν σε μια μεταβατική συμφωνία με το Ιράν, το οποίο θα παγώσει βασικά τμήματα του πυρηνικού του προγράμματος και σε αντάλλαγμα θα εισπράξει χαλάρωση του εμπάργκο και περισσότερο χρόνο για διαπραγματεύσεις.

Πριν δούμε τι πραγματικά συμβαίνει,

χρειάζεται να επισημάνουμε δύο πράγματα. Πρώτον, δεν είναι η πρώτη φορά από τότε που ξέσπασαν οι αραβικές επαναστάσεις που αναγγέλλεται η σταθεροποίηση. Μπορεί σήμερα να ξέρουμε σε τι μαζική έκρηξη οδήγησε η κυβέρνηση Μούρσι, αλλά τότε ακούγονταν πολύ πιο έντονα οι φωνές που περιέγραφαν την κατάσταση ως “ισλαμικό χειμώνα” που έβαλε τέλος στην επανάσταση. Ακόμη πιο πίσω, όταν οι στρατηγοί με τον Ταντάουι επικεφαλής πήραν την εξουσία μετά την πτώση του Μουμπάρακ, ήταν πάλι “σταθεροποίηση”. Αυτό δεν σημαίνει ότι η σημερινή κατάσταση είναι ίδια, αλλά ας είμαστε επιφυλακτικοί απέναντι στις περιγραφές που μένουν στα εξωτερικά γεγονότα και δεν παρακολουθούν τις δυναμικές που εξελίσσονται από κάτω. Όσον αφορά τις διπλωματικές συμφωνίες, η Μέση Ανατολή είναι η περιοχή του πλανήτη που τις έχει τινάξει στον αέρα πάρα πολλές φορές, ακόμη και σε περιόδους πολύ πιο ελεγχόμενες από τη σημερινή.

Θεωρίες συνωμοσίας

Η δεύτερη επισήμανση, που συνδέεται με την πρώτη, είναι ότι για πολύ κόσμο η κατάσταση σήμερα φαίνεται και είναι πολύ πιο μπερδεμένη και ακατανόητη. Πριν από τρία χρόνια ήταν “ο κόσμος απέναντι στους δικτάτορες”, μετά για ένα διάστημα για κάποιους η περιγραφή ήταν “ο κόσμος ενάντια στους Ισλαμιστές”. Όμως τώρα τα πράγματα φαίνονται πολύ πιο σύνθετα. Αυτό έχει οδηγήσει σε άνθηση μιας σειράς θεωριών συνωμοσίας. Αν τις βάλει κανείς στη σειρά, θα δει ότι αλληλοαναιρούνται μεταξύ τους. Αυτό είναι όμως ακόμη ένα δείγμα της σύγχυσης. Όταν οι ΗΠΑ ετοιμάζονταν να χτυπήσουν τη

Συρία, η συριακή επανάσταση περιγραφόταν ως “αμερικανική συνωμοσία” για να πέσει το τελευταίο προοδευτικό καθεστώς της περιοχής. Τώρα που αποφάσισαν να κάνουν τα στραβά μάτια, κάποιιοι βλέπουν μια συνωμοσία ανάμεσα στον Άσαντ και τους Αμερικάνους. Στην Αίγυπτο, όσο η Αδελφότητα ήταν στην εξουσία, επικρατούσε μια θεωρία που έλεγε ότι υπάρχει μυστική συμφωνία ανάμεσα στις ΗΠΑ και τον Μούρσι για να εφαρμοστεί νεοφιλελεύθερο πρόγραμμα στην Αίγυπτο και να... αδυνατίσει η εθνική κυριαρχία της Αιγύπτου μέσω της αρπαγής του δημόσιου πλούτου της.

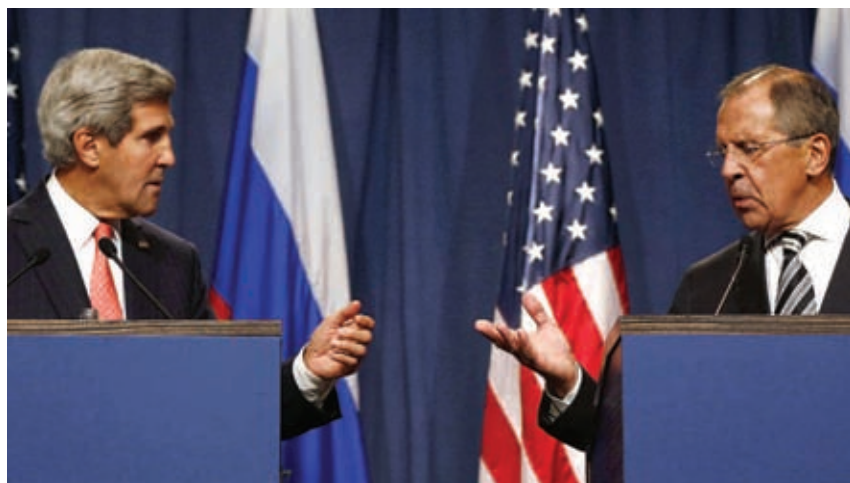
Αυτά τα σενάρια έδιναν και έπαιρναν, και ακόμη αναπαράγονται από την αραβική αριστερά. Το ίδιο το Στέιτ Ντιπάρτμεντ περιγράφει την περίπλοκη κατάσταση, λέγοντας πως είναι αδύνατο για κάποιον αμερικάνο διπλωμάτη να κάνει επίσημη εμφάνιση στην Αίγυπτο, επειδή για τον μισό πληθυσμό οι ΗΠΑ συνεργάζονται με την Αδελφότητα για να ρίξουν τη στρατιωτική κυβέρνηση, ενώ για τον άλλο μισό οι ΗΠΑ ήταν οι συνεργάτες του καταπιεστικού καθεστώτος της Αδελφότητας. Οι Σαουδάραβες, σύμφωνα με τις θεωρίες συνωμοσίας, θα δυνάμωναν το “μουσουλμανικό” τζόχο. Τώρα είναι οι πρώτοι που έτρεξαν να στηρίξουν το νέο στρατιωτικό καθεστώς στην Αίγυπτο που ανοίγει πυρ κατά των Αδελφών Μουσουλμάνων. Οι ΗΠΑ έστηναν μια συνωμοσία των πάντων κατά του Ιράν. Τώρα έγιναν επίσημοι συνομιλητές.

Αυτό που φανερώνουν όλες αυτές οι αντιφατικές περιγραφές είναι την κινούμενη άμμο κάτω από την “σταθεροποίηση”. Η συμφωνία με το Ιράν είναι όντως μια μεγάλη στροφή. Ας δούμε όμως τι πραγματικά φανερώνει. Σύμφωνα

να με τον Ομπάμα είναι “ένα μεγάλο βήμα προς τα εμπρός”. Ο Νετανιάχου, του Ισραήλ, τη χαρακτήρισε “σφάλμα ιστορικών διαστάσεων”. Ήδη πριν από τον πόλεμο του Ιράκ, το Ιράν ήταν ο μεγάλος τοπικός παίχτης εκτός ελέγχου στην περιοχή. Υποτίθεται ότι ο πόλεμος και η κατοχή θα έφεραν τις ΗΠΑ σε θέση ισχύος ώστε να μπορέσουν να υπαγορεύσουν αλλαγές είτε στους συμμάχους τους, είτε στο Ιράν και τα άλλα καθεστώτα του “άξονα του κακού”.

Το πραγματικό αποτέλεσμα όμως του πολέμου ήταν το αντίθετο. Οι ΗΠΑ έχασαν αξιοπιστία, βυθίστηκαν σε ένα βάλτο, ο οποίος απειλούσε να παρασύρει τους πάντες. Το Ιράν βγήκε ενισχυμένο. Το καθεστώς Μάλικι στο Ιράκ βρίσκεται στην εξουσία 7,5 χρόνια τώρα, έχοντας ανοιχτούς δεσμούς με την Τεχεράνη. Οι Αμερικάνοι μπόρεσαν να απεμπλέξουν τελικά το στρατό τους, μόνο χάρη σε αυτή τη συμμαχία. Ο πόλεμος του 2006 στο Λίβανο έδωσε ακόμη μια ώθηση στη στρατιωτική ισχύ του Ιράν. Ένας στρατιωτικός και πολιτικός τους σύμμαχος, η Χεζμπολάχ, είχε καταφέρει να κατατροπώσει το επιτιθέμενο Ισραήλ, χωρίς να μουν σε κίνηση οι πυραύλοι, ο στρατός ή τα υποτιθέμενα πυρηνικά της Τεχεράνης. Ακριβώς εκείνη την περίοδο οι φωνές των γερακιών εντάθηκαν. Το Ιράν έπρεπε να πάρει ένα μάθημα και πάση θυσία έπρεπε να μπει τέλος στο πυρηνικό του πρόγραμμα. Και το Ισραήλ και η Σαουδική Αραβία προετοιμάζονταν και πίεζαν για ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Οι ίδιες δυνάμεις τώρα δηλώνουν ανοιχτά τη δυσφορία τους για τις συμφωνίες της Γενεύης. Το Ισραήλ συνεχίζει να θεωρεί ότι ένα πυρηνικό χτύπημα κατά των πυρηνικών εγκαταστάσεων είναι το προαπαιτούμενο για να λυθεί το “πρόβλημα”. Για τις ΗΠΑ, όπως φαίνεται, αυτό το ενδεχόμενο είναι πολύ επικίνδυνο.

Ποια είναι η εξήγηση για αυτή τη στροφή; Προφανώς δεν είναι ότι ο Ομπάμα είναι “περιστέρι” ενώ ο Μπους ήταν “γεράκι”. Ο Ομπάμα είναι ο πρόεδρος που έχει εξαπολύσει το πιο θανατηφόρο κύμα επιθέσεων με μη-επανδρωμένα αεροσκάφη στο Πακιστάν και το Αφγανιστάν, δολοφονώντας αθώους καθημερινά. Η απάντηση είναι ότι αντίθετα με την εικόνα της “σταθεροποίησης

Συνάντηση Τζον Κέρι - Σεργκέι Λαβρόφ για την αμερικανορωσική συνεργασία στη Συρία

σης”, αυτό που επικρατεί είναι ο φόβος των ιμπεριαλιστών και όλων των αρχουσών τάξεων για τις εξελίξεις. Αυτό είναι που τους αναγκάζει να δημιουργήσουν νέες συμμαχίες, ώστε να μπορέσουν να ελέγξουν κάποια από όλα τα θερμά σημεία που έχουν ανοίξει.

Συμβιβασμός

Η Συρία υπήρξε το κατεξοχήν παράδειγμα αυτής της ηττοπαθούς επιλογής. Μετά από όλη αυτή την πολεμική προετοιμασία, τη διπλωματική κινητικότητα, τους θεατρινισμούς, τις απειλές και τα κροκοδείλια δάκρυα για τα θύματα των χημικών όπλων του Άσαντ, τελικά οι ΗΠΑ έτρεξαν να κάσουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με την πρώτη συμβιβαστική πρόταση που έριξε στη συζήτηση η Ρωσία. Ήταν μια “νίκη για τη Συρία που επετεύχθη χάρη στους Ρώσους φίλους μας”, δήλωσε ένας υπουργός του Άσαντ. Για κάποιους ήταν η μεγάλη επιστροφή της Ρωσίας στη Μέση Ανατολή. Φυσικά πρόκειται για υπερβολή. Η Ρωσία υπεράσπισε ότι της έχει απομείνει σαν επιρροή στην περιοχή, τους δεσμούς της με το καθεστώς Άσαντ, ανάμεσα στους οποίους είναι και η ρώσικη ναυτική βάση στην Ταρτούς, η μοναδική στη Μεσόγειο. Ήταν λογικό να χρησιμοποιήσει όλα της τα διπλωματικά όπλα για να εμποδίσει έναν πόλεμο που θα αποκεφάλιζε το καθεστώς. Αν και όπως φαίνεται, προετοιμαζόταν και προετοιμάζεται για την μετά – Άσαντ εποχή, έχοντας τις πιο ρεαλιστικές προτάσεις για τους διαδόχους.

Το ερώτημα είναι γιατί οι ΗΠΑ ακολούθησαν τόσο πρόθυμα. Η περίφημη “κόκκινη γραμμή” του Ομπάμα μπήκε κάτω από το χαλί και ο Πλανητάρχης αποφάσισε ότι θα εφαρμόσει μεγαλύτερη δημοκρατία από τους προκατόχους του και θα ζητήσει τη γνώμη του Κογκρέσου για τον πόλεμο. Από το πουθενά, μια επιλογή πυγμής κατά ενός αδύναμου καθεστώτος, όπως είναι το Συριακό, απειλούσε ότι θα μετατραπεί σε πολιτική κρίση στην καρδιά του ιμπεριαλισμού, με τους δημοσιογράφους να μετράνε κάθε μέρα τα κονιά που θα έπαιρνε ο Ομπάμα σε πιθανή ψηφοφορία, και να μην τους βγαίνουν. Η συζήτηση στο Κογκρέσο έπαιρνε τη μία παράταση μετά την άλλη, μέχρι που τελικά, παρόλες τις γκρίνιες των Ρεπουμπλικάνων, πόλεμος δεν έγινε.

Το Πεντάγωνο ήταν από τους πιο επιφυλακτικούς παράγοντες στην όλη συζήτηση. Το σύνδρομο του Ιράκ και

Στρατεύματα της Σαουδικής Αραβίας στο Μπαχρέιν

του Αφγανιστάν είναι καθοριστικό. Είχε προηγηθεί η απίστευτη ήττα της συγκυβέρνησης Συντηρητικών – Φιλελεύθερων της Βρετανίας, στο δικό της κοινοβούλιο, με τον πρωθυπουργό Ντέιβιντ Κάμερον να δηλώνει πως η Βρετανία δεν θα συμμετάσχει στον πόλεμο επειδή ο βρετανικός λαός δεν συμφωνεί. Όλη η κληρονομιά της αποτυχίας 10 χρόνων στη Μέση Ανατολή γύρισε μπουμερανγκ μέσα στην πολιτική σκηνή των πιο ακλόνητων πυλώνων του ιμπεριαλισμού.

Δεν ήταν η διπλωματική ισχύς της Ρωσίας που καθόρισε τις εξελίξεις, αλλά η απόφαση του αμερικάνικου κατεστημένου ότι δεν έχει τις δυνατότητες να εμπλακεί σε έναν ακόμη πόλεμο στη Μέση Ανατολή. Ο Ομπάμα έχει αναλάβει να υλοποιήσει τη λεγόμενη “στροφή προς τον Ειρηνικό”. Η πρόσφατη “ζώνη εναέριου ελέγχου” που κήρυξε η Κίνα έδειξε με εκρηκτικό τρόπο τι σημαίνει αυτός ο εξελισσόμενος ανταγωνισμός. Το Πεκίνο προσπαθεί να αξιοποιήσει την οικονομική του δύναμη για να κάνει βήματα στο στρατηγικό έλεγχο του “ζωτικού του χώρου”, αυξάνοντας τις στρατιωτικές δαπάνες και προχωρώντας σε εξοπλιστικές καινοτομίες. Διεκδικεί να ελέγξει τους δρόμους του εμπορίου που του εξασφαλίζουν πρώτες ύλες και αγορές. Βρίσκεται όμως περικυκλωμένο από αμερικάνικες βάσεις και το δίκτυο των αεροπλανοφόρων. Έτσι οδηγείται σε τριβές σχεδόν με όλους τους γείτονες. Οι ΗΠΑ ενθαρρύνουν αυτές τις κόντρες ώστε να μην μπορέσει η Κίνα να κάνει τα βήματα που της αναλογούν. Αυτή η τακτική όμως απαιτεί ότι το 60% των αμερικάνικων στρατιωτικών δυνατοτήτων πρέπει να κατευθυνθούν προς

αυτή την περιοχή του πλανήτη. Για τις ΗΠΑ δεν είναι δυνατόν να επιδιώκουν ταυτόχρονα αυτή τη στροφή αλλά και να βρίσκονται παγιδευμένες στη Μέση Ανατολή. Αυτό είναι που τις αναγκάζει να δίνουν πόντους στη Ρωσία, αλλά και να βάζουν το Ιράν στη σκακιέρα, σαν παράγοντες που μπορούν να εξασφαλίσουν λίγη παραπάνω σταθερότητα.

Όλοι αυτοί οι γενικοί φόβοι πήραν συγκεκριμένη μορφή στην περίπτωση της Συρίας. Οι ΗΠΑ δοκίμασαν και πειραματίστηκαν με όλα τα σενάρια: Ενίσχυση της αντιπολίτευσης, πολιτικά, με εξοπλισμό, προσπάθεια να διχοτομηθεί η αντιπολίτευση και να ενισχυθούν τα πιο ελεγχόμενα τμήματά της, ένοπλη επέμβαση, κλπ. Αυτό που έβγαζαν όμως συμπέρασμα μέρα με τη μέρα ήταν ότι τίποτα δεν τους εξασφάλιζε πως η ανατροπή του Άσαντ θα οδηγούσε σε ένα καθεστώς που θα τους δίνει λιγότερα και όχι περισσότερα προβλήματα. Η αντίσταση στη Συρία δεν είναι μόνο “τζιχαντιστές”, όπως θέλει να την περιγράψει ο Άσαντ. Όμως η Ουάσινγκτον έβλεπε μπροστά της το ενδεχόμενο, στην προσπάθειά της να σπάσει τον άξονα Ιράν – Συρίας – Χεζμπολάχ να βοηθήσει στην εδραίωση μιας μεγάλης βάσης της αλ-Κάιντα στην καρδιά της Μέσης Ανατολής.

Στην πραγματικότητα, όλες οι δυνάμεις της περιοχής συνεχίζουν να βρίσκονται κάτω από την απειλή της αστάθειας. Το “σταθεροποιημένο” Ιράκ βιώνει ένα νέο κύκλο σεκταριστικής βίας ανάμεσα σε Σουνίτες και Σιίτες που απειλεί να τινάξει τους πολιτικούς και γεωγραφικούς συμβιβασμούς στον αέρα. Οι ηγέτες της Σαουδικής Αραβίας βλέπουν την πιθανή κατάρρευση και

διάσπαση του Ιράκ ως θρυαλλίδα που θα κλιμακώσει τα προβλήματα στις δικές τους περιοχές όπου ζει η μειονότητα των Σιτών, οι οποίες κατά “κακή” σύμπτωση είναι και από τις πιο πλούσιες σε πετρέλαιο. Οι σαουδαβικές θεωρίες συνωμοσίας θέλουν το Ιράν να βρίσκεται πίσω από τις ταραχές στο Κατάρ και τις άλλες περιοχές της Ανατολικής Επαρχίας, όπως έβλεπαν και το Ιράν πίσω από την επανάσταση στο Μπαχρέιν, την οποία κατέστειλε ο σαουδαβικός στρατός.

Συμπερασματικά ως προς τις συμφωνίες, μπορεί οι ΗΠΑ και η Ρωσία, μέσω Ιράν, να έκαναν την επιλογή να τα βρουν για να εξασφαλίσουν μια μίνι-μουμ “σταθερότητα” στη Συρία και την ευρύτερη περιοχή, όμως η δυναμική της κρίσης και της επανάστασης κάθε άλλο παρά έχει λήξει. Οι παραδοσιακές συμμαχίες μπορεί να μετατοπίζονται αλλά δεν έχουν αλλάξει. Η Σαουδική Αραβία βρίσκεται λίγο πιο παραμελημένη λόγω της “ειρηνικής συνύπαρξης” των ΗΠΑ με το Ιράν, το Ισραήλ συνεχίζει να γυρνάει για πόλεμο. Αυτό που αναγνωρίζουν όλοι μαζί είναι ότι οι κοινωνικές τεκτονικές πλάκες της περιοχής έχουν ήδη κινηθεί και δεν πρόκειται να σταματήσουν.

Οι μάζες

Το Ιράν από τη μεριά του κάθε άλλο παρά καθορίζεται μόνο από τα γεωπολιτικά του συμφέροντα. Ο Ρουχανί ανέλαβε πρόεδρος τον περασμένο Αύγουστο, παίρνοντας τη ρεβάνς για την πλευρά των “μεταρρυθμιστών” μετά την ήττα του Μουσαβί στις προηγούμενες. Οι εκλογές εκείνες είχαν οδηγήσει στην εξέγερση του 2009-10. Η εξέγερση μπορεί να υποχώρησε, όμως η κυβέρνηση Αχμαντινετζάντ δεν ορθοπόδησε. Έσπασε τους δεσμούς με τα τμήματα του πληθυσμού που την στήριζαν και έχασε την εμπιστοσύνη του ιερατείου. Η πολιτική της αντιιμπεριαλιστικής μεγαλοστομίας δεν έφερε αποτελέσματα από μόνη της ούτε στην οικονομία που υποφέρει από το εμπάργκο, ούτε σε πραγματικό έλεγχο στην περιοχή. Το καθεστώς μπορεί να χαιρέτισε τις αραβικές επαναστάσεις, αλλά δεν έπαψε να φοβάται την προοπτική της σύγκρουσης με τον ίδιο του τον πληθυσμό. Αναγκάστηκε να πάρει αποστάσεις ακόμη και από τις βάρβαρες τακτικές των συμμάχων του στη Συρία.

Υπάρχουν σχολιαστές που συγκρίνουν την συμφωνία ΗΠΑ – Ιράν με την

αναπάντεχη επιλογή του Νίξον να αποκαταστήσει σχέσεις με την Κίνα του Μάο το 1970. Μπορεί να βρει κανείς ομοιότητες και αναλογίες. Αυτό όμως που είναι έντονα διαφορετικό είναι ότι οι συμφωνίες στη Μέση Ανατολή σήμερα γίνονται πάνω σε ένα περιβάλλον όπου οι παίχτες δεν είναι απλώς τα “καθεστώτα”, αλλά έχουν εισβάλει στην σκηνή οι μάζες ως διαρκώς απρόβλεπτος παράγοντας. Η Αίγυπτος είναι το κατεξοχήν παράδειγμα, παρόλο που περνάμε την περίοδο που προβάλλεται ως ο τόπος της επιστροφής στην ομαλότητα.

Οι διαδηλώσεις της 30ης Ιούνη γκρέμισαν τον Μούρσι. Υπάρχουν εκτιμήσεις ότι πρόκειται για τις πιο μαζικές κινητοποιήσεις στην ιστορία. Ο στρατός κινήθηκε για να καλύψει το κενό και για να το καταφέρει χρειάστηκε να παρουσιαστεί ως η δύναμη που υλοποιεί το αίτημα του κινήματος, την ανατροπή δηλαδή του Μούρσι. Η Αδελφότητα είχε βρεθεί στην εξουσία όταν ο στρατός είχε εκτιμήσει πως επιτρέποντας στο πιο μαζικό κόμμα της Αιγύπτου να πάρει την κυβέρνηση, η Αδελφότητα θα μπορούσε να βάλει πιο αποτελεσματικό χαλινάρι στο εργατικό κίνημα και στο “πεζοδρόμιο”. Αντί γι’ αυτό είδε μια έκρηξη του κινήματος, με τον Μούρσι να προσπαθεί να συμβιβάσει τα ασυμβίβαστα. Ήθελε να κρατήσει τις ΗΠΑ ικανοποιημένες, να μην καταργήσει τη συμφωνία με το Ισραήλ, να παζαρεύει με το ΔΝΤ για δάνεια, να απελευθερώσει την οικονομία, αλλά ταυτόχρονα να στείλει και τον κόσμο σπίτι του.

Η νέα κυβέρνηση του στρατηγού Σίσι (επίσημως είναι αναπληρωτής πρωθυπουργός) κατάφερε να συσπειρώσει μια ετερόκλητη συμμαχία πολιτικών δυνάμεων κάτω από την απάτη της σύγκρουσης με τον “απολυταρχισμό” της Αδελφότητας. Το βαθύ κράτος αναγκάζεται να φορέσει το μανδύα της επανάστασης για να ενσωματώσει το κίνημα. Η Αριστερά της σταλινικής και της νασερικής παράδοσης έχει καταπιεί αμάσητο το παραμύθι και παιανίζει προς τιμή του στρατηγού Σίσι. Οι μαζικές δολοφονίες μελών της Αδελφότητας βαφτίζονται “καταστολή τρομοκρατών και νοσταλγών του διεφθαρμένου καθεστώτος”. Οι πραγματικοί νοσταλγοί του καθεστώτος Μουμπάρακ χρησιμοποιούν τα ίδια συνθήματα και τις ίδιες αναλύσεις με την ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος και με τον Σαμπάχι, τον υποψήφιο που στις προεδρικές εκλογές κατέβηκε με τη σημαία της Αριστεράς. Υπουργός Εργα-

σίας που διατάζει την καταστολή των απεργιών είναι ο Καμάλ Αμπου Εϊτά, που βρισκόταν στην ηγεσία των Ελεύθερων Συνδικάτων, τα οποία στήθηκαν με ιδρώτα και αίμα στα τελευταία χρόνια του Μουμπάρακ.

Όλα αυτά είναι μια πικρή αλλά αναγκαία υπενθύμιση της σημασίας των καθαρών ιδεών και της επαναστατικής οργάνωσης. Η Αριστερά που έμπλεξε τον ισλαμισμό με το “φασισμό” ή νομίζει ακόμη πως η κρατική ιδιοκτησία στην οικονομία είναι “σοσιαλισμός” ή θέλει να σώσει την “εθνική ενότητα” καταλήγει να γίνεται πιόνι του στρατού και των δικτατόρων.

Όμως το ερώτημα είναι αν όλα αυτά πραγματικά έχουν εξασφαλίσει στην Αίγυπτο σταθερότητα. Η απάντηση είναι κάθε άλλο. Η Σαουδική Αραβία κινήθηκε ταχύτατα δίνοντας δάνεια στο καθεστώς Σίσι για να μπορεί να κρατηθεί όρθιο και να μην καταρρεύσει η οικονομία. Όμως η κατάσταση της αιγυπτιακής οικονομίας βρίσκεται σε τέτοιο σημείο κατάρρευσης που δεν μπορεί να σωθεί με τέτοιου είδους πρώτες βοήθειες. Στα τέλη του 2013 εξελισσόταν η απεργία στη χαλυβουργία στα πλαίσια ενός ακόμη κύματος εργατικής ανταρσίας. Οι φοιτητές υπερασπίζονταν με τα κορμιά τους τις Πανεπιστημιοπόλεις απέναντι στις προσπάθειες της αστυνομίας να εφαρμόσει τους νέους νόμους για την καταστολή των διαδηλώσεων.

Ο κόσμος που ανέτρεψε τον Μούρσι γιατί είδε τον πληθωρισμό να εκτοξεύεται και τους πραγματικούς μισθούς να πέφτουν μπορεί να συγκέντρωσε τις ελπίδες του στο στρατό, αλλά αυτή η συμμαχία δεν έχει βρει έκφραση παρά μόνο σε ένα “κλίμα”. Η Αδελφότητα συνεχίζει να είναι η μόνη πραγματική πολιτική δύναμη, και αν χάνει προς μια κατεύθυνση είναι από ριζοσπαστικοποιημένα της τμήματα που εγκαταλείπουν τις αυταπάτες του κοινοβουλευτικού δρόμου και στρέφονται στην ένοπλη δράση. Οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές στην Αίγυπτο (και το Επαναστατικό Μέτωπο το οποίο έχουν συγκροτήσει με άλλες οργανώσεις) βρίσκονται σε δύσκολη θέση τους τελευταίους μήνες, προσπαθώντας να επιβιώσουν ανάμεσα στο ξαναζωντανέμα του τραμπουκισμού των νοσταλγών του Μουμπάρακ και στην Αδελφότητα που συσπειρώνει τον κόσμο της με κέντρο το αίτημα επιστροφής του Μούρσι. Όμως ξέρουν πως ο επόμενος γύρος της αιγυπτιακής επανάστασης θα είναι πιο εκρηκτικός από τον προηγούμενο. ■

Βιβλιοκριτική

Κρίσιμα ερωτήματα

Συλλογικό έργο

Κυβέρνηση της Αριστεράς

Δρόμος για το μέλλον
ή παρένθεση;

Τιμή 16€, 318 σελίδες

Εκδόσεις Τόπος, 2013

Πενήνταπέντε χρόνια μετά τις εκλογές του 1958, όταν η ΕΔΑ αναδείχτηκε στη θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης, το 27% του ΣΥΡΙΖΑ στις εκλογές του Ιουνίου 2012 έχει φέρει την προοπτική μιας κυβέρνησης της αριστεράς στο προσκήνιο ως ρεαλιστικό ενδεχόμενο. Για πρώτη φορά μετά από πολλές δεκαετίες, η συζήτηση για το πως μπορούν να αλλάξουν τα πράγματα και για το αν μια κυβέρνηση της αριστεράς μπορεί να υλοποιήσει οράματα και να αλλάξει σε ουσιαστικό βαθμό τις δραματικές συνθήκες που εκατομμύρια εργαζόμενοι βιώνουν μετά από τέσσερα χρόνια μνημόνια και κρίση δεν περιορίζεται σε μικρές ομάδες της αριστεράς αλλά αγκαλιάζει μεγάλες ομάδες ανθρώπων. Ο παρών τόμος αντανακλά αυτή τη συζήτηση στα πλαίσια του κινήματος συγκεντρώνοντας δέκα κείμενα στελεχών και αγωνιστών της Αριστεράς από τον ΣΥΡΙΖΑ μέχρι την ΑΝΤΑΡΣΥΑ.

Κάποια από τα κείμενα από προβληματικά στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ επιδιώκουν να σκιαγραφήσουν πλευρές της κυβερνητικής πολιτικής που μια μελλοντική κυβέρνηση της αριστεράς θα προσπαθούσε να εφαρμόσει: ο Γιάννης Δραγασάκης ασχολείται με την οικονομική πολιτική, η Σοφία Σακοράφα με την παραγωγική ανασυγκρότηση, η Ρένα Δούρου με την εξωτερική πολιτική, η Θεανώ Φωτί-

ου με τα εκπαιδευτικά, και ο Μάκης Ζέρβας με το περιβάλλον. Δυστυχώς, τα κείμενα αυτά είναι βαθιά απογοητευτικά για οποιονδήποτε τρέφει ελπίδες για τις αλλαγές που μπορεί να φέρει μια κυβέρνηση της αριστεράς. Δεν είναι μόνο ότι τα κείμενα αντανακλούν το πόσο δεξιά έχει πάει η ηγεσία του ΣΥΡΙΖΑ: για όποιον θυμάται τη συνάντηση του Τσίπρα με τον σφαγέα πρόεδρο του Ισραήλ Πέρες το καλοκαίρι του 2012, δεν θα προκαλέσει έκπληξη το γεγονός ότι η αριστερή εξωτερική πολιτική που προτείνει η Δούρου έχει ως στόχο την προάσπιση των «εθνικών συμφερόντων» και την αναζήτηση εναλλακτικών συμμαχιών με την Κίνα και τη Ρωσία. Αλλά τα προβλήματα είναι πολύ βαθύτερα. Το πρώτο και βασικό πρόβλημα ξεκινά από την λανθασμένη ανάλυση για τη δομή της καπιταλιστικής οικονομίας και τη φύση της οικονομικής κρίσης. Διακηρύξεις σαν αυτές του Δραγασάκη ότι μια κυβέρνηση της αριστεράς θα είχε ως μακροπρόθεσμο στόχο ένα αναπτυξιακό μοντέλο με βάση τις αρχές της αλληλεγγύης και της συνεργασίας αποφεύγουν να απαντήσουν πως ένα τέτοιο μοντέλο είναι συμβατό με αυτό μιας καπιταλιστικής οικονομίας σε κρίση. Αναλύσεις σαν αυτές της Σακοράφα θέτουν ως στόχο για την αριστερά όχι τη σύγκρουση με τα αφεντικά, αλλά την παραγωγική ανασυγκρότηση της χώρας σε συνεργασία με τα «υγιή» κομμάτια της αστικής τάξης. Τέτοιες αναλύσεις όχι μόνο αδυνατούν να αντιληφθούν την παγκόσμια φύση της οικονομικής κρίσης· ακόμα χειρότερα, υποτάσσουν τους εργατικούς αγώνες σε αυτοσυγκράτηση και αναμονή «μέχρι να ανασυγκροτηθεί η χώρα».

Ένα δεύτερο θεμελιακό πρόβλημα είναι η αντίληψη του κράτους που αντανακλούν αυτά τα κείμενα. Σύμφωνα με αυτές τις αναλύσεις, το κράτος είναι ένας ουδέτερος μηχανι-

σμός, και αρκεί μια κυβέρνηση της αριστεράς να δώσει τις σωστές κατευθύνσεις ώστε να δουλέψει σωστά. Με άλλα λόγια, αρκεί ένας αριστερός υπουργός για να ασκήσουν οι διπλωμάτες και οι караβανάδες μια φιλειρηνική πολιτική, για να προστατεύσουν οι δικαστές και η αστυνομία τα εργατικά δικαιώματα και τους μετανάστες, για να πληρώσουν οι εφοπλιστές φόρους. Στην πραγματικότητα, όχι μόνο το κράτος δεν είναι ουδέτερο, όπως έδειξαν όλες οι αποκαλύψεις για τους δεσμούς της αστυνομίας, του στρατού και των δικαστών με τους νεοναζί, αλλά η πραγματική δύναμη δεν βρίσκεται καν στο κοινοβούλιο.

Είναι ένα πολύ θετικό βήμα ότι μια σειρά από άλλα κείμενα στον ίδιο τόμο προσπαθούν να αναδείξουν αυτά ακριβώς τα ζητήματα. Οι Γιάννης Τόλιος και Χρήστος Κεφαλής εξετάζουν τη διαπάλη σχεδίου και αγοράς ως μοχλό μετάβασης στο σοσιαλισμό· ο Δημήτρης Μπελαντής συζητά τη στάση της κυβέρνησης της αριστεράς απέναντι στο κράτος έκτακτης ανάγκης· ο Λεωνίδας Βατικιώτης αναλύει τη δομή της οικονομικής

κρίσης και τη σημασία ενός μεταβατικού προγράμματος τεσσάρων σημείων (διαγραφή του χρέους, έξοδος από την ευρωζώνη, κρατικοποιήσεις, μείωση ωρών εργασίας)· τέλος, ο Παναγιώτης Σωτήρης εξετάζει την κρίση της αστικής ηγεμονίας και τα ζητήματα στρατηγικής του κινήματος. Και τα τέσσερα αυτά κείμενα επισημαίνουν σωστά ότι καμία λύση δεν μπορεί να έρθει χωρίς σύγκρουση με το ντόπιο και ξένο κεφάλαιο και μέσα στα πλαίσια της ευρωζώνης και της ΕΕ. Εξίσου σημαντική είναι η συζήτηση για το αν το κράτος είναι ουδέτερος μηχανισμός, και για το αν η εργατική τάξη θα χρειαστεί να το διαλύσει και να βάλλει στη θέση του τα δικά της όργανα: τα διδάγματα από προηγούμενες κυβερνήσεις της αριστεράς, όπως στην Ισπανία του 1936 ή στη Χιλή του 1970, είναι καθοριστικά, όπως σωστά επισημαίνουν οι συγγραφείς. Αλλά αυτές οι σωστές επισημάνσεις οδηγούν σε ατελή ή λανθασμένα συμπεράσματα λόγω της απουσίας ενός τρίτου σημαντικού παράγοντα. Η συζήτηση για την κυβέρνηση της αριστεράς και την επαναστατική στρατηγική δεν μπορεί να γίνει χωρίς να βάζει στο κέντρο το υποκείμενο που μπορεί να αλλάξει την κοινωνία και χωρίς να εξετάζει την πορεία του κινήματος τα τελευταία χρόνια. Αυτό που απουσιάζει από αυτά τα κείμενα είναι μια ανάλυση της πορείας του εργατικού κινήματος και της σημασίας των αγώνων που έχουν ρίξει τρεις κυβερνήσεις, έχουν διεξάγει μεγαλειώδεις αγώνες διαρκείας όπως αυτός των διοικητικών, έχουν αναδείξει την αριστερά σε πλειοψηφία στα συνδικάτα και την επαναστατική αριστερά σε υπολογίσιμη δύναμη, και έχουν αρχίσει να δημιουργούν τις συνθήκες για οργάνωση και συντονισμό από τη βάση. Εξίσου καθοριστικό είναι το θέμα του εργατικού ελέγχου ως απάντηση στην κρίση και τα κλεισίματα και ως προοπτική εναλλακτικής οργάνωσης της κοινωνίας. Χωρίς αυτή την ανάλυση, η διάχυση της κεντρικότητας της εργατικής τάξης σε ένα «λαϊκό κίνημα» οδηγεί στον πειρασμό της αναζήτησης μεσοβέζικων λύσεων, που ιστορικά έχουν οδηγήσει μόνο σε τραγωδίες.

Τα διλήμματα μεταρρύθμιση ή επανάσταση, παραγωγική ανασυγκρότηση ή εργατικός έλεγχος, εκδη-

μοκρατισμός ή εργατικό κράτος δεν εμφανίζονται για πρώτη φορά στην ιστορία του κινήματος. Το κείμενο του Θανάση Καμπανιάννη που κλείνει τον τόμο μας θυμίζει ότι αυτά τα ζητήματα στρατηγικής πάνε πίσω στον Μαρξ και την Παρισινή Κομμούνα, στη σύγκρουση ανάμεσα στη Λούξεμπουργκ, στους ρεφορμιστές τύπου Μπερνστάιν και στους κεντριστές τύπου Κάουτσκι, στην εμπειρία και τα διδάγματα της Ρώσικης επανάστασης και της Τρίτης Διεθνούς. Είναι τεράστιο προχώρημα ότι αυτά τα διλήμματα έχουν πάψει να είναι θέμα συζήτησης για μικρές ομάδες της αντικαπιταλιστικής αριστεράς: παρότι αυτός ο τόμος αντανακλά αυτό το προχώρημα, οι αγωνιστές του σήμερα χρειάζεται να ανατρέξουν στην ιστορική και θεωρητική εμπειρία του κινήματος τόσο στο παρελθόν, όσο και στους αγώνες των τελευταίων χρόνων.

Κώστας Βλασσόπουλος

Τίποτα δεν ήταν προδικασμένο

Richard J. Evans

Η έλευση του Γ' Ράιχ

Τιμή 37€, 672 σελίδες

Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2013

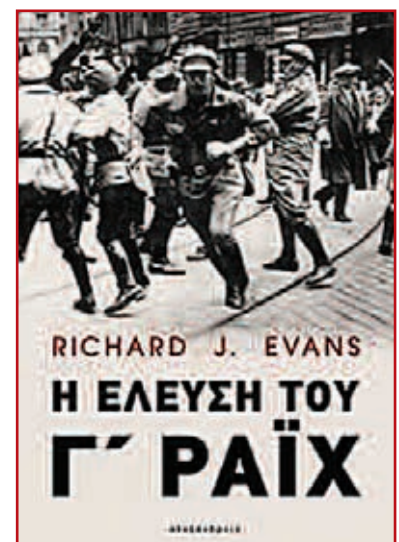
Ο Έβανς είναι καθηγητής ιστορίας με ειδίκευση στην Γερμανία. Στη δεκαετία του '90 έγινε ευρύτερα γνωστός για την κατάθεσή του στη δίκη που έκανε ο Ντέιβιντ Ιρβινγκ –ένας «ιστορικός» και θαυμαστής του Χίτλερ– σε βάρος της Ντέμπορα Λίπσταντ για «συκοφαντική δυσφήμιση». Ο Έβανς κατέθεσε ως ειδικός ένα ογκώδες υπόμνημα στο οποίο ανασκεύαζε τεκμηριωμένα τα ψέματα και τις διαστρεβλώσεις του Ιρβινγκ (τα βιβλία του τελευταίου έχουν μεταφραστεί και στα ελληνικά). Ο Ιρβινγκ έχασε τη δίκη και η ήττα του ήταν ένα χαστούκι σε όλους τους αρνητές του Ολοκαυτώματος και θαυμαστές των ναζί.

Αυτό το βιβλίο είναι ο πρώτος τόμος μιας τριλογίας. Οι επόμενοι δυο

καλύπτουν την περίοδο ανάμεσα στα 1934 και 1939 (το Τρίτο Ράιχ στην Εξουσία) και από το 1939 μέχρι το 1945 (το Τρίτο Ράιχ στον Πόλεμο). Θα ήταν ευχής έργο ο εκδοτικός οίκος να προχωρήσει στη μετάφραση και κυκλοφορία αυτών των τόμων. Και οι τρεις ανταποκρίνονται στα πιο αυστηρά ακαδημαϊκά κριτήρια αλλά είναι γραμμένοι με τρόπο που επιτρέπει στο «μη-ειδικό» αναγνώστη να τους μελετήσει με ευχαρίστηση.

Ο πρώτος τόμος είναι πολύ σημαντικός, γιατί θίγει ζητήματα που έχει κάνει πολύ επίκαιρα η κρίση και η άνοδος των ναζί της Χρυσής Αυγής. Ο συγγραφέας παρουσιάζει τη Δημοκρατία της Βαϊμάρης και την κρίση της, και παράλληλα την πορεία που οδήγησε τους ναζί στην εξουσία το 1933. Το κάνει αυτό σε έξι κεφάλαια, που ακολουθούν μια χρονολογική σειρά: «η κληρονομιά του παρελθόντος», «η αποτυχία της δημοκρατίας», «η άνοδος του ναζισμού», «προς την κατάληψη της εξουσίας», «δημιουργώντας το Γ' Ράιχ» και ένα τελικό κεφάλαιο που αποτελεί την γέφυρα προς τον επόμενο τόμο με τίτλο «η πολιτιστική επανάσταση του Χίτλερ».

Ένας λόγος που αξίζει να διαβάσει αυτό το βιβλίο είναι ότι εξετάζει την Γερμανική κοινωνία όπως μπηκε στον 20ο αιώνα και από τα πάνω και από τα κάτω. Είναι γνωστό π.χ. ότι η προπολεμική Σοσιαλδημοκρατία τασσόταν επίσημα κατά του αντισημιτισμού. Όμως, κατά πόσο αυτή η κομματική θέση έκφραζε τις πραγματικές αντιλήψεις των Σοσιαλ-

δημοκρατών εργατών στη βάση, στην καθημερινότητά τους; Ο Έβανς, που έχει μελετήσει εκθέσεις πληροφοριοδοτών της μυστικής κρατικής αστυνομίας, ξεκαθαρίζει ότι οι Σοσιαλδημοκράτες εργάτες καταπολεμούσαν τις ρατσιστικές ιδέες του αντισημιτισμού.

Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα υποκεφάλαια του βιβλίου είναι το «Οι ικανοί και οι ανίκανοι». Σ' αυτό ο συγγραφέας δίνει στοιχεία για την έκταση του «κράτους πρόνοιας» της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης. Αυτό το σύστημα, όμως, ποτέ «δεν μπόρεσε να εκπληρώσει τις μεγαλεπήβολες υποσχέσεις» του Συντάγματος του 1919. Σημειώνει επίσης: «Πολύ πιο δυσοίωνα όμως ήταν το γεγονός ότι υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας... ενθάρρυναν νέες πολιτικές που άρχισαν να κατατρώγουν τις πολιτικές ελευθερίες των φτωχών και των αναπήρων. Καθώς η διοίκηση της κοινωνικής πρόνοιας διακλαδιζόταν σε μια τεράστια γραφειοκρατία, τα δόγματα της φυλετικής υγιεινής και της κοινωνικής βιολογίας, διαδεδομένα ιδιαίτερα στους επαγγελματίες της πρόνοιας πριν από τον πόλεμο, άρχισαν να αποκτούν μεγαλύτερη επιρροή». Η «κληρονομικότητα» προβαλλόταν ως αιτία για την μικροεγκληματικότητα, την πορνεία, τον αλκοολισμό ακόμα και για την «ηθική ιδιοτελία» (ανεπάρκεια). Αργότερα οι ναζί δικαιολογούσαν την εξόντωση των αναπήρων, των παιδιών με νοητική στέρηση με βάση αυτά τα ψευδοεπιστημονικά δόγματα.

Ο Έβανς επισημαίνει ότι η άνοδος και επικράτηση των ναζί δεν ήταν προδικασμένη ούτε από την Γερμανική ιστορία γενικά ούτε από την οικονομική κρίση που τσάκισε την Γερμανία μετά το κραχ του 1929. Γράφει στην αρχή του βιβλίου ότι: «ο ναζισμός σφυρηλατήθηκε σε αυτό το αμόνι του πολέμου και της επανάστασης. Μόλις δεκαπέντε χρόνια χωρίζουν την ήττα της Γερμανίας το 1918 από την έλευση του Γ' Ράιχ το 1933. Ωστόσο, η πορεία αυτή ήταν γεμάτη καμπές και εμπόδια. Ο θρίαμβος του Χίτλερ δεν ήταν, σε καμιά περίπτωση, αναπόφευκτος το 1918, όπως δεν ήταν προδικασμένος από την προγενέστερη πορεία της γερμανικής ιστορίας».

Αυτή η θέση είναι σωστή και στα δυο σκέλη της. Οι ναζί δεν εμφανίστηκαν σαν αυτόματο αντανάκλα-

στικό των μεσοστρωμάτων που χτυπήθηκαν από την κρίση του 1929. Όπως δείχνει πολύ παραστατικά ο συγγραφέας, είχαν καταφέρει να χτίσουν ένα σχετικά μαζικό σκληρό πυρήνα από τα μέσα της δεκαετίας του 1920 έστω κι αν εκλογικά βρίσκονταν στο περιθώριο του πολιτικού συστήματος. Αυτό το επίτευγμα δεν οφειλόταν στις (ανύπαρκτες) οργανωτικές ικανότητες του Χίτλερ αλλά στο γεγονός ότι αποτελούσαν τμήμα ενός ευρύτερου ακροδεξιού χώρου ο οποίος με την σειρά του είχε την πλήρη υποστήριξη του κρατικού μηχανισμού.

Σ' αυτό το σημείο αρχίζουν τα προβλήματα του βιβλίου. Ο Έβανς δεν προσπαθεί να εξηγήσει την κραυγαλέα αντίφαση ανάμεσα στις διακηρύξεις της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης και την πλήρη αποτυχία της να «εκδημοκρατίσει» τον στρατό, την δικαιοσύνη, όλους τους γραφειοκρατικούς μηχανισμούς που συνέχισαν να δουλεύουν όπως την εποχή της Αυτοκρατορίας. Ήταν μια αποτυχία της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, ενός κόμματος που όπως επισημαίνει ο Έβανς σε ένα σημείο του βιβλίου για τον πρόεδρό του τον Εμπερτ «δεν ήταν υπέρ της επανάστασης αλλά υπέρ της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας». Αυτή την δημοκρατία απέτυχε οικτρά να υπερασπίσει ακόμα και όταν τον Ιούλη του 1932 η κυβέρνηση Πάπεν με τις ευλογίες του προέδρου Χίντεμπουργκ κατάργησε με ένα απλό διάταγμα την εκλεγμένη σοσιαλδημοκρατική κυβέρνηση της Πρωσίας, του μεγαλύτερου κρατιδίου της Γερμανίας.

Αυτό που λείπει από το βιβλίο είναι η αναγνώριση του αποφασιστικού ρόλου της Γερμανικής Επανάστασης και της ήττας της. Αυτή η επανάσταση σταμάτησε τον πόλεμο και γκρέμισε τον Κάιζερ –και προχώρησε πολύ πιο μακριά: τα συμβούλια που έχτισαν οι εργάτες και οι στρατιώτες ήταν ο προάγγελος μιας νέας κοινωνίας όπου την εξουσία θα την ασκούσε πραγματικά δημοκρατικά η εργατική τάξη. Η Δημοκρατία της Βαϊμάρης στηρίχτηκε στις λόγχες και τα πολυβόλα της αντεπανάστασης για να αφήσει στην εξουσία την αστική τάξη. Γεννήθηκε με το στίγμα του αίματος της Ρόζας Λούξεμπουργκ, του Λήμπκνεχτ και χιλιάδων ακόμα επαναστατών.

Πράγματι για να επικρατήσουν οι

ναζί έπρεπε να περάσουν «καμπές και εμπόδια». Όμως ο Έβανς δεν αναφέρει το σημαντικότερο: τη δύναμη της εργατικής τάξης να τους σταματήσει, παρά τα προβλήματα που είχε δημιουργήσει η υποχώρηση του επαναστατικού κύματος μετά το 1923. Έτσι, όμως, καταλήγει σε μια διαφορετική εκδοχή του «προδικασμένου» που απορρίπτει στην αρχή του βιβλίου.

Παρόλα αυτά το βιβλίο είναι πολύτιμο για όποιον/α ψάχνει μια συστηματική εισαγωγή στην ιστορία αυτής της περιόδου. Δυστυχώς η τιμή του τόμου είναι πολύ τσουχτερή για το κοινό που θα έχει τους περισσότερους λόγους να τον αγοράσει, τους εργαζόμενους και τη νεολαία που παλεύουν ενάντια στους ναζί και τον ρατσισμό σε γειτονιές, σχολεία και χώρους δουλειάς.

Λεάνδρος Μπόλαρης

Αντιφασιστικό εγχειρίδιο

Κατερίνα Θωΐδου, Γιώργος Πίττας

Φάκελος Χρυσή Αυγή Τα εγκλήματα των νεοναζί και πώς να τους σταματήσουμε

Τιμή 5€, 119 σελίδες

Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, 2013

Την πιο κατάλληλη στιγμή κυκλοφόρησε το βιβλίο «Φάκελος Χρυσή Αυγή: τα εγκλήματα των νεοναζί και πώς να τους σταματήσουμε». Οι δημοσιογράφοι της εφημερίδας Εργατική Αλληλεγγύη, Κατερίνα Θωΐδου και Γιώργος Πίττας μέσα σε 120 σελίδες εξηγούν πως ενισχύθηκε η ναζιστική οργάνωση, πως το αντιφασιστικό κίνημα την έχει αντιμετωπίσει και τι χρειάζεται να γίνει για να την στείλουμε στους υπονόμους της ιστορίας όπου ανήκει.

Το βιβλίο, το οποίο αποτελεί μια συνεργασία του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου με την Κίνηση Ενωμένοι Ενάντια στο Ρατσισμό και τη Φασιστική Απειλή (KEEPΦΑ), χωρίζεται ουσιαστικά σε τρία τμήματα.

Το πρώτο κομμάτι θυμίζει τις ρίζες της Χρυσής Αυγής, μια «εγκλημα-

τική φασιστική οργάνωση από την κοούνια της». Ο φυλακισμένος πλέον αρχηγός της, Μιχαλολιάκος ήταν μέλος της φασιστικής οργάνωσης «4η Αυγούστου» στην περίοδο της Χούντας, ενώ μετά τη μεταπολίτευση πέρασε έντεκα μήνες στον Κορυδαλλό λόγω της καταδίκης του για τοποθέτηση βομβών σε σινεμά που έπαιζαν ρώσικες ταινίες. Εκεί γνώρισε τον δικτάτορα Παπαδόπουλο, μια γνωριμία που θα τον εξασφάλιζε τον διορισμό του ως αρχηγό της χουντικής ΕΠΕΝ το 1984. Από το 1980 ο Μιχαλολιάκος είχε ξεκινήσει προσπάθειες να εκδίδει την «εθνικοσοσιαλιστική περιοδική έκδοση» Χρυσή Αυγή, με συνεργάτη ανάμεσα σε άλλους τον επίσης φυλακισμένο τώρα, Παππί.

Το 1985 παραιτείται από την ΕΠΕΝ και το 1987 αρχίζει να χτίζει τον «Λαϊκό Σύνδεσμο-Χρυσή Αυγή». Οι νεοναζί προσπάθησαν να εκμεταλλευτούν τις συγκυρίες σε όλη την δεκαετία του '90 για να ξεμυτίσουν. Η πρώτη τους ευκαιρία ήρθε με τον εθνικιστικό παροξυσμό της κυβέρνησης Μητσοτάκη για την Μακεδονία. Οι νεοναζί φοράνε την προβιά του «πατριώτη» και αρχίζουν τις επιθέσεις σε όποιον αντιτίθεται στην εθνικιστική υστερία, με κλασικό στόχο τα μέλη της ΟΣΕ. Η γειτονιά της Κυψέλης είναι το μέρος που επιχειρούν να στήσουν ναζιστικό πυρήνα, ενώ μετά τις επιθέσεις σε αριστερούς έρχονται οι επιθέσεις σε μετανάστες και πρόσφυγες.

Η δολοφονία δυο μεταναστών και ο σοβαρός τραυματισμός άλλων 7 από τον φασίστα Καζάκο το 1999

δεν συνδέεται με τη Χρυσή Αυγή παρόλο που ο δολοφόνος είχε φωτογραφηθεί να κρατά πανό της σε φασιστοσύναξη. Το καλοκαίρι του '98 είχε προηγηθεί η δολοφονική απόπειρα κατά του Δημήτρη Κουσουρή έξω από τα Δικαστήρια για την οποία ο τότε υπαρχηγός της Χρυσής Αυγής, «Περίανδρος» έμεινε στη φυλακή μόνο 6 χρόνια.

Αυτό το κομμάτι του βιβλίου περιέχει ένα κεφάλαιο με τον τίτλο «Εγκλήματα με ονοματεπώνυμο» όπου υπάρχουν στοιχεία για τις δολοφονίες των Τζαβέντ Μπασίρ, Αλίμ Αμντούλ Μανάν, Αλί Ροχαμί και του Μαροκινού πρόσφυγα που δολοφονήθηκε στην οδό Αναξαγόρα λίγες μέρες μετά την έναρξη της ρατσιστικής επιχείρησης της ΕΛΑΣ «Ξένιος Δίας». Είναι υποθέσεις παρόμοιες με εκείνες των Σαχζάτ Λουκμάν και Παύλου Φύσσα. Οι νεοναζί θα έπρεπε να δικάστούν και για αυτές.

Η εξήγηση για το λόγο που δεν έχει γίνει έρχεται από το κομμάτι του βιβλίου που αποκαλύπτει τις υψηλά ιστάμενες πλάτες που είχαν και έχουν οι νεοναζί. Πλούσια είναι τα στοιχεία για την δράση των αστυνομικών των ΑΤ Αγίου Παντελεήμονα και Νίκαιας, για τον Δένδια που ανοίγει το δρόμο στους νεοναζί, για τους προκατόχους του που συνομιλούσαν με τους Χρυσάυγες του Αγίου Παντελεήμονα, για τις σχέσεις τους με υψηλόβαθμα στελέχη της ΕΥΠ, ενώ στις σελίδες 17-31 υπάρχει χρονολόγιο της εγκληματικής δράσης των νεοναζί.

Μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα κάποια από τα παραπάνω έγιναν γνωστά, αλλά όπως υποστηρίζει το δεύτερο τμήμα του βιβλίου τίποτα από όλα αυτά δεν θα είχε γίνει αν το αντιφασιστικό κίνημα δεν ήταν «δύναμη αποκάλυψης».

Η Κ. Θωίδου και ο Γ. Πίττας θυμίζουν πώς απομονώθηκε η Χρυσή Αυγή όλα τα προηγούμενα χρόνια πριν να μπει στη Βουλή, ενώ στέκονται στο ρόλο της ΚΕΕΡΦΑ από το 2009 που δεν υποτίμησε τη φασιστική απειλή, όπως άλλα κομμάτια του κινήματος. Περιγράφουν τη δράση που αναπτύχθηκε για να αντιμετωπιστεί η προσπάθεια που έκανε η Χρυσή Αυγή πατώντας πάνω στις ρατσιστικές πολιτικές των κυβερνήσεων, την απελπισία που έφεραν τα Μνημόνια σε εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους, στην διάλυση των κομ-

μάτων των Μνημονίων (κυρίως του ΠΑΣΟΚ).

Η Ρόζα Λούξεμπουργκ έλεγε ότι «η πιο επαναστατική πράξη που μπορεί να κάνει κανείς είναι να φωνάξει δυνατά αυτό που συμβαίνει». Το αντιφασιστικό κίνημα απλώθηκε σαν ασπίδα προστασίας στους μετανάστες. Ήταν εκεί κάθε φορά που οι νεοναζί επιχειρήσαν να βγουν στο δρόμο με τις πλάτες της ΕΛ.ΑΣ για να επιβάλλουν τη φασιστική τρομοκρατία. Δύο από τους μεγαλύτερους σταθμούς σε αυτό τον αγώνα ήταν η Μανωλάδα και η 19 Γενάρη.

Οι εμπειρίες και οι αγώνες ενάντια στους νεοναζί τα προηγούμενα χρόνια έφεραν την έκρηξη μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα που έκανε το αντιφασιστικό κίνημα από δύναμη αποκάλυψης, δύναμη κάθαρσης.

Η κυβέρνηση Σαμαρά ειδικά μετά την αντιφασιστική απεργία στις 25 Σεπτεμβρίου του 2012 δεν μπορούσε να κάνει τίποτα άλλο από να πάρει αποστάσεις από τους Χρυσάυγες και να φυλακίσει τον Μιχαλολιάκο και δύο υπαρχηγούς του. Το τελευταίο τμήμα του βιβλίου τονίζει ότι τίποτα δεν έγινε τυχαία ή αυτόματα, αλλά χρειάζεται συνέχεια.

Να καταδικαστούν οι νεοναζί για τις δολοφονίες και όλα τα υπόλοιπα εγκλήματα που έχουν κάνει, να αθωωθούν οι αντιφασίστες που οδηγούνται στα δικαστήρια μέσα από χρυσάυγιτες μηνύσεις, να πετύχει η παγκόσμια αντιφασιστική ημέρα δράσης στις 22 Μάρτη 2013. Όπως κλείνει το βιβλίο, χρειάζεται «Να αποκαλύπτουμε τον αντιδραστικό ρόλο των νεοναζί και τι εξυπηρετεί. Κινητοποιώντας το μαζικό κίνημα, τις γειτονιές, τα συνδικάτα, να εμποδίσουμε τα τάγματα εφόδου να ελέγξουν τους δρόμους. Να δώσουμε τη μάχη ανοιχτά ενάντια στο ρατσισμό που καλλιεργεί συστηματικά η άρχουσα τάξη και θρέφει τους φασίστες. Να ανατρέψουμε Μνημόνια και κυβερνήσεις που ενώ γεννάνε λιτότητα και ρατσισμό μετά μιλάνε για “συνταγματικά τόξα”. Να οργανώσουμε τη δική μας αντικαπιταλιστική διέξοδο από την κρίση».

Νεκτάριος Δαργάκης

Μια επίκαιρη ανατύπωση

Συλλογικό έργο

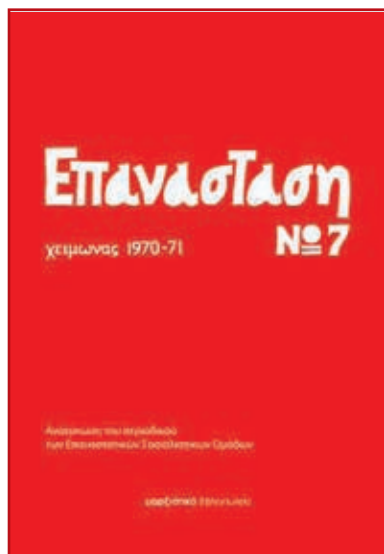
Επανάσταση

Χειμώνας 1970-71: Ανατύπωση του περιοδικού των Επαναστατικών Σοσιαλιστικών Ομάδων

Τιμή 5€, 97 σελίδες

Εκδόσεις Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο, 2013

Ένα κομμάτι από τη ζωντανή ιστορία της αριστεράς και του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα αποτελεί η επανακυκλοφορία του τεύχους Νο 7 του περιοδικού «Επανάσταση» που εκδιδόταν από τις «Επαναστατικές Σοσιαλιστικές Ομάδες» το χειμώνα του 1970-71, μέσα στην περίοδο της δικτατορίας. Το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο προχώρησε σε αυτή την επανέκδοση θέλοντας να συμβάλει στις συζητήσεις για το ρόλο της επαναστατικής αριστεράς στην εξέγερση του Πολυτεχνείου στην επέτειο των 40 χρόνων του.

Το περιοδικό περιλαμβάνει το άρθρο της Μαρίας Στύλλου που έγραφε με το ψευδώνυμο Μαρία Χατζή, «Στρατιωτική δικτατορία, μια ακόμη μορφή του αστικού κράτους». Πρόκειται για ένα κείμενο που προσπαθεί να δώσει εξηγήσεις στο ερώτημα που ταλάνιζε την αριστερά εκείνη την περίοδο για ποιό λόγο έγινε η δι-

κτατορία και ταυτόχρονα να διαμορφώσει τα θεωρητικά αγκυράρια πάνω στα οποία άρχισε να χτίζεται η αντικαπιταλιστική αριστερά στην Ελλάδα. Στην πραγματικότητα ήταν μία μικρή ομάδα που προσπαθούσε να ξεκαθαρίσει πάνω στα ζητήματα στρατηγικής και τακτικής με στόχο το χτίσιμο μιας επαναστατικής οργάνωσης που έβαζε την προοπτική του γκρεμίσματος της Χούντας και του καπιταλιστικού συστήματος, που όμως έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εξέγερση του Πολυτεχνείου και στη Μεταπολίτευση. Η Μαρία εξηγεί ότι όταν η ταξική σύγκρουση γίνεται επικίνδυνη για την άρχουσα τάξη τότε το κράτος αναλαμβάνει μέσα από τα «όργανα καταπίεσης», όπως ο στρατός και η αστυνομία την πολιτική λειτουργία του συστήματος. «Κοινοβουλευτισμός και αντικοινοβουλευτισμός, αντιπροσωπευτική δημοκρατία ή απολυταρχία, πολιτική εξουσία ή στρατιωτική δικτατορία δεν είναι παρά στιγμές, φάσεις περιόδοι πολιτικής οργάνωσης και έκφρασης της κρατικής εξουσίας που στις συγκεκριμένες συνθήκες έπρεπε να πάρει αυτή τη μορφή για την εξασφάλιση του υπάρχοντος κοινωνικού σχηματισμού». Για αυτό το λόγο καταλήγει στο ότι «ο αγώνας για το γκρέμισμα της στρατιωτικής δικτατορίας» χρειάζεται να είναι συγχρόνως και κοινωνικός αγώνας εναντίον του αστικού κράτους».

Στο ίδιο τεύχος της «Επανάστασης Νο 7» ο Πάνος Γκαργκάνας που υπέγραφε σαν Πέτρος Ιατρίδης παρουσιάζει μια πολύτιμη ανάλυση του ελληνικού καπιταλισμού εκείνης της εποχής στο άρθρο «Αγρότες και επανάσταση». Επίσης υπάρχει το άρθρο «Το κοινωνικό φαινόμενο της μαζικής απεργίας» του Γιάννη Τζαβέλλα, «Επαναστατική συνείδηση: σύνθημα ή διαδικασία» που υπογράφεται από τον «Γιώργο Γκιώνη», ψευδώνυμο του Γιώργου Παϊζη, μέλος στο βρετανικό SWP μέχρι σήμερα, καθώς επίσης και το άρθρο του Γιώργου Βότση «περί μοχλού και κατσίκας» και το άρθρο «προπαγάνδα των όπλων: ο προηγούμενος σταθμός της επανάστασης» που υπογράφεται από τον Αρτέμη Θαλασσινό κατά κόσμον Περικλή Κοροβέση.

Μαζί με την επανατύπωση της Επανάστασης το Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο κυκλοφόρησε μια συλλογή από 16 φωτογραφίες της εξέγερσης

του Πολυτεχνείου που αποτελούν και αυτές ένα ζωντανό ντοκουμέντο. Ανάμεσα στις φωτογραφίες μπορεί κανείς να δει την πύλη του Πολυτεχνείου με το σύνθημα «Ταυλάνδη», που σύμβολιζε την έμπνευση που έδωσε η δύναμη του κινήματος σε όλο τον πλανήτη που γκρεμιζε δικτατορίες. Τα πανά στους δρόμους που ζητούσαν «λαϊκή εξουσία» αλλά και την ιστορική φωτογραφία της παλλαϊκής συγγέντρωσης του ενός εκατομμυρίου που έγινε στην πρώτη επέτειο της εξέγερσης του Πολυτεχνείου. Αυτή η δύναμη επέβαλε την αποχουντοποίηση την περίοδο της Μεταπολίτευσης και έδωσε τη μάχη για το χτίσιμο των συνδικάτων και της αριστεράς τα επόμενα χρόνια.

Γνήσιο τέκνο αυτής της περιόδου, η ΟΣΕ που δημιουργήθηκε το φθινόπωρο του '71. Ήταν μία από τις οργανώσεις της επαναστατικής αριστεράς που έδιναν την κόντρα με τις ιδέες του ρεφορμισμού δίνοντας την προοπτική της επανάστασης και του διεθνισμού, αποτελώντας μία από τις συνιστώσες της εξέγερσης του Πολυτεχνείου και συνεχίζοντας στον ίδιο δρόμο την περίοδο της Μεταπολίτευσης. Κείμενα από το έντυπο της ΟΣΕ, τη «Μαμή» αυτής της περιόδου περιλαμβάνονται στην έκδοση του Μαρξιστικού Βιβλιοπωλείου με τίτλο «Οι ρίζες της επαναστατικής αριστεράς στην Ελλάδα» που κυκλοφόρησε πριν από δύο χρόνια στην επέτειο των 40 χρόνων από την ίδρυση της ΟΣΕ.

Κατερίνα Θωιδου

Αντίδοτο στο ρατσισμό

Δημήτρης Λιβιεράτος

Μαύρη Ήπειρος

Εισαγωγή στην
ιστορία της Αφρικής,
το αγγλικό αποικιακό σύστημα,
το γαλλικό αποικιακό σύστημα

Τιμή 12€, 174 σελίδες

Εκδόσεις Κουκίδα, 2013

Η «Μαύρη Ήπειρος», το βιβλίο που επανεκδόθηκε πρόσφατα από τις εκδόσεις «Κουκίδα» είναι ο φόρος τιμής του ιστορικού και μαχητή του εργατικού κινήματος Δημήτρη Λιβιεράτου, στην Αφρική και τους ανθρώπους της.

Γράφεται το 1961, «την χρονιά που γύρισα από την Αφρική», όπως γράφει χαρακτηριστικά στην εισαγωγή του ο συγγραφέας, που είχε βρεθεί τότε να πολεμάει στο πλευρό του κινήματος στην Αλγερία ενάντια στους γάλλους αποικιοκράτες. Ακριβώς στην μέση ενός κύματος ανατροπής που μέσα σε λίγα χρόνια άλλαξε την όψη μιας ολόκληρης Ηπείρου:

Το 1951 γίνεται ανεξάρτητη η Λιβύη. Το 1952 στην Αίγυπτο, οι Βρετανοί αρχίζουν να εκκενώνουν τις τελευταίες βάσεις τους μετά την επικράτηση του Νάσερ. Το 1955 γίνεται ανεξάρτητη η Τυνησία, το 1956 το Σουδάν και το Μαρόκο, το 1957 η Γκάνα, το 1958 η Γουινέα. Το 1960 ανεξαρτητοποιούνται η Νιγηρία και όλες οι γαλλικές αποικίες, 14 τον αριθμό, αλλά και η Μαδαγασκάρη, το Βελγικό Κονγκό, η Σομαλία. Το 1961 ακολουθούν η Σιέρα Λεόνε, η Ταγκανίκα, η Ρουάντα. Το 1962, μετά από οκτώ χρόνια επανάστασης γίνεται ανεξάρτητη η Αλγερία. Μέχρι το 1975 η αποικιοκρατία έχει τελειώσει σε ολόκληρη την Αφρική.

Γραμμένο από ένα αγωνιστή που έζησε αυτήν την έκρηξη, το βιβλίο του Δημήτρη Λιβιεράτου κουβαλάει ζωντανή την σπίθα και την έμπνευση μιας μεγάλης ανατροπής σε μια ήπειρο που οι ιμπεριαλιστικές δυνάμεις κυριολεκτικά κομμάτιασαν, μοίρασαν, ρήμαξαν και αφαίμαξαν για τον ένα σχεδόν αιώνα που κράτησε η αποικιοκρατία.

Όμως η μεγάλη δύναμη του βιβλίου του Δημήτρη Λιβιεράτου είναι ότι φωτίζει με συνοπτικό τρόπο την ιστορία της Αφρικής από την προϊστορία ως την σύγχρονη εποχή σπάζοντας τους ρατσιστικούς μύθους και στερεότυπα των «υπανάπτυκτων Αφρικανών» που εφευρέθηκαν για να δικαιολογήσουν αρχικά το δουλεμπόριο, στην συνέχεια την κατοχή και σήμερα πια την εκμετάλλευση με όρους αγοράς, ίσως της πιο πλούσιας ηπείρου του πλανήτη.

Ο Δημήτρης Λιβιεράτος παρουσιάζει διαδοχικά τον ιδιαίτερο ρόλο που έπαιξε η μαύρη ήπειρος και οι άνθρωποι της στην εξέλιξη της ιστορίας του ανθρώπου αρχικά σαν «το λίκνο του πιο μακρινού μας προγόνου», και μετά από την προϊστορία στην ιστορία, σαν λίκνο των αρχαίων πολιτισμών. Στο δεύτερο κεφάλαιο καταπιάνεται με τις πλούσιες αφρικανικές δοξασίες, αλλά και την επέκταση στην ήπειρο των νέων θρησκειών αρχικά του χριστιανισμού και σαφώς πιο πετυχημένα και επιδραστικά, του μουσουλμανισμού.

Το τρίτο κεφάλαιο αναλύει πώς το δουλεμπόριο ανάμεσα σε Ευρώπη-Αφρική-Αμερική που κράτησε για δύο και πάνω αιώνες, μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα, ήρθε να διαλύσει ανεπτυγμένες κοινωνίες, θεσμούς, ανθρώπινες οντότητες: «Η Αφρική είχε ήδη δικό της πολιτισμό και τον καιρό που έφτασαν οι Ευρωπαίοι, το 15ο – 16ο αιώνα, ένα μεγάλο μέρος της ηπείρου είχε περάσει στο τελευταίο στάδιο της φεουδαρχίας, είχαν δημιουργηθεί οι συγκεντρωτικές μο-

ναρχίες και οι μεγάλες εμπορικές πόλεις με συγκεντρωμένα κεφάλαια» γράφει χαρακτηριστικά ο Δημήτρης Λιβιεράτος.

Στο κεφάλαιο με τον χαρακτηριστικό τίτλο «Λίγη ιστορία», γράφει για την πραγματική ιστορία της Αφρικής, που ακόμα και σήμερα, πόσο μάλλον το 1961 ήταν απύσχα από την επίσημη δυτική ιστοριογραφία και την γεμάτη αποκλειστικά από μάρμαρα ιστορία που μαθαίνουμε στα ελληνικά σχολεία: Οι αυτοκρατορίες της Γκάνας, του Μάλι της Σογκάης, του Τιμπουκτού στην Δυτική Αφρική, ο οικονομικός, κοινωνικός και πολιτιστικός τους πλούτος ξαναζωντανεύουν. Στο κεφάλαιο «Θεσμοί και Κοινωνία» που κλείνει την «Μαύρη Ήπειρο» αναλύεται το εποικοδόμημα και το υπόβαθρο οικονομικό και κοινωνικό σε ολόκληρη την Αφρική.

Το «Αγγλικό Αποικιακό Σύστημα» και το «Γαλλικό Αποικιακό Σύστημα» που κλείνουν το βιβλίο είναι δύο μελετητικές εργασίες του Δημήτρη Λιβιεράτου που γράφτηκαν στο Βέλγιο στα Γαλλικά το 1961, κυκλοφόρησαν σαν φυλλάδια του περιοδικού Ενότητα και ενσωματώθηκαν στην νέα έκδοση της Μαύρης Ηπείρου. Πρόκειται ίσως για τα μοναδικά κείμενα στα ελληνικά που πραγματεύονται την πολιτική, τις μεθόδους καταπίεσης και εκμετάλλευσης των δύο χωρών που υπήρξαν οι μεγαλύτερες αποικιοκρατικές δυνάμεις της εποχής.

Στην Ελλάδα του 2014, η «Μαύρη Ήπειρος» αποτελεί βέβαια και ένα χαστούκι στον επίσημο ρατσισμό της κυβέρνησης και της Ε.Ε και τα νέα ρατσιστικά τείχη που έχουν υψώσει στους λαούς της Αφρικής. Αλλά και μια ελπίδα, καθώς η νικηφόρα πάλη ενάντια στην αποικιοκρατία τις δεκαετίες του '50 και του '60 είναι ένα παράδειγμα ότι οι από κάτω μπορούν να νικάνε ακόμα και όταν βρίσκονται αντιμέτωποι με αυτοκρατορίες.

Γιώργος Πίττας

Δύο περιοδικά κυκλοφόρησαν τους τελευταίους μήνες έχοντας στο εξώφυλλό τους ένα πορτρέτο του δολοφονημένου αντιφασίστα Παύλου Φύσσα. Από αυτά θα ξεκινήσουμε την Επισκόπηση μας.

Το πρώτο είναι η **Μαρξιστική Σκέψη** (τόμος 11, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2013) και το πορτρέτο του Παύλου έχει φιλοτεχνήσει η **Μόλι Κράμππαλ**, μια αμερικανίδα καλλιτέχνη και ακτιβίστρια. Το περιοδικό έχει πλούσια ύλη, αλλά θα επιμεινουμε εδώ σε δύο από τα αφιερώματα που περιέχει. Το ένα αφορά τις αραβικές εξεγέρσεις. Οι αναγνώστες του ΣΑΚ θα βρουν τα μεταφρασμένα κείμενα του αφιερώματος πολύ χρήσιμα: τα περισσότερα προέρχονται από συντρόφισσες και συντρόφους της Διεθνούς Σοσιαλιστικής Τάσης (στην οποία συμμετέχει και το ΣΕΚ). Αναφέρουμε ενδεικτικά τα κείμενα της **Χριστίνα Μπούχολτς** από τη Γερμανία, του **Γιόζεφ Ντάχερ** από τη Συρία, του **Μπάσεμ Τσιτ** από τον Λίβανο, κλπ. Το αφιέρωμα περιλαμβάνει τη διακήρυξη που υπέγραψαν οργανώσεις της επαναστατικής Αριστεράς στη Μέση Ανατολή ενάντια στην επέμβαση στη Συρία (αν και η σύνταξη της Σκέψης διαφωνεί με την τόσο κάθετη αντίθεση στην επέμβαση) και υπέρ του δημοκρατικού κινήματος ενάντια στο καθεστώς του Άσαντ.

Πολύ σημαντική είναι η μετάφραση στα ελληνικά ενός κειμένου της οργάνωσης **Επαναστάτες Σοσιαλιστές** στην Αίγυπτο (αδελφής οργάνωσης του ΣΕΚ) προς τα μέλη και τους υποστηρικτές της με τίτλο: **“Στεκόμαστε μαζί με τις μάζες της Αιγύπτου”**. Το κείμενο είναι γραμμένο μετά τις διαδηλώσεις της 30 Ιούνη που ανέτρεψαν τον ισλαμιστή πρόεδρο Μόρσι, με την παρέμβαση του στρατού. Χωρίς να παραβλέπουν τον γνήσιο χαρακτήρα του μαζικού κινήματος που ξεδιπλώθηκε ενάντια στη Μουσουλμανική Αδελφότητα, οι Επαναστάτες Σοσιαλιστές ήταν η μόνη δύναμη στην αιγυπτιακή αριστερά που κατήγγειλε την επέμβαση του στρατού ως μια απόπειρα αντεπαναστατικής παλινόρθωσης. Ο Νίκος Λούντος αναφέρεται πιο εκτεταμένα στα ζητήματα

αυτά στο άρθρο του για τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή.

Το άλλο αφιέρωμα της Μαρξιστικής Σκέψης που θα μας απασχολήσει έχει να κάνει με τα 100 χρόνια από τους Βαλκανικούς Πολέμους. Περιέχει πολύτιμα κείμενα επαναστατών μαρξιστών, όπως της **Ρόζας Λούξεμπουργκ**, του **Κριστιάν Ρακόφσκι**, του **Βλαντιμίρ Λένιν**, του **Λέον Τρότσκι**, του **Γκεόργκι Δημητρόφ** και του **Καρλ Ράντεκ** (τα κείμενα χρονικά καλύπτουν μια περίοδο από το 1896 μέχρι το 1922). Είναι μια χρήσιμη υπενθύμιση της διεθνιστικής στρατηγικής που διαπερνούσε σαν κόκκινο νήμα τη σκέψη όλων των πρωταγωνιστών της μετέπειτα επαναστατικής Αριστεράς του 1917. Το μανιφέστο των βαλκανικών σοσιαλιστικών κομμάτων το 1915 στο Βουκουρέστι με τίτλο: **“Προς τις εργατικές τάξεις και τους λαούς των Βαλκανίων”** είναι ένα φλογερό αντιπολεμικό κείμενο (ανάμεσα στους υπογράφοντες είναι και οι αντιπρόσωποι των πρώτων ελληνικών σοσιαλιστικών οργανώσεων, από όπου θα γεννηθεί το ΣΕΚΕ το 1918).

Το δεύτερο περιοδικό που κυκλοφορεί με πορτρέτο του Παύλου Φύσσα στο εξώφυλλό του (από τον **Χρήστο Αλαβέρα**) είναι το **Ένεκεν** (τεύχος 29, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2013). Τα εισαγωγικά περιεχόμενα του περιοδικού είναι αφιερωμένα στον αντιφασισμό: γράφουν οι **Πάνος Κοσμάς**, **Παναγιώτης Μαυροειδής**, **Βάσω Μαλγαρινού**, **Michael Lowy** και **Ελένη Βαρίκα**. Ακολουθεί μια μελέτη του **Θανάση Καμπαγιάννη** με θέμα **“Η θεωρία της τάξης στο έργο του Νίκου Πουλαντζά”**. Πολύ ενδιαφέρον παρουσιάζουν ακόμα δύο κείμενα: το άρθρο της **Ιωάννας Ξενίδη**, **“Η μετάφραση ως πράξη αντίστασης”**, για τον **Άρη Αλεξάνδρου** και συγκεκριμένα τη μετάφραση από μέρους του του ποιήματος **Ρέκβιεμ της Άννας Αχμάτοβα**. Αλλά και το κείμενο της **Τατιάνας Τεριέντεβα**, αφιερωμένο στον πατέρα της, φουτουριστή καλλιτέχνη και ποιητή **Ιγκόρ Τεριέντεφ** που εκτελέστηκε το 1937 στις εκκαθαρίσεις της Μόσχας.

Η επέτειος του Πολυτεχνείου έδωσε την αφορμή για αφιερώματα στην εξέγερση του 1973 και στη μετέπειτα πτώση της Χούντας. Το προηγούμενο τεύχος του ΣΑΚ ήταν ένα τέτοιο αφιέρωμα στο Πολυτεχνείο. Δύο περιοδικά κυκλοφόρησαν αφιερωμένα στη Μεταπολίτευση: το **Εκτός Γραμμής** (τεύχος 34, Νοέμβριος 2013), με πολλά κείμενα, ανάμεσά τους αυτό του **Σπύρου Σακελλαρόπουλου** με τίτλο **“Η οργάνωση της κρατικής εξουσίας στη Μεταπολίτευση. Φιλολαϊκή τομή στην καπιταλιστική συνέχεια”**. Αλλά και το **Αρχαιοτάξιο** (τόμος 15, Σεπτέμβριος 2013), με αφιέρωμα **“Μεταπολίτευση 1974-1981”**. Πρόκειται για ένα πολύ αξιόλογο τεύχος, αλλά θα αναφέρουμε εδώ μόνο το κείμενο του **Ηλία Νικολακόπουλου** με τίτλο **“Τα διλήμματα της Μεταπολίτευσης: μεταξύ συνέχειας και ρήξης”**.

Τέλος, για όσες και όσους διαβάζουν αγγλικά, να προτείνουμε το τελευταίο τεύχος του περιοδικού **International Socialism Journal** (vol. 140, Φθινόπωρο 2013). Μια σειρά από ανοιχτές συζητήσεις είναι σε εξέλιξη στις σελίδες του περιοδικού σχετικά με το “Μέλλον της βρετανικής Αριστεράς”: η κρίση του SWP (την πολιτική διάσταση της οποίας προσπαθούν να σκιαγραφήσουν ο **Charlie Kimber** και ο **Alex Callinicos**), η επίδραση του νεοφιλελευθερισμού στην εργατική τάξη (η **Jane Hardy** και ο **Joseph Choonara** απαντάνε στον **Neil Davidson**), η ανάδυση νέων αριστερών κομμάτων (ο **Ed Rooksby**, μέλος του νεοσύστατου κόμματος **Left Unity**, υποστηρίζει τη στρατηγική των αριστερών κυβερνήσεων απαντώντας σε προηγούμενο κείμενο του μέλους του SWP **Paul Blackledge**). Το μέλλον της Αριστεράς, όχι μόνο στη Βρετανία αλλά και διεθνώς, θα κριθεί όχι μονάχα στο δρόμο, αλλά και στις ιδεολογικές απαντήσεις που θα δώσει στα κρίσιμα αυτά ερωτήματα.

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Διμηνιαίο Περιοδικό

Ίδεες
για να
αλλάξουμε
τον κόσμο

Γραφτείτε
συνδρομητές

Συνδρομή για ένα χρόνο
(6 τεύχη) 25 ευρώ

www.socialismfrombelow.gr email: sosialismosapotakato@gmail.com

Στηρίζετε την **εργατική** **αλληλεγγυη** που διώκεται με χρυσαιγίτικη μήνυση

Κυκλοφορεί κάθε Τετάρτη

κυκλοφορεί κάθε Τετάρτη
τιμή 2 ευρώ

εργατική **αλληλεγγυη**

Βδομαδιαία Εφημερίδα
της Αντικαπιταλιστικής Αριστεράς

8 Γενάρη 2014 www.sekonline.gr Νο 1104

Πίσω από τις φιάσες Σαμαρά - ΕΕ

ΜΝΗΜΟΝΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑ & ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ

- αυτή είναι η "Προεδρία της Ευρώπης"

Η άποψή μας
σελίδα 3

Πρώτο Ρουβενίκου, 2015

Δικαιοσύνη για
τον Σαχζάτ
Λουκμάν
**ΟΧΙ ΣΥΓΚΑΛΥΨΗ
ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΧΡΥΣΗΣ ΑΥΓΗΣ**
σελ 8, 9

Η ΕΕ της λιτότητας
σελ 10, 11

Η προηγούμενη
Προεδρία το 2003
σελ 12, 13

ΟΛΟΙ ΜΑΖΙ
Συνεργάζομαι και
αγωνίζομαι τους
εργάτες, ενώ τα κόμματα
και οι κυβερνήσεις
και οι συνδικάτα
αποποιούνται της
ευθύνης τους

ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΝ
Εκδόσεις: συνδικάτο
Πέμπτη 9 Γενάρη, Σάβ-
βατοκύριακο 10/11 - 12/11
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
Γυρίστε στη σελίδα 5

ISSN: 2241-7176